

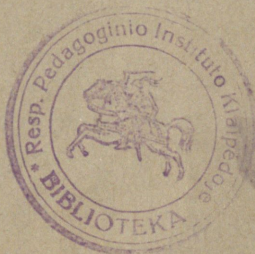
39327

TĒVYNĒS

SARGAS.

№ 1.

1901.



~~6745~~

~~6234~~

W



# Tėvynės Sargas.

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas J. Lapiną už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8)  
ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Main Ave. 1423).

## Turinys slėpiamosios (A) dalies.

1. Krizis . . . . .	2
2. Mokyklų dalykai . . . . .	5
1. Laižavoje. <i>A. Dagis.</i> / Permainos dvasiškiyoje. 3. Šiauliuose. <i>Mažasa.</i>	
4. Gaspados prie mokyklų. 5. Platinimas liet. knygų su ruskomis lit.	
6. Barklainiečiai. 7. Užpaluose. <i>X.</i>	
3. Įvairios žinios . . . . .	13
1. Iš Laižavos. <i>A. Dagis.</i> 2. — Ukmergės. 3. — Kavarsko. <i>J. B.</i>	
4. Laukiamas ipėdinis. 5. Iš Vevirženu. 6. — Vėžaičių. 7. — Indriejavo. 8. — Raguvos. <i>Trumragis.</i> 9. — Ilakių. 10. — Rigos. <i>Lieknas.</i>	
11. — Šiaduvos. 12. — Pampėnu. <i>K. V.</i> 13. — Senapilės. <i>Sakalas.</i>	
14. Auka religiško persekiojimo. 15. Pašnekėsis vagonė. <i>O.</i> 16. Iš Kretingos. 17. Iš Petropilės: <i>Ignotas, K. Sėlis, Ruty Lapėlis.</i> 18. Iš Amerikos: Rinkimai. Pabaiga straiko. <i>Amerik. Draugas.</i> 19. Iš Sibirijos. 20. Iš rusiškų laikraščių. 21. Karė Chinuose ir Transvalyje.	
4. Iškaščiai „T. Sargo“ Redakcijos per 1900 m. . . . .	36
5. Platinimos „T. Sargo“ M M per 1900 m. . . . .	36
6. Atsakymai . . . . .	37
7. Padėkavonė . . . . .	39
8. Spaudos suklydimai M 12 . . . . .	40



## Krizis.

Sulyg norą Šventojo Tėvo, Popiežiaus Leono XIII ir vyskupijų perdėtinių J. M. Vyskupų, kaip reiškia vieno iš jų žemiaus talpinama gromata, Naujus Metus ir Naują Amžių pradėjome nepaprastai dievobaimingai. Jau per visą oktavą prieš Naujus Metus minios katalikų rinkos į bažnyčias, trokšdamos dvasiškai apsiukuoti nuo purvų, kurie teip storai ir veikiai apkloja žmogaus širdį. Visi per oktavą atlikę š. Išpažintį, matomai su didesniu, neg visados, prisiruošimu, dievobaimingai priėjo Naujų Metų naktį prie Švenčiausio Sakramento, jausmingai kiekvienas bent per adyną šlovino altoriuje išstatytą Išganytoją ir karštai meldė, idant atenčiame amžiuje būtų valdytoju žmonių širdžių; idant geruosius patvirtintų, silpnųjų valią ant gero palenktų, o užkietėjusias — suminkštintų . . .

Lietuviai beto dar karštai dusavo ir meldė, idant mūsų valdžios širdis suminkštėtų, girdžiant jų malonavimą sugražinti lietuviškos spaudos laisvę. Palengvinus š. Bažnyčios padėjimą, rodės, reikėtų palengvinti ir garbinimą Dievo iš spaudintos knygos. Besirupindami apie padauginimą mokyklų, rodos, turėtų rupintis, kad šviesa iš visur kristų ant tamsuolių, tada — ir iš lietuviškų mokslo knygų. Ir, kaip rodo paskutiniosios žinios iš Petropilės, mūsų valdžia tikrai tuo užsirupino ir nori vieną sykį užbaigti tą klausimą ar šaip, ar teip, ar leisti spaudą, ar, paskutinę viltį nuo lietuvių atėmus, paskirti iš kasos didelius pinigus ant praplatinimo tarp jų nekenčiamų ir netinkamų lietuviškai kalbai ruskų literų.

Štai kokios eina paskalos.

1. „Lietuviškoji Komisija“, buvusi įtaisyta po vadovyste J. M. p. Suchodolskio ištyrimui, ar gražinti lietuviams lotiniškasis jų literas, ar dar labiau užsimesti ant jų su maskoliškosiomis literomis (graždanka), jau užbaugusi savo darbą ir savo nusprendimą jau perdavusi į Viešpatystės Rodą (Gosudarstwiennyj Sowiet). Tečiaus sunku yra atspėti, ar laimėsime, ar prakišime. Sulyg paskutiniuosius nusidavimus, greičiau neduos mums laisvės, nes obrusitelių



politika regimai ima viršų. Ministrų tarpe yra tokių, kurie taria geriaus busiant davus lietuviams šiokią tokią kalbos laisvę raštenybėje; bet Sw. Synodo galva — Pobiedonoscevas su Vilniaus General-Gubernatorium — Trockiu, kaip ir pirma, balsuoja varta esą ir milijono nepagailėti, by tik lietuviams antmesti ruskas literas. Juog tuodu paskutiniuouju Petropilėje vilias laimėsią, juog ir ištikro turi didę įtekme, darodyti nesunku. Mūsų skaitytojai jau žino, juog paskutiniame laike valstiečių mokytojai su ypatingu primygimu ėmė kaišioti vaikams lietuviškas knygas, spauz dintas ruskomis literomis; matyt, iš Vilniaus buvo pakurstyti. 2) Petropilės Mylėtojams Teatrališku zobovu policija užgynė afišas spauzdinti lietuviškai ir ruskai, kaip sulyg šiol buvo, bet liepė vien tik maskoliškai, nors afišos visūmažiausiai dvokia politika. Lietuviams prasčiokams, kurių visūdaugiausiai susirenka į teatrà, spauzdinimas afišų lietuviškai yra butinai reikalingas, nes vos tik mažas jų nuošimtis temoka gerai ruskai skaityti. Sako, buk ir tai buvęs — Trockio darbas. Toliaus gausime žinoti. 3) Žemlapij lietuviškai-latviško krašto inženieriaus Maciejauskie litografuotą pas Iljiną ir cenzuros leistą, policija suturėjo. Eina garsas buk ir tai Trockio darbas, kurį kažkokie Vilniaus pusgalviai paerzinę prilipdymami žemlapius prie jo namų ar durų.\*) Jei tai tiesa, tai dar sykį patyrę butume, kaip daug pikto gali padaryti tautai ir tautiečiams **piemėnis**, ėmę savaip politiką varyti. Tokius žmones, kaip fabrikantus keiksmingų ant caro atsiliepių, neseniai po miestelius išklejuotų; rėksnius iš Socijal-Demokratiškos partijos, kliedančius apie Lietuvos neprigulmystę, apie ką niekam nė nesisapnavo; kaip darančius iš by kokio lietuviško žodžio-politiką; kaip lėndančius policijai į akis ir atkakliai — drąsiai prašančius: duok man per knislę, — gali tik lietuvių nevydonai samdyti. Ne su lazda, ne per kraują vardan teisybės lietuviai kariauja ir turi kariauti. Sylą nepergalėsi; kvailiais ne

\*) Inž. Mac. žadas jieškoti, kad valdžia sugražintų jam spaudos kaštą. Bet čia ne keletas rublių svarbu: ne jų gaili, bet nustojimo dar vieno šašuolėčio laisvės.

vietoje pasiūšimais galime atstumti nuo savęs ir tuos mūsų prietelius-ruskius, kurie nori mums padėti, žinoma, vien dėlto, idant paskui būtume juo naudingesni bendrai Viešpatystei - Rosijai. Kam mes šviesos reikalaujame? Ar tam, kad galėtume drąsiau ruskiams grubijuoti? Ne! Mes tautiškos, greičiau pasiekiamos šviesos reikalaujame tam, kad būtume buklesni darbuose, pramoningesni gyvenime ir dėlto turtingesni; kad daugiau proto ir turto galėtume įdėti į Viešpatystės išdą; nedojimkas išsimokėti, patį tėvynėje aprinti, svetimų dievų nejieškoti. Su sveiku protu lietuviai nemislia nė apie Lietuvos patvaldystę, nė apie senovinę Lenkų protekciją, kada jie atgaus savo neprigulmystę (NB. negut tik Sudo dienoje); trokšta tik apginti ypatingą savo laisvę, gauti progą pasidaruoti ant savo žmonių-kaimynų naudos. Liaukmės, badyti su lazda vapsų kulį, mums akis išės! —

Paskutiniosios žinios mums pranešė, juog Viešpatystės Roda jau peržiūrėjusi lietuviškos spaudos klausimą, bet nieko ypatingo nenutariusi, kaip ir anais metais Ministrų Komitetas; tą bylą atidavusi ant nusprendimo pačiam carui. Kaip jis nuspręs? Visi sako Ciesoriui Mikalojui netrūksta gerų norų palengvinimui savo pavaldinių padėjimo; esąs kogeriausios širdies, tik per silpnos valios — pasiduodas po įtekme dvariškių. Viskas tad priguli nuo tų, kurie pirmieji kaulys.

Jei ne būtų pervėlai, galėtų pasidžiaugti smerčiu vyriausiojo spaudos perdėtinio p. P. Solowjew'o, mirusio Petropilėje 8 d. sausio m. Ant to sandarbininko „Moskowskich wiadomostiej“ pasirodė Apveizdos ranka. Atmenate jo žodžius: kol galvą ant pečių nešioju, lietuviai laisvės neregės? Taigi, užžibus lietuvių vilties žvaigždei, to nevydono galva krito. Pavedžiai kitą syk nutiko su Oržewskiu, kurs, kun. Laboką iš Vilniaus išstremdamas, sakė: kol gyvas esu — nepagrįši! — Tai kad numirsi, pagrįsi! — atsakė kunigas, ir teip atsitiko: po kelių metų grįždamas į Vilnių, sutikęs Oržewskį į kapus benešama. —

Su drebančia širdimi laukiame tada kriziso, arba persimainymo, duok Dieve, ant gero. Baisus bus savo pasekmėse paties caro pasirodymas su neprilankumu ir su



neapykanta lietuvių. Tuo baisesnis, kad per neišmintį tūlių mūsų sanbrolių nesantarvė tarp pačių lietuvių ypatingai žymiai pasirodys atenciuose metuose. „Ukininkas“ Nė 12 apsigarsino duosiąs kas mėnesį priedus, kaip kokią atskirą gazetą, vardu: „Naujienos“, kur nerašysią nieko prieš valdžią, bet užtat visą savo pyktį išliesią ant katalikiškųjų kunigų. „Naujienose“, sako, spaudžisis akyvi(!) raštai apie „mūsų prabaščius“, apie „mūsų mergeles“ . . . Na, to dar mums trūko! Kunigai, gindami savo šlovę, ims drausti nuo skaitymo tų mėšlų; daugumas iš jų, neišskirdamas pelų nuo grūdų, šauks prieš visas lietuviškas knygas. Ir ar geriaus tada bus? Rašančiųjų dalykas ne užsikirsti sau kelią, bet visur tuos kelius ištaisyti; o „Ukininkiečiai“ — priešingai užsimanė. Liaukitės, nes iš to nebus tiek gero, kiek kils papiktinimų ir nesutikimų!

## Mokyklų dalykai.

I. **Laižavoje.** Sunku sugyventi su prastais žmonėmis, su žydberniais. Kur kas sunkiaus turėti nedorą meškorių už savo vaikų mokytoją, kurio visos nedorybės atsimuša, kaip kokiam budrodyje, ant jaunosios mūsų kartos, ant vaikų. Laižavos mokyklą į Laižavą perkėlė Viešnių popas; tarsi už didžiausią malonę, laižaviečiai kone bučiavo jam rankų. Neturint tam tikrų namų, įsikūrė mokyklą žydo karčiamoje, o žmonės už kits kito kemšo vaikus, papirkdami mokytoją, kad bent išmezdamas kitus, jų vaikus priimtų. Pavasarį šįmet truputį liovės; vaikų mažai beliko; negut tik žyduičiai. Leizdami vaikus į mokyklą, „geri“ tėvai, žinoma, turi primokyti juos, kad mokytojo klausytų. Bet užmiršta, kad ir mokynimas yra visokis: geras ir blogas, ir paties mokytojo apsėjimai nevisad pagirtini. Tai-gi ar ir tada vaikai turi mokytojo klausyti? O kad jis pravoslavijos mokys? O kad jis vaikus, ypač mergaites, piktis, kaip tai rašė „T. S.“ 1897 m. apie Tauragės mokytoją, pagadinusį 12 mažmergių ir išėjusį už tai į Siberiją? Laižaviečius galėtų užklausti ir šendien a. a. kun. Vienažindžio žodžiais: Ką jūs labjaus mylite: savo vaikus ar savo gyvulius?

Tikrai, jei prie gyvulių neby ką drįstate pristatyti; tai kiek labjaus reikia rinktis vaikų užveizdėtoją?! O Laižavos mokytojas yra doriškai supuvęs, dėlto ypač baisus. Šimet, vaikų pritrūkęs, užsimanė savo tarnaitę ant gudiško egzamino pritaisyti. Per ilgą laiką viliojo ir traukė visokiais velniškais išmisiais; mokė ir prikalbinėjo; o kad jau tarės esanti gerai suruskinta, paėmė . . . ant egzamino, bet neatspėjo; dora tarnaitė dar nebuvo „prisigatavojusi“ ir užpuolančiam pasiatėliui visą „mordą“ nudraskė ir pati išbėgo, idant daugiau nebegrįžtu. Veizdėkite, tėvai, leidžiantis savo dukteris į tą žydiškai-gudišką učilką! Ar jums rodos, kad visos jūsų dukteris mokės ir norės teip narsiai gintis, kaip anoji pagirtoji tarnaitė? Jug kiekvienas kvailys supras, juog į tokią učilką nekoku būdu negalima leisti brangių savo kudikių, nes tų Dievo ir tėvynės meilės, né gerų apsjimų neišmoks. Žinote, kad visoje plačioje mūsų tėvynėje nebėra né vienos mokyklos, kame valdžia leistų mokytiis lietuviškai skaityti ir rašyti; o visi gan greit mūsų žmonės moka savo raštą, savo knygeles paskaityti, o daugumas ir gražiai parašyti lietuviškomis literomis; vis tai be mokyklos. Ar-gi tada negalėtume teip pat padaryti ir su kitais mokslais? Zanavyko Istorija, Nerio Geografija, Skačkausko Aritmetika, Miluko Rankos Raštas, — labai užteks, jei gerai į galvas įsidėsime. O kame daugybė kitokių knygelių, kurios apšviečia apie visokius dalykus? Jų netrūksta, tik pirkite; užvaduos geriausį mokytoją, tik skaitykite. Teip elgdamies, parūpsite valdžią veikiaus išsižadėti savo „graždankos“ ir leisti lietuvišką mokslą.

*A. Dagis.*

2. **Permainos dvasiškijoje.** Garsus mokslovyras, J. M. Vyskupas Niedzialkauskis, Dvasiškos Akademijos Rektorius vien tik svajojās apie savo tėvynę — Volynių ir tikrai išsikelsias į Žitomiro Vyskupas, o Žitomiro Vyskupas J. M. Klopotauskis grįšias į Petropilę už Arcivyskupą. Jam į Pavyskupiū esās nužvelktas Žemaičių Konaninkas Liepojaus klebonas Baronas E. Ropp. J. M. Niedzialkauskio gailu: buvo lietuviams prilankus; kun. Ropp'o negailu, nes buvo didžiu neprieteliu lietuvių, sulyg seną Kryžiuų tradicija.



3. **Šiauliuose.** Kun. Rodzevičius, Šiaulių kapelionas, su kuriuo mūsų laikraštis buvo sukliuvęs, tapo priešų apgalėtas ir nuo vietos atstatytas. 3 d. kovo m. 1900 m. ant pareikalavimo Vilniaus Popiečiteliaus parašė ilgiausią „disertaciją“, kuri išvertė direktorių Rubcovą ir neabejotinai atkreipė policijos akis ant Šiaulių. Tai svarbus dokumentas. Turime jį savo rankose ir atspausime, idant neužsimestų. Skaitant šį raštą, reikia stebėtis iš nepaprasto to kunigo sugebėjimo, nepaprasto drąsumo ir ambicijos. Šiurpulys vienok nukrato, pamislįjus: kas tai būtų, jei pasiekęs augštesnius laipsnius, įgijęs didesnę valdžią, kurios teip trokšta, savo talentus apverstų — ant vedimo į santaiką Katalikų Bažnyčios su Ruskių Viešpatyste, kaip patsai ruskiams rekomenduoja. Skaitydamas, nebežinai, ar labjaus godoti tą vyrą, ar daugiau bijotis.

Atstatytas nuo vietos, buk vėl parašęs dar ilgesnę apeliaciją į Popiečitelių ir išsikėlas į Magyliavo Arcyvyskupiją, reikalaudamas, kad tenai duotų jam vietą kame prie augštesniųjų mokyklų. Kad tik nepaeitų keliu „garsijų pralotų“!

#### 4. Gaspados prie mokyklų.

„Keno rankose apšvieta, to-nai ir ateitis“, pasakė vienas praėjusių laikų didvyris. Dėlto tai kas tik turi valdžią, tas rupinas „saviškai“ jaunumenę auklėti. Kada valdžia buvo Lenkų rankose, Žemaičių jaunumenę gėrė lenkišką dvasią lenkiškose mokyklose ir teip didino skaitlių Lenkų; Prūsai, įgavę valdžią ant Lenkų, tais pačiais pragumais lenkais padidina Vokiečių skaitlių; Ruskiai visose plačios savo karalystės pakraščiuose veda „obrusenijos“, arba suruskinimo politiką vėl per savotišką apšvietimą svetimtaučių jaunumenės, kuri nė juste-nepajunta, kaip be triukšmo, be klegesio, be kraujo pralėjimo kitokiais gaurais (vilnomis) apauga. Tam tikslui pasiekti nesigaili pinigų ir spėkų. Apšvietos Ministerija štai sprendžia Lietuvoje ketveriopai padidinti skaitlių mokslainių, idant paskui galėtų varu-varyti kiekvieną vaikiuką ir mergytę tenai ruskos dvasios gerti. Už vienų — kitų metų paregėsime tai savo akimis. Idant-gi ir su dabar

esančiais pragumais suruskinimo darbas greičiaus eitu, pramanyta daugalis kitokių būdų. Iš tų dar kartą paminavosime apie bendras vaikų gaspadas prie valstinių mokyklų, apie kurias p. K. A. K. anais metais jau rašė. Tarpininkai prasčiokams valstiečiams įkalbinėjo, juog gaspadose vaikams parankiau (pakabiau) gyventi ant vietos, neg vaikščioti kas dieną iš namų, o pigiaus, neg kame kitur. Musiškiei, nesuprasdami paslėpto tikslo, mažne — visur jas įtaisė. Žiurėkite-gi, kas iš to išeina: vaikas tampa pavestas per pusę metų priežiurai ruskio — mokytojo, atiduotas jam auklėjimui, jo priežiurai, po jo įtekme, kaip jo šeimyna. Čę mokytojo žodžių ir išmislą niekas neskaito. Mokslo kambarys visiems atviras, yra po priedanga Viešpatystės įstatymų; todėl mokytojai, nors apart aiškiųjų regulų elgimos, turi dusyk tiek paslaptinių įsakymų, vienok aiškiai ką nors apaštalauti vis-gi nedrįsta: bijosi, kad vaikų tėvai ir kunigai, vaikų mokytojai, nesiskustų, pasiremđami ant aiškiųjų įstatymų. Bendragaspada — tai spanstai, vaikams užspęsti: čę be baimės ruskis, vaikus bovydamas, ką norės, šnekės, ką norės, skaitys ir duos skaityti; kaip mokės, zobovas išmislys; čę mokytojas turi neaprubežiuotą valdžią ant vaikų kuno ir dušios. Įtekmė bendrų gaspadų labai blėdinga. Mokytojas tik žiuri į savo politiką: kame ir kaip gali, ruskina vaikus, pravoslaviją liepia didžioje godonėje užlaikyti, prieš pravoslauną abrozda su uždegta lempa melstis; pravoslaviškas maldeles giedotinai atgiedoti. Bet apie prigimtą tikėjimą, apie katalikų bažnyčią niekas tę neužsimena, lyg jos nebūtų; kad vaikai paprastus kasdienius poterius kalbėtų, niekas neparagina. O jei kartais ir paukatija, tai vėl su paslėpta mislimi: duoda, duokime, kudikiui „Арко Антоноу“ — lietuviškas knygpalaikes su ruskomis literomis ir liepia iš jų Rytmetines ir Vakarines skaityti, ir į bažnyčią neštis, jei kuomet išleidžia šventomis dienomis; šiokiomis dienomis né už ką neleidžia nubėgti ir kunigams patarnauti, nors laiko lyg pradžios mokslo yra net perdaug. Kam naujina, kad lietuviai svetimos vieros išpažintoji neskaito už garbinanti Dievą? bet ir patįs jų akyvaizdoje gėdžias garbinti: žegnotis, klauptis. Todėl, mokytojui vaikų tarpe esant,



kad ir jis nieko nesakytų, vaikai nesimels. Tokia tai yra dvasiška pragaištis per atskyrimą mažųjų nuo paprastos lietuviškos katalikiškos šeimynos: vaikai atšalsta dalykuose tikėjimo; gadina savo kalbą, nes bendrose gaspadosė užginta saviškai kalbėti, kad greičiaus priprastų ruskai. Vaikai tenai nupuola doriškai; ir negali nenupulti, nepagesti, kame įvairiausi susireuka; iš 20 vis-gi išsiras kokie 5 nedorėliai, ištvirkę, platburniai, neviežlybi; o tiek sočiai užtenka tvirkimui visų. Tame dalyke priveizdos nėra.

Beto ir sveikatą pragaišina. Būrys, kartais labai didis, per 17 adynų pasilieka viename kambaryje sukemštas. Kadangi kambariai yra menkiausiai pataisyti pravėdinimui vos menka kiaurinė be palikta ir ta, šalčiuose niekados neatsidaro, — tai oras paprastai esti toks tirštas, kaip kiaulmigyje. Kaip tų vaikai ištvėria per žiemą, negal suprasti. O nešvarumas? o limpantįs kitiems šašai?

. Dėl visų tu priežasčių patariame tėvams neleisti savo vaikų į tas gspadas, bet laikyti juos po katalikiškus butus, po nedaugalį. Geriaus viorstą kas dieną vaikščioti, neg dušią ir kuną silpninti. Nebukite vaikažudžiais! Kam kišate į bendras gspadas, jei čė-pat miestelyje turite gentis ir gerus pažįstamus?

Yč nemalonios gspados darosi mums, kad čė visu lengviausiai mokytojams pavyksta platinti

### **lietuviškas knygas maskoliškomis literomis.**

5. Valstinių mokyklų perdėtiniai apturėjo paslaptinį užklausimą nuo 8 d. spalio m.: 1. ar yra jo bibliotekoje knygų: „Евангеліюль“ „Кавтичкунь“, „Науясь Ауксо Адторюсь“; 2. kiek ir už kiek? 3. Kiek tų knygų 1887, 1888 ir 1889 m. išparduotų? 4. Kas tų knygų prasiplatinimą ypatingai gaisina? — Stebėtina, kodėl tie metai yra paminavoti? Gal kaipo metai apsistojimo platinti tuos mėšlus. Mokytojai, per keletą paskutiniųjų metų jas pamiršę, su juo didesniu uolumu šoko rodyti savo veiklumą: kitas veltui vaikams kiša, kitas pirkti siuloja. Jaunieji filiozofai, nieko nežinodami, kokios tai knygos, ima su džiaugsmu, nes vis-gi tai „knyga“ ir „veltui“.

Nogni dalykai po mokyklas daros. Tik kad parsineša namo ir pasidžiaugia tėvams, tie ima galvomis kraipyti ir maštuoti, juog tai ne „katalikiškos knygos“; vietoje džiaugsmo, datiria susigriaužimo; išmintingėsnī liepia nunešti atgal mokytojai; piktesniejie gražoja rašysią prie ministro. Bet užvis geriaus igrasyti vaikams, kad nepriimtū nē į rankas tų nepaprastū ir netinkamųjū knygu, nes supraskite, kas-gi veltui ką duoda? Jei kas ką dalija, tai gal turi is to kokį pelną sau. O tasai ruskių pelnas regimas: šendien lietuvīs priēmē ruskas literas, rytoj priims vėl ką nors ruską ir teip neužilgo ir ruską „bogoslūženije“. Učiteliai ir urėdninkai — pravoslauni rjžos lietuvius, katalikus aprupinti maldaknygėmis!!.. Ar-gi ne komedija? Mat, jiems dievobaimingumas rupi; eina kunigams i talką... išganymą platiną!!..

Tame pat cirkulioire — yra toliaus užklausimas, kokios įtalpos maskoliškai-lietuviškos knygos, kam ir į kokį sodžių parduota ir įduota? **Dalyti ir toliaus ir užrašinėti kam ir kur.**

**Mokyklų padėjimas.** Mažne kartu su anuo cirkulioru tapo išsiuntinėtas kitas užklausimas: ar žmonės megia ruską iškalą? Ar daug vaikų iškaloje? Kiek mergaičių? Koks padėjimas bendros gaspados? Ar daug tų telpa vaikų? ir daugybė kitokių mažmožių, paaiškinančių, kaip vyksta ruskinimas lietuvių. Lengva atspėti, juog kiekvienas mučitelius stengsis prirašyti kodaugiausiai, pasirodydamas daug žinančiu, daug jau padariusiu ir dar daugiau žadančiu padaryti. Vilniaus obrusiteliai, žinoma, dar labjaus susitvirtis mislyje, juog Lietuvoje viskas gerai eina, juog nedavimas lietuviškų literų — tai ne kliūtis apšvietimui, kurs užtektinai platinsis per „Квантичкась“ ir „Эвангеліась“; tik reikia jų kodaugiausiai brukti. Pildos pranašystė „St. Pet. wied.“, juog nesimato galo karės už lietuviškas literas.

P. S. Mokytojai, įsiūlodami ruskai -- lietuviškas knygas, visupirmu bruka vaikams į akis Vyskupo Motiejaus Valančiauskio parašą ir užtvirtinimą. Bet reikia žinoti, juog Vyskupas Motiejus III. tas knygas užtvirtino,



kada buvo — lietuviškos, o jau obrusiteliai persidirbo jas į ruskai - lietuviškas. Parašas Vyskupo čę nieko nereiškia, kaip parašas „J. Zavadzkió“ ant prūsinių knygų. Ant jų teipo-gi stovi parašas Vyskupo Valančiaus, kur jau 25 metai, kaip nebeima knygų į rankas, t. y. yra numiręs. —

6. **Barklainiečiai**, kurie už mokynimą vaikų namie po visą sanvaitę atsėdėjo Panevėžyje, padavę ar žadą paduoti prašymą, kad jiems leistų laikyti per žiemą pas save mokytoją lietuviško skaitymo. Mums rodos, obrusiteliai šitą jų prašymą paims už norą įgyti „škola gramotų“ ir atsius jiems kokį feldfebelį. K. V.

7. **Ušpaliuose**. Lapkričio 22 dienoje 1900 m. Vyžonėlių dvare Ušpalių popas pašventė mokyklą, kurią įrengė Lietuviams Katalikams p. Verevkiu, dvaro valdonas. Mūsų krašte tai paprastas dalykas — visas iškalas pašvenčia popas; dėlko-gi tatai turėjo tiktį nepašventįta Vyžonėlių iškala, rusko pono išstatyta? Ne tas dalykas man ir rupėjo pranešti visūmenei; bet tas, kad Vyžoniečiai užsilaiškė tada neteip, kaip išpuolo Lietuviams Katalikams. — Vyžonų valsčiaus pisorius užkvietė staršiną Jokubą Skardžių, kad būtų Vyžonėlėse ant pašventimo, bet tas ne durnius: pasakė, kad esąs nesveikas ir nebūsiąs. Ir ištiesų jo nebuvo. Už tokį pasielgimą tegu bun' garbė doram staršiniui, kurs išmano gerai savo priedermes. Užtatai visai kiteip užsilaiškė storasta iš Kaliekių. Gavęs žinią nuo pisoriaus, lakstė ir bėgiojo po visą savo apylinkę ir rinko vyrus ant pravoslaviškos pamaldos. Ir nemažai surinko: Kaliekių vyrai, kurie buvo laikomi visoje parapijoje už išmintingiausius, pasirodė mulkais: susirinko ant pašventimo visi, išskiriant tiktai 2 gaspadoriu. Teip-pat susirinko visi vyrai iš Biliūnų, Šeiminiškių ir Antakalnio. Buvo ir staršinos kandidatas; kasžin, kas jam galvą susukė, nes regėjos, kad geras vyras. Ir mergaitės neatsiliko nuo vyrų. Viena giedorka, kuri seniaus giedojo bažnyčioje ant viškų — giedojo ant pravoslaviškų maldų iškaloje. — Ir klausk dabar tų visų Lietuvių Katalikų — dėl kokio reikalo susirinko tada Vyžonėlėse, kad popas

šventino mokyklos namus? Jei popas meldžiasi, tai tegu eina ant maldos pravoslauni, o kas per rupestis katalikams? Ar-gi jau užmiršo, kad tokie katalikai užtraukia ant savęs bažnyčios iškeikimą, kurie lanko pravoslaunas maldas? Gal pasakys, kad vyresnybė liepė? Liepti niekas neturėjo provos, tiktai galėjo užprašyti, pakviesti. O pakviestas — gali eiti, gali neiti. Kas buvo staršinai užtai, kad nebuvo ant pašventimo? Nieko. Nenorėjo ir nebuvo, tai valios darbas. O jei valsčiaus vyresnysis, t. y. ponas staršina nebuvo, tai ko vyrai tenai jieškojo? Nėkaip neišteisini užsilaikymo Vyžonėlių apylinkės. Iš visų pusių negražu. Pastatė pinkles lietuvių vaikams, idant juos supainiotų ruskoje ir pravoslaunoje dvasioje — o lietuviai tėvai žiopso susirinkdami, kad popas tas pinkles šlaksto su vandeniu ir džiaugias, kad buvo ant tokios parodos. Nuleiskit žemyn akis — bo pažeminote savo šventą kraštą, savo šventą tikėjimą . . . . .

Ir ponui Verevkinui reikia pasakyti tiesą, kad pasirodė veidmainiu. Kada lankė Vyžonos Vyskupas Cyrtautas — tada jis prašė, kad pašventitų labai gražų abrožą Šv. Panelės Vilniaus Aštrių Vartų. Vyskupas pašventino — o tas ponas žadėjo pastatyti koplytėlę šalip kelio ir tenai tą abrožą įdėti. Koplytėlės lygšiol nėra — o iškala jau pastatė ant nelaimės Lietuviams-Katalikams, kurie lankys tą nelaimingą vietą, buk tai mokslo jieškodami. Kas dar biauariaus — tai tas dalykas, juog toje mokykloje mokina vaikus be skyriaus visus, ir mergaites. Viežlybų mergaičių susilauks Vyžoniškiai iš ruskos škalos. Ne rodyčiau ir savo neprieteliui, kad jis imtų sau už pačią tokią mergą, kuri gėrė ruską dvasią iš ruskos škalos. — Ir pasistebėtinus dalykas: jau nuo pirmų metų prisirinko nemažai vaikų, o tarp mergaičių yra tokių, kuri tuojaus gali ištekėti, jei tiktai vyras atsirastų. Gal jos tų eina tiktai vyro jieškotų . . . Būtų tai dar pusė bėdos — nors ir tai labai didelė bėda. —

X.



## Įvairios žinios.

1. Iš Laižavos. Džiaugėmės, andai išgirde, juog žygunė (pačtos) iš Rengių persikels į Laižavą. Bet tas neįvyko, nors ir činauninkas buvo atvažiuaves vietos apžiurėtu. Laiškus ir laikraščius turime per žydą traukti, mokėdami jam nemažą algą už kiekvieną nešmenę arba už visus metus. Du kunigu, gydytojas su aptiekoriumi, mokytojas, dvarponiai — visi moka „žydui“, nes visame miestelyje nérandas žmogus, kurs panorėtu be prakaito uždirbti į 40—50 rs. O kur kas būtų maloniaus saviškiam atiduoti tą pelną, neg žydpalaikiui, bet jau mūsų toksai papratimas: kits kitam užvydžiame, tuos pačius kailinius kožnas ant save traukiame, tingėdami ranką ištiesti prie liekių, čę pat esančių. Daugumas skundžias, juog laiškai ir gazetos žūna; kur nežus, kad žyduičiai juos visur su savimi valkioja, markas atlupinėja ir tt. —

Girtuoklių priviso daugybė; peštynės pas mus nenaujina. Pirmiaus mušdavos po karčiamas, o monopoliui atsiras, vien prie „tetušio“; teip girtuokliai prasiminė žydą Berkį, ypatingą savo globėją. Taigi „Berkio vaikams“ nebeužtenka karčiamų ir ulyčių galvų skaldymui su akmenimis ir pagaliais: persikėlė net ant šventoriaus. A. a. kun. Vienužis sakydavo, esą dveji kankintiniai: vieni dėl Dievo, kiti dėl velnio; antriejie daug daugiau gauna kęsti, neg pirmiejie; daug, sako, reikia iškentėti vargo, daug pralieti kraujo ir ašarų, kol paklusi į pragarą . . . Ar-gi ne tiesa pasakyta? Ar-gi ne šventi žodžiai? Ar-gi pigiai žmonės sau užsidirba pražuvimą? Kas gal suskaityti visus girtuoklių vargus, priepuolius, nusizeminimus, pragaišinimus, susižeidimus, gaisrus, pagaliaus — smertis, kurių ir patįs datiria, ir kitiems padaro? Jei gerai atsimislytu girtuokliai, nē lašo nebeimtu į burną. —

Klebonas iš ambonos pasakė, buk „visus niekus į gazetas deda“, dėlto reikia neleisti save išjuokti, t. y. pasišnekėti savo tarpe ir pranešti jam, ką nuspręs apie taisymą kapų. Žmonės sutarė dėti po 5—20 kapeikų. Bet kad klebonas nenori rėdyti, tai ant to viskas ir pasibaigė.

Jei pats nenori rėdyti, tai bent kamendriui tai paveda tą dalyką.

*A. Dayis.*

2. **Iš Ukmergės.** Kaip kitur, taip ir Ukmergėje, tyrėjas vietinių gyventojų būdo, gali pasergėti slaptą sėbriją, vaduojančią mūsų jaunumę nuo kareivystės. Viešpatystė kasmet nusprendžia, kiek sulyg skaitlių gyventojų reikia paimti iš kiekvienos gubernijos ir kiekvieno pavieta. Kadangi kareivių šauktuvėn susirenka daug daugiau vaikinių, neg reikalaujama, imas paeiliui, pradėdant nuo pirmojo ištraukto numero, sveikieji ir giminei, kaip maitintojai, nereikalingi; kiti pasilieka atsargyboje (opolčeniye). Taip tada, jeigu kas per sėbrus išsivaduoja, jo vietą užstoti gauna kitas: du vaikinu tik apsimaino vietomis: vienas iš atsargybos eina į tarnytą, kitas iš tarnybos — į atsargybą. Kareivija per tą apsieitimą neturi nėjokios pragaišties ir dėlto per pirštus žiuri, viršininkai valsčių ir daktarai kišenes sau prisikrauna, kunigams, rods, tas nerupi, — ir taip didi neteisybė daros toms ypatoms, kurios netikėtai gauna eiti tarnautų už kitus; bereikalo nusiskriaudžia ir pinigūs iš paskutinio pilantįs: pasilikę namie, niekadus tiek neuždirba, kiek reikia pakišti. Tankiai esti apgaudinėjami: pasilieka paprastu būdu, bet „pakištųjų“ nebeatgauna: priėmę pinigūs sakos, buk per jų suktybę pasilikę. Kada galėjo užsistatyti pinigais, tai galėjo tokį padėjimą kentėti; bet kad dabar visi vienodai turi kareivijos našta nešti, tai bjaūru ir neteisinga „suktis“ ir „sukti“ vienus, o kemšti kitus, kurie šep jau būtų laimėje.

3. **Iš Kavarsko.** Mūsų kunigai dažnai kaltina dvarponius už lenkinimą lietuvių; bet ant savęs neatsižvelgia. Kavarsko klebono ir džiacono netik zakristijonas, bet ir važnyčia „nekalba“ lietuviškai. Zakristijonas tarnauja arbatnamyje Blaivybės Draugijai. Vienkart man tų užėjus, jo dukteris nenorėjo su manimi „chlopiškai“ šnekėtis.

*J. B.*

4. **Laukiamas įpėdinis.** Žydai tankiai paleidžia paskalą, buk Ciesorius Mikalojus II jau susilaukęs įpėdinio, dėl kurio, iš didelio džiaugsmo, visą savo karalystę, žinoma,



ir žydėlius, apipilsiąs visokiomis geradėjistėmis. Jei žydai laukia to naujo Mesijo, tai mes, lietuviai juo turime laukti, kad suteiktų didžiausią, kokią tik gali suteikti, geradėjistę — palengvintų mūsų kalbą ir raštenybę, leistų drąsiai saviškai skaityti ir melstis ant lotyniškų literų. Tai būtų džiaugsmas ne tik sermėgiams, bet ir žiponiams, ne tik surukusiose grįčiose, bet ir dvaruose. Bet ta laisvė, rodos, dar neveikiai užžibės.

5. Iš Veviržėnų, Ras. p. Kun. Šleivio žandarmerija vis dar nepaliauna tąsiosi. 21 d. lapkr. turėjo vykti į Garždus ir teisintis iš savo gromatos, kurią buvęs Ukmergės vargonysta Kavaliauskis ilgai sulaikęs ir per savo mulkystę įdavęs į žandorių rankas. Gromata buvusi visiškai nekalto turinio; bet žandarmerija, nužvelgusi kun. Šl., kaipo „politišką nusidėjėlį“, o negalėdama nė už ko tvirtai nusitverti, visur tų politišku nusidėjimų jieško; į krislą žiuri per padidinantį stiklą ir nori, kad tai būtų — jautis. Keletas žodžių gromatoje į privatišką ypatą gali būti nesuprastinų žandoriams, bet iš to negal ištraukti darodymą „politiškos litvomanijos“, kurią kunigui ukmergiškiai kartu su policija užmeta. Kaip matyt iš visoko, atsiveria nauja versmė begalinių tyrinėjimų; galo bylos nesimato, nes ar šaip, ar taip vis-gi geidžia kun. Šl. nubausti. Norint šuniui užrėšti, lazda rasi; norint ką apkaltinti, gal ir ant balto taškus išvysti, — ir taip daugiau neg metai turi žmogus nekaltai jausti dorišką sunkumą, abejotinos pabaigos laukdamas. Žmogui nė į galvą neateina kariauti prieš karalystę, o oę tau prisega kažkokius „politiškus“ nusidėjimus! Et, by tik žmogų varginti! . . . —

Mūsų ruskiams matos, juog didį gerumą daŗo Ciesoriui ir Karalystei, kas iš neruskių rublių kodaugiausiai išvilioja. O tuotarpu tie žmonės yra tokios dušios, kad ir patį Ciesorių be širdgylos už rublį parduotų, jei išsirastų pirkėjas. Šimet kunigas, aiškindamas 8 Dievo prisakymą: „Nekalbėk neteisiai prieš savo artimą“, priminė ir tuos nusidėjimus, kurie tankiausiai paprūšėje atsitinka; pasakė, sunkiai griešiją tie, kurie nekaltai kitą apskundžia vyresnybei, kurie patį pametę užgintus daiktus, bėga ir praneša priežiurai.

traukinėja paskui po sudus, nuplėšia ir tt. Karčiarninkui Marcinkevičiui dingsterėjo į galvą, juog kunigas gali sumažinti skaitlių „donosčikų“ ir judošių, taigi ir — rublinių, ir ėmė teirantis, ką tę kunigas „prieš carą“ (?) kalbėjo, nes ant donosčikų bartis, tai, gird, teipogi yra „politiškas nusidėjimas“, priešinimas carui. Nerazdamas liudytojų, atėjo pas zakristijoną, siūlodamas jam 3 rs. už liudijimą prieš kunigą; bet šiuo kartu kunigas neteikės, rodos, duoti jam nė skatiko. —

Neseniai iš Tauragės kalinio pagrižo visoje apygardoje garsingas latras ir broližudis, Vincentas Uselis, iš Veviržėnų miestelio. Prieš išeinant į kareiviją Vincentas buvo doras vaikas; bet kareiviuose bebudamas, teip pasileido, juog pavirto į tikrą latrą; pagrižęs, nė vienam kelio nedavė; ne vieną sužeidė; gėrė, vogė, visą parakviją tarp savęs supjudė. Rietavo pristavui Nagornui už jį užstojant. Ant galo, supykęs vieną sykį, savo broli trimis kulkomis iš revolvierio peršovė. Bet ir ši kartą, užstojant policijai, Okružnās sudas, Vincentą išteisino. Nagornyj su žandoriais sudžioms perstatė, juog prieš Uselį dėlto visi liudija, kad jis „padeda vyresnybei įvykdinti savo užmanymus“, suprask: obrusenijos dalykus; dėlto, kad jisai yra ištikimiausiu caro tarnu ir tt. Žmonės sako, jis esąs valdžios špiegu; pranešimus daro, tai visi žino. Sugrižęs iš kalinio, Uselis ketina keršyti liudytojams: vienus ketina užmušti, kitus deginti, kitus donosais žūdyti, kaip tai padarė su Klipštu. (Žiur. Mė 10), dar kalinyje tebebudamas. Užperniai valsčius buvo nutaręs išsiusti Uselį, kaipo žmogų neramų, maišatis darantį; bet gubernatorius to nusprendimo neužtvirtino; tad Uselis dar labiau žudys visą parakviją, nes žinos, kad gyvu juo nenusikratys. —

Veviržėniškiai perdaug apsiprato su visokiais guzi-kuočiais, rubežiaus sargais, akcizninkais. Tankiai be jokio reikalo užprašo juos viešėti; nė pintuvės ir veselijos be jų neapseina. Susiedų žemaičiai ant veselijų nepriėma, neg tik užprašytuosius; o kareivapalaikių, mergų gadintojų bus pilna troba. O bjaurumas! Keletas jų su kepurėmis ir su pypkėmis po aslą trepsį; kiti niekus tauškia, primaišy-



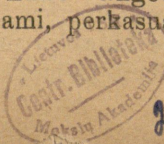
dami maskoliškų keiksmų. Kalbą jų vos kelintas tesupranta, bet nepadorią kalbą ir neviežlybą užsilaikymą — kiekvienas. Laukan reikia juos ginti, o ne užprašinėti! Ypač kad visi jie tik žiuri, bene pamatys ko troboje savo geradėjų: knygos, laikraščio, nemonopolinės arielkos. Pamatę, nepasigailės pakelti „politišką bylą“.

Ruškis iš Ankopsčio sodžiaus davė savo vaikams kumelpalaikę nujoti į Garždus ant atlaidų. Ant grįžtančios kumelės kažkas nešė du bakiu knygų. Sargai išvydo, jojėjas pasmuko, išsižadėdamas kumelės. Tai ir tiek to but buvę, kad negobėjimas Ruškio, kurs prie kumelės prisipažino ir paliudijo, juog jo sunus buvo išjojęs, ir teip sunų įvėlė o nekaltai, nes sunus visai nenešė, tik kumelę kitam paskolino. Ruškis kumelės vis tiek neatgavo. —

6. **Iš Vėžaičių**, Ras. p. Vienas žmogus pardavė kareiviams stoginę šiaudų. Bekraudami atrado 5 bakius knygų (smulkių). Aišku, juog tas ukininkas nežinojo, kas čę pasidėjo bakius, nes kad būtų žinojęs, jug būtų išsiėmęs. Vienok žandarmerija ne paliauna jo tāsusi ir „politišką bylą“ kėlusi. Tai ypatinga policijos teisybė!

7. **Iš Indriejavo**. Klebonas Petrašauskis oficijališkai išprašė nuo Blaivybos Komiteto pavelijimą įkurti Indriejave arbatnamį. Ir gavo ne tik pavelijimą, bet ir pinigiskos pašalpos prižadėjimą. Vietą arbatnamiu klebonas duodąs viename iš parapijonių namų. Na, jei patsai ves tą dalyką, bus gerai: gal ir nuo monopolio žmones atitrauks; bet jei per jo rupestį burliokas čę įsikurs, tai Indriejavas turės dar vieną obrusenijos lizdą — per kunigo rupestį.

8. **Iš Raguvos**, Ukm. p. (Toliaus. Pradžią veiz. № 12). Policijai pradėjus medžioti ant lietuviškų knygų ir slaptinių mokyklų, raguviečiai dar labjaus sukruoto mokyti; mat, sakė: šviesos mums užvydžia! Ir teip pradėjo žydu ir maskolių dorišką jungą nuo savės kratyti. Atsirado dvi krattuvi; karčiamos po sodžius išnyko; daugumas į blaivybės sirašė ir gražiai aną užlaiko; kaskart daugiau žemės samdo nuo burliokų, kurie tingėdami dirbti, valkiojį po svieta, lentas pjaudami, perkasus kasdami, o tankiatiai — arklus vogdami.



20552  
2

604302

Raguviai ne vien medžiagiškai, bet ir doriškai „pakilo. Dabar nebegirdėti po Raguva didžiū muštynių, nepadorių vakaruškų: žmonės patį pamatė blogus jų vaisius. Bet ypatingai pašoko supratime tautiško savo padėjimo, susiprato lietuviais esą ir pradėjo ragus statyti prieš piktus ruskių rėdo užmanymus, kaip tai parodo šis atsitikimas.

Cerkvės popas, „otiec Konstantin Majewskij“, neturėdamas darbo savo parapijoje, kuri susideda iš kelių dešimtų činauninkų iš apylinkės miestelių („poselencai“ beveik visi — sentikiai), nepalaudamas galvojo, kaip savo avelių burį padidinti. Mėgė visiems aiškinti, juog katalikų ir ruskių tikėjimas — tai tas pats dalykas, dėlto vis tiek, gird, ar į cerkvę, ar į bažnyčią eiti. Mėgdžiojo, kur galėjo, katalikų apeigas, o 1897 m. katalikų vyskupui į Raguva atsilankius, labai trūško su Juo susipažinti ir susibičiuolauti, kad vierniejie, matydami paveikslingą dvasiškųjų santarvę, ir patį teip pat santarvėje (lietuviai su ruskiais) gyventų, ir kaip popas nuo Vyskupo nesišalina, kad teip ir kunigai nuo Arkiriejaus nesišalintų. Lietuviai vienok neklausė lipšnių jo žodžių ir cervės nelankė. Tada batiuška išsimanė varu varyti prie parodymo savo godonės cerkvei: jei dieną nenorite į cerkvę eiti, tai bent naktimis stypsokite pasienyje, saugodami turtus, kurių cerkvėje nėra. Jau bus 10 metų, kaip otec Konstantin pradėjo pristavams galvas griaužti, kad varytų žmones cerkvės sergėtų. Karmalinas jam stačiai atsakė policija neturinti tos tiesos; teip pat ir kiti, paskui jį buvę darė. Bet 1899 m. aplinkybės tarsi pačios susikrovė pagal mislį „tėvo Konstantino“. Raguvos asesoriumi tapo „Bolejšo“, t. y. Baleišis, lietuvis iš to paties pavieto, kurs už permainymą lietuvių į maskolystę, o katalikystės į pravoslaviją, lygiai už garsų lupiną kražiečių, ginančių savo bažnyčią nuo lupikų, iš urėdinkų pašoko į asesorium. Tame pat laike į Raguva atsibeldė sudžia Nepyšnievskij, pikčiausis obrusitėlius. Prie tų dviejų prisidėjo tarpininkas. Tie trys pravoslavijos „riewniteliai“ (platintojai) susitarė ant Raguvos katalikų pakelti kryžiaivių karę. Visų pirm ant tarpininkas, ant pirmojo valstiečių seimo turėjo „prisakyti“



kad cerkvę sergėtų. Seimui susirinkus, pirmieji nuo to atsisakė ruskiai — sentikiai (apie tai andai rašėme. Red.), teisindamies, juog jie turi savo maldos namus sergėti; prisikabinus prie „Bogojawlenskos“ draugijos ir ta atsisakė, teisindamos, juog turi du magazinų saugoti. Matydamos, kad su sodiečiais sunku, tarpininkas atsikreipė prie miestelio, bet neišmanė, ką po pirmu varyti. Baleiškis pasirodė čė vikresniu: užsipuolė ant visųbiedniausių miestelio žydėlių, ir tie nabagai dvejoją nedėlių gavo ponaktiniais eiti prie cerkvės. Ant galo, susiprato: susėjo į šulę ir nutarė leisti prašymą prie gubernatoriaus ir paliko paliuosuoti nuo tos sunkios naštos. Tada Baleiškis kibo prie katalikų — ukininkų. Jie, sekdami žydus, teipo-gi išleido prašymą išliuosuoti nuo negirdėtos ir nevatnios priedermės, bet po 6 mėnesių gavo atsakymą — juog prašymas neišklaustas. Raguviai neliovės: išleido į Senatą užklausimą, ar yra mūsų karalystėje toks įstatymas, kad katalikai turėtų pravoslaunas cerkves sergėti? Teip, asesorius varo, ukininkai neklauso ir neina; asesorius dirba protokulus, o padaręs jų 32, padavė į miravą, kurs, žinoma, policiją užtarė ir 32 miestelio ukininku nubaudė, kiekvieną 2 rubliais „za oslušanije policii“ (už neklausymą). Miravui lengva buvo nusudyti, kad apskūstieji patis suklydo: paklausti dėlko neina cerkvės saugotų, kiti atsakė namie nebuve, kiti sirgė, o niekas neišsitarė, juog katalikai neskaito už reikalingą saugoti pravoslauną maldų namą, ypač, kad popas nuo kiekvieno savo parapijono ant panaktinio renka po rublį. Nuštruopuotieji raguviai užmokėjo, bet panaktiniais vis-gi nėjo, o asesorius vėl pradėjo ant jų protokolus dirbti, ketindamas vėl į miravą skūsti. Bet šitai 4 d. rugp. m. atvažiavo į Raguva patis gubernatorius. Tai pajutė, žmonės tuoj subėgo į valsčiaus butą ir ėmė jam savo vargus pasakoti. Gubernatorius užklausė štaršina, dėlko tie „mužiki“ nenori cerkvės daboti? Tasai atsakė, juog apie tai geriaus žinoti gali policija; kreipėš tada prie Sprauninko, kurs atsakė tai „batiuškos“ darbas; batiuškos tuo laiku po akių nebuvo, — teip tokio kaltininko nebliko. Žmonės vienok apstoję gubernatorių, nebenorėjo bepaleisti be aiškaus atsakymo, ar



reikia, ar nereikia cerkvę sergėti. Gubernatorius, kaip vilkas, šunų prispirtas, sušuko rusčiai į savo sekretorių: „Zapišite ich žalobu! ja posle razberu“! Nuo to laiko policija liovės žmones varginus su cerkvės sargyba; bet koks galas išeis, dar nėra žinios; kaip dasižinosime, pranešime.

Čę tik pagirsime raguvius už išmintingą jų rimtumą. Remkite-gi ir kiti lietuviai petį į petį, neįleisdami svetimų vilkų į savo burį, nors jie būtų baisiais šeriais pasišiaušę. Idant-gi geriaus pažintumete tuos vilkus, dar geriaus skaitykite „T. Sarga“.

*Trumpragis.*

9. Iš Ilakių, T. p. Ilakiečiai vos-ne-vos nudrėbė nevydoną staršiną Vaškį, kurs buvo visiškai ruskiams parsidavęs. Būtų gal ir nenusikratę, kad ne tarpininkas De Lazari, kurs parodė tame dalyke didžią išmintį ir kantrybę. Man, sakė jis, Vaškys labai įtinka, savo tarnystę žino ir rupestingai pildo; bet vis-gi aš jūsų nevaržau: rinkite, kas jums geriaus patinka... Na, ilakiečiai ir sušuko: šalin Vaškys! — ir išsirinko, rodos, labai dorą ir išmintingą žmogų. Minėtinas tasai De Lazari. Jau daug gero apie jį girdėjome ir negalime gana atsistebėti, kaip tai Lietuvoje gali būti toksai žmoniškas ir teisingas činauninkas! Štai atsitikimai. Valstiečiai nuneša jam parašytą prašymą, idant teiktus panaikinti monopolinę krautuvę. Priėmęs prašymą, klausia: pasakykite jūs man atvirai: kiek užmokėjote už parašymą to prašymo? — Pusę rublio ir arielkos gėrėme, kiek norėjome! — atsakė. — Nu, kam-gi jums tie iškaščiai? Butumete atėję žodžiais persakę, o aš vis tiek bučiau padaręs — .... Reikia jam tik apsiskusti ant pisoriaus, učitėliaus, urėdninko, — tuojaus išmetas, jei randas teisybę. Mosėdiškiams pasiskundus, juog mokytojas Karpyzovas, ilgus metus pas juos budamas, per labai jau įkirėjo, De Lazari pasakęs: padarykite prigovorą — tuojaus permainsime. Paprikų neėmas ir neleidžias imti. Dyvų-dyvai! Mosėdžio urėdninką išbloškęs tik vienam ukininkui teapsiskundžius, juog reikalavo pabriką. Kaip, sako? Aš rupinuos iš juo galės pakelti žmonių gerovę, o tie šiokie tokie st...



žmones „razoriat budut“! — Jei tai neveidmainystė lyg laikui, idant valdomieji valstiečiai juo įtikėtų jam, tai pasakytume: su tokiais žmonėmis galėtume ramiai gyventi, juos lenkti ir klausyti, nes tai mums patiems ant gero išeina. —

Išmestas iš staršinystės Vaškys prašęs De Lazari šaip jau kokios norint tarnystės. De Lazari aprašęs gubernatoriui visus Vaškio nuopelnus „russkomu dieľu“, ir gubernatorius sutikęs užtat palikti jį Ilakiuose — urėdninku, nors katalikas. Ištikro, negirdėta meilė! Vaškys, tapęs urėdninku, daug daugiau pikto padarys, nes jis, gerai visus žinodamas, lengvai viską iššnipinės.

Ir šaip prastai, ir teip dar prasčiau!

10. Iš Rigos. Rašėme jums, kaip Rigos mokytiniai-lietuviai, geidziantys pamokslų prigimtoje savo kalboje, buvo užganėdyti, nors klebonas Afanasavičius tam priešinos. Šaip jau žmonės daug labjaus reikalingi pamokslų, paraginti mokytinių pasisekimu, irgi padavė prašymą, kad nors kas trečią lietuviams paskiriamą šventą dieną lenkai arba sulenkėję lietuviai nebmaišytus su savo giesmėmis ir nerikdytų jų; kad spalį ir gegužės mėnesyje įvestų maldas ir lietuviškai, nes lygšiol buvo tik lenkiškai, nors lenkai Rigoje baigia nykti, o lietuvių skaitlius žymiai auga (Sako, buk jau esą į keles dešimtis tūkstančių). Garbingas Vyskupas Niedzialkauskis, veizdėdamas teisybės ir naudos tikėjimui, nors pralotas Afanasavičius viseip atkalbinėjo, išpildė ir jų prašymą. —

Kun. Stakiala sulyg nabašninko Arcivyskupo Kazlauskiio parėdymą, visus metus Rigoje lietuviams tarnavo; turėjo pavestą sau katechizaciją augusiųjų ir mažųjų ir nemažai sulaikė katalikus nuo kalvinizmo, kurs, vienodai leizdamas pamaldas visose kalbose, labai smarkiai po Riga platinas. Matydami jo prisirišimą prie lietuviškos kalbos, užkirtimą kelio polonomanijai, nevydonai pasirupino išginti jį iš Rigos; kun. Bertašius ir-gi išvažiavo; kun. Jacevičius dėl senumo maž betarnauja, — ir teip visoms toms tūkstantims lietuvių bepaliko du kunigu — lietuviu: kapelionas Rudys ir kamendorius Bružas, kurs... nelabai benori prisipažinti prie žemaitiškos kilmės. —

*Lieknas.*

11. Iš Šiaduvos. Su nemažu skausmu pažymime, juog tarp jaunumenės, ypač tarnaujančios, užsikrečia morališkos ligos. Kur priežastis to gedimo, sunku neklystant atspėti. Man regis, juog tai paeina iš to, kad nėra užtenkančios baudžiamos ir kad permažai dirbančių rankų. Šendiena gaspadorius ir piemeniui bijos rūstą žodį ištarti, už piktus darbus pabarti, kad špygą parodęs, neišeitų. O apie užaugusius tarnus ir tarnaites nė kalbėti nėra ko. Svetas augštyn kojomis — ne gaspadorius rėdo ukę, bet samdininkai. — Jurgi! ne teip dirbi, ne tą dirbi! — Kad aš tau negeras, išeinu... — ir pasikalbėk! Glostyk ir tylėk. Gavo rublį, eina į miestelį, ne — namie sėdžia. Prieina Kalėdos, berniukui iš 5 dešimtų liko 2, 3 rubliai, o kad 5 — tai labai gerai. Priėjo senatvė, pasidėjęs neturi, pasiėmė dvi lazdi, apsikabinėjo terbomis ir eina pas tuos pačius ukininkus pašalpos melsti, kuriuos pirm špygomis badė.

Kiek sugadinta šendien šeimyna, liudija šis atsitikimas. Puių sodžiuje mūsų parakvijos. Gaspadorius liepia eiti pusbernį į bažnyčią; šis, negavęs rublio, anei rangos. Antrą nedėlią jau nevaromas išėjo ir rublio nebeprašė. — Tatai davė Dievas Dvasią šventą — pamislijo gaspadorius. Bet panedėlyje nustebo, išvydęs ganykloje kumelę be kailinių bedrybsančią. Sužiurėjo arklius — visų visi — tik trūksta jo kumelės ir kumeliuko. Nuėjo į Šiaduvą, rado kumeliuką ir kailį, dar neišdžiūvusi, krome pasvertą. Tyrinėjimas parodė, juog tai padarė jo pusbernis su kaimyno samdininku. Kaltininkus suėmė ir uždarė šaltoje lyg sudo. Tas liūdnas atsitikimas liudija, kaip šeimyna ištvirkusi. Kaip ją pataisyti? Man regis, kitoniško būdo nėra, kaip tik: viena — gaspadoriams perstoti nuo kito kito samdininkus vilioti; antra, daryti su jais kontraktus su pažymėjimu štrapo už neišpildymą sankalbos. Bene liautus, kaip cigonai, valkiotis nuo vieno prie kito po tris kart ant metų.

12. Iš Pampėnų. Kada tik paimu į rankas „T. Sarga“, tuoj žiuriu, ar neatrasiu nors kelių žodžių iš savo parakvijos, Pampėnų. Bet kas tau duos: seniai jau iš Pampėnų beatsiliepta; matyt, nėra kam; matyt, ji už kitas



tamsesnė. Teisybę sakant, parvažiuodamas vasarą ant atlaidų, nėkados nepasergėjau mokytinių. Dėlto ir knygas čę mažai kas skaito, nes nėra; norinčių atsirastų gana. Už tat ir atsitinka čę tokios istorijos, kaip suvežimas cerkvei rąstų; apie tai buvo „T. S.“ rašyta. Lietuviams pastačius cerkvę, apsigyveno ir popas. Pusės metų neprabuvo, o jau dvi mišri pori sujungė (kataliką su pravoslaunu). Ant mūsų laimės, ilgai čę neišbuvo: nuolat riedamos su savo matuška, teip visiems atsibodo, kad patįs ruskiai ėmė geisti, idant jį iš čę kokie paibeliai išneštų. Teip ir įvyko. Kito dar nėra.

Tautiškam susipratimui visur kilant, bene pakils ir mūsų parapija. Jau pradėjo lietuviškai giedoti „Adynas“. Kryklėnų filijoje nebeišgirdau nė „macnas“, „nesmertelnas“, nė „pono mūsų Jėzusa, Kristusa“.

Gal niekame žmonės negyvena tokiaime nesutikime, kaip čę. . . .

K. V.

13. Iš Senapiles. (Suv. gub.) Senapilėj' yra klioštorius kunigų Marijonų; vienuoliai jau baigia mirti, nes jau tik tris bepasiliko. Pirmiaus, koliai maskolių valdžia dar nebuvo užviešpatavus, tai Senapilės klioštoriuje būdavo po 20 ir daugiau kunigų. 1864 m. išnaikino visus klioštorius, t. y. uždraudė priimti į klioštorių jaunus kunigus, o šiems, kurie dar pasiliko, daleido klioštoriuje gyventi iki smert; jiems išmirus, ir klioštorius užges. Pasilikusieji vienuoliai rupinosi, kad maskolių valdžia daleistų ir vėl priimti į zokoną jaunus kunigus, ale vargiai kas bus, nes maskoliai kaskart smarkiau griebiasi obrusenijos. Visoj' maskolių viešpatystėj' tik viename Čenstakave daleista yra kunigams Paulinamo priimti į savo zokoną jaunus kunigus; jaugi 1897 metuose daleido Naujamiestyje (Nowo Miasto) kunigui Vislaukui įstoti į Kapucinus; o šėip niekur niekam nedaleidžia.

Dieve duok, kad Senapilėj' ir vėl atidarytų klioštorius, nes tai yra labai naudingas klioštorius platinimui dievo baimingumo tarp lietuvių. Jau nuo įsteigimo klioštoriaus Senapilėj', t. y. nuo 1799 metų lietuviai didiai buvo prisirišę prie vienuolių Marijonų; ypatingai-gi dabar, kada ja

matyt, juog klioštorius, maskoliams nedaleidus, bus neilgai, tarytum kožnas lietuvis pasirengęs kasžin' ką atiduoti, kad tik ilgiau būtų vienuoliai Marijonai. Tie trys vienuoliai žydį, kaip darželyje kvietkeliai, garbindami savo Globėją Panelę Švenčiausią!

Senapilės klioštorius akyse gudų yra labai „neblogonodežnas“, nes jau apie kelisok darė jame kratas, jieškodami lietuviškų laikraščių ir knygų. Į Senapilės klioštorių maskoliai dabar siunčia kunigus akyse jų prasikaltusius už klausymą išpažinties „Unijotų“ iš Liublino, Sandomieriaus iš Kelčių diecezijų. O kunigus Seinų vyskupystės maskoliai už nusikaltimą grūda į gilią Maskoliją, kaip antai kunigą Bulvietį išsiuntė į Blagovieščenską, kunigą Dargį į Niežiną (Černigovo gub.), kunigą Arnastaucką į Smolenską ir kunigą Šmulkštį į Odessą. Visus juos išvarė už lietuvių!

*Sakalas.*

14. **Auka religiško persekiojimo.** Augustavoje, Suvalkų gub., šįmet viena mergpalaiškė ištekėjo už stačiatikio ir, žinoma, priėmė vinčių cerkvėje prieš popą. Teip susiviniavojusi toji beždžionka neužilgo atšlamantavo į katalikų bažnyčią po vinčių įsivezdinti, kaip yra pratusios daryti naujai ištekėjusios moters, kurios katalikiškai tapo sužieduotos. Tuomet vietinis vikaras, kun. M. Dereškevičė, užklausęs tos kuokos, kur ji ėmus vinčių? Toji atrėžė: „Ogi cerkvėje“. Ant to jai kunigas: „Tai eik, — sako — į cerkvę ir įsivezdinti“ ir jai paprasto palaiminimo nedavė. Man rodos, kiekvienas, teisingai žiuris, gali pasakyti, juog kunigas pasiėlgė išmintingai ir pagal tiesas Katalikiškos Bažnyčios, nes palaiminimas, duodamas jaunamarčiai po vincziui, yra pririštas prie tojo paskutinio; už tai jeigu kas nėmė katalikišką vinčių, tai kaip jai duoti katalikišką povinėinį palaiminimą? Anot tos pasakos: „Kas pradėjo, tas tegul ir pabaigia.“ Bet kiteip dalyką tą apsudijo Varšavos General-Gubernatoriaus kanceliarija, kuriai nudavė, juog popas gali pradėti, o kunigas pabaigti; todėl kunigą už tai pakaltino, atėmė jam pensiją ir išsiuntė į Senapilės klioštorių ant pusės metų, kur vargšas kunigelis sulygšiol tebkali. Tai toki. Gudijoje religiška tolerancija!



15. **Pašnekėsis vagone.** Niekur teip greitai nepasidaro pažinties su žmonėmis, kaip vagone važiuojant.

Važiavau iš I. į K. gelžkeliu. Įeinu į vagoną ir dairaus, jieškodamas sau vietos. „Prašau Tamistos čionai sėstis, atsiliepė iš vienos pusės; čę dar niekas ne sėdi“. Atsigrijčiau, padėkavoju ir užėmiau vietą. Prabilęs į mane buvo tai nebejaunas žmogus, gražiai apsirėdęs, išsirodęs ant dvarponio. Trukis pradėjo eiti. Męs pradėjome šnekėti. Iš karto šnekėjome apie naujai uždėtą draugystę dvarponių-artojų. Jis pasirodė esąs dvarponis, gyvenęs netoli nuo J. Rodėsi teipo-gi esąs gana išmintingas žmogus. Bet pamažu perėjome ant abelnų pažįstamų ir užkliudėme vieną lietuvį. Prasidėjo kalba apie lietuvišką krutėjimą. Be mažko nuo pirmo žodžio pražuvo dvarponio išmintis. Mėginau dar toliaus šnekėti, bet nebegalėjau prisitaikinti prie jo nuomonių ir pradėjau ant jo klausimų atsakyti: Gm! arba ir visai tylėjau. Per trumpą valandėlę užgirdau, juog pakolei Jaugela nevedė už pačią Jadvygos, niekas apie Lietuvą nežinojo, ir be mažko jos visai nebuvo (!). Juog po krikšto lenkų kariumenė užėmė dėl Lietuvos (sic!) žemės į rytų šalį lyg Maskuvos ir į pietus be mažko lyg marių; — juog lenkai sutvėrė didžią Lietuvos Kunigaikštytę. Užgirdau toliaus, kad kunigai, platindami lietuvių, tuo pačiu veda lietuvius prie sugudinimo; patvirtinimui tų žodžių paminėjo, juog ir gudų biurokracija teip-pat mislija (!) Užgirdau, juog lietuviams pagaliaus blėdinga yra lietuviška kalba, dėlto kad tik lenkiškai jie te-gali apsišviesti. Pridėjo tolesnei, juog ir dėlto negalima užsiimti lietuviška kalba, juog lietuvių neturi savo universitetų ir iškalų, kaip turi, duokim, Bulgarai. Paskui primaišė dar Senkevičę, buk ir tas negirias lietuviškos kalbos ir judėjimo. Prisakęs pilną maišą visokių kuoneiš-mintingiausių pažiūrų, tą viską užbaigė, kaipo išminties savo vainiku teip: „Važiavau vieną kart į X. kelio tikrai nežinojau. Mano vežėjas nežinojo teipo-gi. Važiuojant sutikova žmogų, — ir klausia mano vežėjas jį lietuviškai! Kur ežę kelis į X. Užklaustas išplėtė akis ir tyli. Paklausė antrą kartą ir vėl tyli. Paklaustas, ar jis supranta,

ką ji klausis, atsakė „Ja dworska“. Ir tada jau lenkiškai užklaustas parodė kelią. Tas „ja dworska“, teip patiko mano oratoriui, kad jis keletą kartų man tą atkartoję, kaip apsireiškimą išminties ir palinkimo mūsų žmonių ir juokėsi balsai iš visų lietuvių ir norinčių atgavinti Lietuvą.

Ant mano laimės trukis sustojo ir aš pasiskubinau pasakyti išmintingam dvarponiui (!) „do vidzenia“. O Lietuva, Lietuva, ar dar ilgai tu turėsi tokiuos sunus išgamas, kurie teip tave išjuokia?! Ar dar ilgai nežinies tavo istorijos, tavo tikrų reikalų, tavo naudos tie, kurie turi būti kitų vadovais? Ar dar ilgai jie užklausti apie tikrą kelią, nemokančiam atsakys „ja dworska“ ir juoksis...?! O.

16. Iš Kretingos. Lapkričio 23 d. Mūsų gan tykus ir mažai žinomas svietui užkampis paskutiniuose laikuose gan pragarsėjo ačiu areštavojimams ir kratoms, mūsų ir atvažiavusių žandarmų padarytoms. Areštavojimai ir kratos prasidėjo gegužės mėnesyje šių metų, o pradžia jų buvo toki: paskutiniuose dienose gegužės m. žandarmai suėmė netoli Rucavos (Kūršo gub.) transportą uždraustų valdžios knygų kartu su vežėjais — latviais. Vežėjai, užklausti žandarmų, prisipažino, kad jie buvo pasamdyti Paulauskio iš Palangos miestelio, o transportą priėmė Klaipėdoje nuo nepažįstamo pono. Žandarmai, pasiremdami ant to, areštavojo Palauskį, o į kelias dienas paskiaus ir daktarą Liudviką Vaineikį teippat iš Palangos. Daktarą Vaineikį policija areštavojo dėlto, kad jai regėjos jį esant kaltininku — tų knygų gabentoju, nes per kratą, darytą pas jį, nėko nerado.\*)

Po tų kratų žandarmai ant valandos nutilo. Liepos mėnesyje nedidelė kuopelė lietuviškos jaunumenės ketino padaryti lietuvišką teatrą Palangoje ir lošti lietuvišką originališką komediją 3 veikmėse: „Velnias spąstuose“. Palangos policmeisteris, Nikitinskas, nežiurėdamas to, kad jie turėjo pavelijimą nuo paties gubernatoriaus, pasipriešino

P. S. Šis pranešimas bene bus tikresnis už anas paskalas, kurios rado vietą „T. S.“ perniai. Red.



ir neleido lošti. Užginimą aiškino taip: kad studentams (nes kuóne visa kuopelė iš jų susidėjo) apart amatoriškų teatrų kitų nevalna lošti, o jie čia norėjo lošti, kaipo tam tikri artistai. Tada visas burelis nuvažiavo į Liepoją, nes nuo vietinio gubernatoriaus ir policmeisterio gavo pavelijimą ant lošimo tos pačios komedijos. Bet kaip tik nuvažiavo į Liepoją (21 dienoje liepos), tai tuojaus visi tapo areštuoti žandarų. Iš jų nekuriuos paleido tuojaus, kitus laikė lyg Kalėdų, o kitus ir iki šiai dienai. Ir taip: ponią Pacevičienę, p. Jonulaičiukę ir studentus C. ir S. paleido dar tą pačią dieną; mokintinį L. pralaikė kalėjime apie 2 sanvaiti, o studentus: Janulaitį ir Mongirdą laikė iki metų galui. Tėvai ir giminės studentų norėjo paimti juos ant parankų ir uždėti kauciją, bet žandarmai nesutiko ant to ir po senovei laikė. Ir vėl ant valandos nutilo!

Tik ūmai 27 d. rugsėjo gauja žandarmų apsiautė mūsų užkampį; jie pradėjo dirbti kratas ir areštus vienkart keliose vietose, kaip buvo jau „Sarge“ išrokuota; ant galo Kalnalio miestelyje prie vienos moteriškės. Per visas tas kratas nelaimingi žandarmai nėko nelaimėjo, nes nėkur nėko nerado, o daktarą Janušį areštavojo dėlto, kad turėjo paliepinimą iš Liepojaus nuo savo valdžios.

Iš to viso reikia mums pažymėti kelius svarbesnius atsitikimus, kaip tai praėjusiuose metuose lietuviški laikraščiai „Tėvynės Sargas“, „Ukininkas“, „Varpas“ pranešė apie sutarimą Prūsų valdžios su Maskolijū, kad reikia gaudyti, parsekioti ir naikinti išvieno ypatas, kurios neša ir platina lietuviškas knygas ir laikraščius Maskolijoje. Buvimas to sutarimo dabar pasitvirtino, nes žandarmai, kratant p. Vaitkevičę, klausinėjo jį: kuo jis pernai važiavo į Tilžę su daktaru Vaineikiu ir su studentu Mongirdu. Iš to matytis, kad Prūsų šnipukai matė jį ir pranešė musiškiams.

Komediją „Velnius spąstuose“ cenzura leido lošti tik tada, kaip autorius prižadėjo atlošus ne spauzdinti jos o sunaikinti.

Liepojuje ir Rigoje areštai ir kratos daros kuo ne kas dieną. Kalėjimas Liepojujį yra taip prikimštas, kad kiša po 2—3 ypatas į vieną kambarį.

Viršininku žandarmų yra dabar Liepojuje kapitonas Vonsiackas, tas pats, kurs būdamas Suvalkų gubernijoje 1897—98 m. susekė lietuvišką tėvynainių draugystę „Sėtynas“ ir dirbo begalines kratas ir areštus apylinkėje. Ačiū jam ir pas mumis prasidėjo tie visi trankmai; o jis džiaugias savo darbu ir girias: — kad išnaikys visus litvomanus ir socialistus Kauno ir Kuršo gubernijose. — Bet tuščias jo džiaugsmas, nes tautiškas judėjimas tarp lietuvių ir žemaičių vis auga ir auga, ir ateis ta valanda, kad pergalės visus savo priešus ir numes retežius, veržančius juos.

P. S. Apart Vaineikio, visus mūsų laikraštyje minavotus iš kalinio paleido, paėmė po nedidę kauciją.

17. **Iš Petropilės.** a) Apie „Lietuvišką labdaringą draugystę“ Petropilėje praneša mums „Kraj“ № 42 šitokias žinias. Metuose 1899 draugystė skaitė 117 sąnarių, kurie inėšė į įzdą 657 rub. Palyginant su praėjusiais 1898 m. skaitlius sąnarių pasididino ant 38 ypatų, o pelnas ant 117 rub. Pirmasis draugystės tikslas yra — uždėjimas prieglaudos namų lietuviškiems vaikams Petrapilėje. Kapitolo draugystė 1 dienoje sausio 1899 m. turėjo aplink 3300 rub. Išduota tuose metuose ant visokių reikalų 1500 rub., o įplūdo 2300 rub. Pertat draugystės izde paliko ant 1900 m. suviršum 4000 rub. *Ignotas.*

b) 21 lapkričio 1900 m. pirmą kartą pas mumis tapo pastatyta drama. Prūsų ir Amerikos lietuviams gal nebe-kartą prisėjo regėti ant scenos dramas, bet mums, gyvenantiems po maskolių valdžią lygšiolai nebuvo dar prisiję. Už dramos pastatymą ant tautiškos scenos privalome padėkavoti antrajai Peterburgo lietuvių draugystei (L. Savitarpinės pagalbos dr.), šimet pavasaryje tejsikūrusiai. Per 10 mėnesus savo gyvenimo draugystė kėlė tris vakarus su perstatymu pjesų ir deklamacijų. Kiekvienam vakarui buvo parengta atskira komedija, nėkartą da nestatyta ant mūsų scenos, ir įvairios deklamicijos. Draugystė gavo tiesą deklamuoti „Anykščių šilelį“, kurį jau kartą buvo deklamuojęs p. V-ras. Per tris anuos vakarus pastatyti



sekantieji veikalai: „Nepadėjus — nēr' ko kasti“, komedija 2 veik. Vaišganto, „Dėdė atvažiavo“, komedija 1 veik. iš lenkiško sutaisyta; paskutinįjį kartą „Ponas ir muzikai, drama 6 veik. Gužučio.

Abelnai imant, perstatymas „Ponas ir muzikai“ nusitiko gana gerai. Pasekmingai savo rolias atliko Onytė (p. Kvederitė), Araburda (p. Palionis), Daugkantas („Valdemarus“), Dudulis (p. Šimelis), Stonis (p. Vaičiulis), Magerskis, tik tai nevisur, kitur išrodė daug nusiminusiu. Už gerą pasisekimą lošime turime padėkavoti dramos vedėjui, p. Zaukai, kursai viską atsakančiai aprupino. Visos veikiančios ypotos buvo aprėdytos lietuviškais tautiškais rubais. Vienu žodžiu sakant, vedėjas ir artistai stengėsi iš vėko perstatyti lietuvių gyvenimą pabaigoje 50 m. šio amžiaus. — Kitos vietos teip gerai ir jautriai buvo išpildytos, kad daugybė žmonių, o ypač moteriškių, negalėjo susitūrėti nuo ašarų, k. a. Onytės, pono paniekinčiosios numylėtinės, monologas sodne, rengiantis nusi-skandinti. Daug juokų žmonėms padarė žydai Leizeris ir Berelis. Geriausiai iš žydų rolią atliko Berelis (Ant. Urbanas.) Ant vakaro matyti buvo daugiausiai mūsų žmonių darbininkų-prasčiokų, kurių buvo galima skaityti  $\frac{2}{3}$  d. visų susirinkusiųjų. Prasčiokams vakaras baisiai patiko, negalėjo per keletą dienų po vakaro atsigerėti. Būtų daug geriaus nusidavę, jei dramos kalba būtų buvus daug esniai išdirbta, lengvesnė, monologai trumpesni. Dramas statymas užėmė 4 valandas.

Vakarai su perstatymu komedijų, dramų ir deklamacijomis turi didelę dorišką įtekmę ant mūsų prasto žmogelio. Daugumas iš vakaro pareina namo doresniais ir karštesniais lietuviais, kitas, prieš vakarą nebesiskaitęs lietuviu, susipranta lietuviu esąs ir jam jau vardas „lietuvis“ gauna prasmę nebepaniekinimo, bet garbės. Kitokio būdo švietimo mums, gyvenantiems po maskoliumi, nebelieka, kaip vien teatras, kurio dar nesuspėjo užginti, nors už Lietuvos sienų. Mūsų kalbos mokslavietėse neišgirsi; nors bet ant vakaro gali išgirsti gana gražiai ir meiliai pasišnekant. Iš Lietuvos atvažiavę Peterburgan tetušiai ir matušės vaikų aplankyti, nenoromis

ėjo ant vakaro, sakydami, ką mes gero galėsime tę išvysti, koki tę galinti būti lietuviška kalba ir komedija; bet ant vakaro nuėję ir išvydę puikų ant scenos perstatymą, išgirde švelnią lietuvišką kalbą, su dideliu mėgimu klausė ir stebėjo, net jau visa kam ant scenos užsibaigus tetušiai ir matušės namo nenorėjo eiti, norėdami da pasitikti ir pažiūrėti, kaip svietas šoka.

Reikia pagirti draugystės rėdytojus už stengimosi kiek galint daugiau patraukti prasčiokų ant vakarų ir jų mokėjimą apsieiti su anais. Daug smagiau ir ant vakaro būti prasčiokui, kada jisai, nuėjęs tę, sutinka ne augštyn nosis keliančius bajorus, bet saulygius žmones, nors už juos daugesniai apsišvietusius. Tasai labai padeda apšvietos platinimui. Iškur vargdieniui apsišviesti, jei jisai vis trinsis tarp tamsenių; bet, jeigu jis įeis draugystėn apšviestiesnių, pasekmės bus jau kitos, ir tada, jei prasčiokas tarp apšviestiniųjų nesijus sumygtu, bet liuosu bus tik tada, kada apšviestiesniejie nesididžiuos savo mokslu, nekels augštyn nosies, bet pirmieji paduos ranką. Dieve duok, kad uždėtasis darbas mynios švietimo negriūtų, kaip jisai tarp apšviestiesiniųjų mūsų brolių rastų paturėtojus ir pasekėjus! Tada mūsų apšvieta ir tautiškas susipratimas kils, kaip ant mielių ragaišis.

c) Paskutinysis vakaras draugystei davė gryo pelno 290 rub., kas su paprastais lietuvių vakarais negirdėtas daiktas.

Eina garsas, kad savytarpinės pagalbos draugystės redystė apskelbusi konkursą (50 rub.) parašymui dramos iš lietuvių dabartinio gyvenimo. Pripažinta teipo-gi dramatiškų veikalų autoriams paskirti honorarium, jei jį priimtų. Tas labai puikiai iš draugystės pusės. Reikia tikėtis, kad apskelbus konkursą, nėvienas parašys dramą ir atsiųs konkurso komisijai, kuri apsvarsčius veikalą, pripažins premiją.

d) Kitas eina garsas, rudenyj aplankydamas Peterburgą Vilniaus General-Gubernator Trocki, prašęs Vidaus dalykų ministerijos, lietuviams uždrausti kelti vakarus, ant ko



ministerijoj' jam atsakę, tam neturią jokios tiesos, jei užgint lietuviams, reik užgint ir patiems maskoliams. Nieko Peterburge nepešęs, Trockis, gerai pešė Rįgoje, nėra tę, meldus Trockiui užginti lietuviams kelti vakarus, nedaleidė Rįgos lietuviams pastatyti ant scenos komedijos „Dėdė atvažiavo“, kurią 16 spalį pirmą kartą buvo pastatę Peterburge.

Lietuviškas klausimas, nors judinamas, bet, maskoliai mano, kad lietuviams neverta duoti spaudos, be spaudos greičiaus jie apsirusinsią. Pora maskoliškų laikraščių buvo apie tai truputį priminę, bet niekam neatsišaukus, ir tie balsai nutilo; už lietuvių tiesas buvo stoję „Право“ ir „Съверный курьер“.

*K. Sėlis.*

e) Lietuviai naujoje koplyčioje už Narvės vartų įtaisė procesinį kryžių su parašu: „Atminčiai kun. Skardžio († 3 lap. 1900), sakiusio pamokslus šioje bažnyčioje, praaukavo Petropilės Lietuviai“. Tai pačiai bažnyčiai užsakė puikią pušką ir monstraciją su parašais aukautojų. *R.-is.*

f) Kitas žinias iš P-lės žiurėk „Krizis“. Red.

18. **Iš Amerikos. Rinkimai.** — Šeštą dieną lapkričio atsiliko pas mus rinkimai prezidento. Kaip reikėjo tikėtis, republikoniška partija išlošė. Mac Kinley gavo šįmet daugiau balsų, nekaip 1896 m., o ir kongresas iš didesnės pusės pasiliko republikoniškas. Tai-gi dar per ketverius metus turėsime auksinę (valiutą teip vadinamus „sveikus“ pinigus), protekciją, imperializmą, trust'us, didelę armiją ir — kaip užtikrina republikonai — gerus laikus, t. y. darbo į valias. Bryan su savo „liuosu sidabru“, su norais sugriaut trust'us ir imperializmą, prapuolė visiškai. Prie nupuolimo demokratiško kandidato prisidėjo ir ta aplinkybė, kad populistai, kurie prie rinkimų prezidento, visados eidavo išvien su demokratais, šįmet pasidalino, ir didesnė jų pusė pastatė savo kandidatą.

Nuo kelių metų Amerikoje pradėjo platintis socializmas, bet šįmet, kaip ir populizmas, pasidalino jis į dvi partijas: social-demokratiją ir socialistų darbo (Socialist Labor) partiją. Skirtumas tarp jų yra tas, kad pastaroji partija

laikosi pamatų gryno, atvežto iš Europos socializmo, o social-demokratija taikosi labiau prie vietinio gyvenimo reikalų bei sąlygų. Musų radikalai laikėsi su darbo socialistais, o keli kandidavo ant kelių vietų. D-ras Šliupas „runyjo“ ant kongresmano, ex-kunigas Demskis ant komisoriaus prisiektųjų (jury commissioner). — Judickas (visi iš Scranton'o) ant pasiuntinio į legislaturą. Daktaras gavo 99 balsus (republikoniškas kandidatas turėjo 15536 balsus, demokratiškas 13598 — koks tai skirtumas tarp Šliupo ir kitų kandidatų!), Dembskis 69, o Judickas tik 18.

Nežinia kas: ar neprilankumas socializmui, ar neužsitikėjimas kandidatams ar pasidalinimas partijos buvo priežastis tokio mažo balsavimo ant socialistų. Šliupas, pernai, kandiduodamas ant coroner'io, turėjo daugiau balsų (222), nei šimet.

**Pabaiga straiko.** — Straikas Penssylvanijos kietose anglyse, apie kurį rašiau perėitą sykį, jau pasibaigė. Darbininkai laimėjo. Kompanijos numušė prekę parako nuo 2,75 ant 1,50 ir pakėlė mokesčių ant 2 $\frac{1}{2}$  %, teip kad dabar angliakasiai uždirba ant 10 centų nuo dolerio daugiau, nekaip prieš straiką. Darbininkai laimėjo dar keletą kitų mažesnių palengvinimų.

Straikas tęsėsi 6 nedėles; darbą buvo pametę 130 su viršum tukstančių darbininkų. Blėdies per jį pasidarė darbininkams, kompanijoms ir draugijai nuo 20 iki 35 mil. dolerių; 6 žmonės nustojo gyvasties ir keliolika likosi sužeista. Straikas atsižymėjo romumu ir tik Shenandoryje musų broliai parodė karišką dvasią, išvaikydami Šerifą\*) su jo pagalbininkais.

**Naujas laikraštis.** — Brooklyne nuo naujų metų pradės išeidinėt naujas nedėlinis laikraštis „Žvaigždė“. — Redaktorium „Kataliko“ pasiliko J. Montvila, kurs pernai išleidinėjo „Vaidelytę“ Glasgow'e, Skotijoje.

\*) Šerifas (sheriff) — sargas publiško saugumo. Jo priderystė yra žiurėt, kad sudo nusprendimai būtų pildomi, dabit, kad kam nesidarytų skriauda, karti apsudytus ant smerties prasikaltėlius ir tt. Jis yra ir kalinio prižiurėtoju ir policijantu ir sudo asesorium ir budeliu ir aukcionierium. Niekur ant svieto, išėmus Didžiąją Britaniją, atsakančio valdininko nėra.



**Sandara Lietuvių Amerikoje** pabaigoje pereito mėnesio laikė pirmutinį seimą. Prezidentu pasiliko J. Montvila, organu — „Katalikas“. Sąnarių turi į 600, pinigų kasoje apie 1000 dol. Sus. Lietuv. Amer. gyvuoja jau 15 metų, bet sąnarių turi tik pusanthro tukstančio, o pinigų apie tris tukstančius.

**Naujos bažnyčios.** Brockton'e, ties Boston'u, likosi pastatyta lietuviška bažnyčia. Jos klebonu ant nekurio laiko pasiliko kun. Daugirda, neseniai atvažiuavęs iš Šveicarijos.

Bostono lietuviai stato antrą bažnyčią bene už 30 tukst. dolarių. *Amerikiečio draugas.*

19. **Iš Siberijos** praneša, kad tę labai sunkūs metai. Vietomis javai neužaugo ir pundas miltų rugienių kaštuoja 1 rublis 20 kap., avižų pundas pabrango ant 45 kap; pundas šieno seniaus kaštudavo rublį, dabar aštuonius.

Skardų padėjimą Siberijos dar padidina karė su Chinois. Daug, matydami, kad nieko gero neregį namuose, apleidė viską ir isiterpė į skaitlių kareivių, teip kad ir užaugusių javų nebebuvo kam suimti.

**Rijoje** atsirado nauja draugystė, bandysenti kvėpti jaunumenei pravoslavišką dvasią. Tikslu išpildymui draugystė įvesianti skaitymus ir išleidinėjianti atsakančias knygutes. Draugystė vadinasi: Brolija religiškai morališko apšvietimo Rigos Vyskupo (arkiriejaus).

**Vilniuje** 28 gruodžio pripuola sudas ant žydo Dovidio Blondeso, apskusto už tai, kad, susitaręs su kita nesurasta ypata nužudyti Vincentą Grudzinskikę, trečioje valandoje nakties kovos mėnesyje anų metų įpuolė pas ją į kuknią, ir Blondes ištiko jai peiliu į kaklą, o antras žydas laikė už galvos. Žmogžudžiai buvo pridengę veidus skepetukais. Mergaitei pasisekė išsprukti. Tas atsitikimas ir daug panašių liudija, juog žydai dėl kokių tų burtų reikalauja krikščioniško kraujo.

20. **Iš rusiškų laikraščių.** Yra projektas nebesiusti nusikaltusių į Siberiją; užtat priseina perdirbti kalinius. Kalinių rėdas nutarė, juog reikia juos perdirbti ant vokiškų paveikslo. Pirmiausiai bus perdirbtas Charkove;

kalinys talpis šešis šimtus žmonių, kurie dirbs iš vieno valgys, tik ant nakties bus išskirstomi. Kalinio perdirbim išneš pusę milijono.

**Ministras** žemdirbystės užmanė dalyti medalius tiems kurie darbuosis apie apsodinimą medžiais kelių.

**Žydai**, pagal išaiškinimo senato, nors ilgiausiai gyvent sodžiuje, negali būti skaitomas už užsigyvenusi ir kaimiečiai kada nori, gali išbrukti laukan.

**Amatninkai**, pagal neseno nutarimo senato, gali u laikyti mokintinius be pasiklausimo policijos, kuri gali tad tiktai kabintis, jeigu trioba, kurioje tilpsta tie mokintiniai per nedidelį ankštumą nesveika.

**Ministras** Teisdarystės užtvirtino lyglaikinius įstatymu apie priėmimą moterų į kanceliarijas, po jo valdžios esančias

**Gudai** su skausmu regi, juog Rosijos pakraščiai, kaip Finliandija, Kurliandija, Lietuva, Lenkija labai praneša jo vidurį, kur gyvena patįs tik ruskiai. Žinoma, valdžia geistina, idant Rosijos širdis augščiau už pakraščius stovėtų Pradėjo tat mąstyti, kaip tą vidurkį atsilikusį pakelti Nekurie jų laikraščiai rodija pakraščius prispausti labiaus idant jų kaštu, jų krauju vidurkis pasistiprintų. Truput išmintingesni bet tai suniekino. Ištikro būtų labai gražu— nuo darbščijų marškinius vilkti ir tinginius dengti! Vien tik dalyką galima be rangymos jiems aduoti: „narodna iškalas“ su visais jų šviesiais „učyteliais“. Gal runda perdaug karštai rupindamos apie mūsų apšvietimą, savuosiu užmiršo. Teduoda mums spaudą!

21. **Karė Chinuose** traukiasi, bet visi Europiečiai mislija apie jos galą ir nori padaryti sandarą. Jau seniaus Europos pasiuntiniai apreiškė savo reikalavimus nuo Chinų, bet tie reikalavimai buvo teip dideli, kad niekados negalėtų jų priimti. Tad Suvienytos Amerikos Valstijos pirmutiniai ėmė prieštarauti. (Tarp tų reikalavimų buvo begalo ir krašto didelis užmokesnis ir smertis 11 kunigaikščių, kaipo maišto vadų). Dabar-gi tie reikalavimai truputį sumažinti. Visupirmu maišto vadams ir kaltininkams skiria nebesmertį, bet tokią koronę, kurią užtvirtij Chinų senė Ciesorienė. Ir pinigų suma truputį atleista.



Chinai sakosi, buk norią kogreičiausiai pakajaus, o tuotarpu vis renkas į burius ir, kur tik gerai nusitaikina, paspragina Europiečius.

**Amerika** savo kariumenę parkvietė namo. Chinuose kertas Rossija, Vokietija ir Francija. Tankiai kariaujančios pusės susiremia, bet Chinų vis daugiau krinta. Ciesorienė paslapčia išduoda paliepinimus, raginančius rinkti vis didesnę sylą ir toliaus kovoti.

Negalima dar permatyti, kuomet ir koks bus galas.

**Transvalius** su Anglija tebekovoja. Karei užbaigti paskirtas yra naujas karvedis — Kičner'as, žinomas kaip kraugeris iš anų metų, kada Anglija kirtosi su Sudanu (Sudanas telpa viduryje Afrikos).

Kičner'as, kaip rašo, veda karę „be mielaširdystės“. Jis išskaidė Transvalių ant kelių dalių, kožnoje patalpino buriį ir liepė boerus žudyti. Idant-gi jie neturėtų nėjokio atilsio, nė prieglaudos, įsakė sodžius deginti, moteris-gi ir vaikus vežti į miestus ir atiduoti priežiurai kariumenės ir policijos. Neberas tat boeras, pagrižęs isz kruvino lauko arba sunkios vergijos, nė namų, nė pačios, nė kudikių. Tę, kur matės jo balti namiukai ir papuoštas kiemas, atejunas paliko kruvą pelenų.

Kičner'as neteisingai laiko boerus už maištininkus, nes nors Transvalius buvo buk įkunyntas į Anglijos provincijas, tai vienok kitos karalystės lygšiol neužtvirtino. Šendien, kada jų prezidentą Krūgerą priėma Europa su godone, boerai užsidegę narsumu, anei mislija pripažinti Anglijos viršininkystės ir geidžia pergalėti, arba numirti. Ir tankiai daug skaitlingesnius Anglikų burius žymiai apretina. Dievas žino, kuomet pasibaigs ta nelygi karė.

**Krūgeras**, Transvaliaus prezidentas, su godone buvo priimtas Francijoje. Vokietija, Austrija ir Valakai, turi but susitarę, atsisakė jį priimti. Nuliūdęs nukeliavo į Holandiją, kur labai maloniai buvo laukiamas. Karalienė Vilhelmina, priimdama jį, išsireiškė, juog jį ir jo reikalus užjaučia, bet pridurė, juog šią valandą dar negali jo pagalbėti.

## Iškaščiai „Tėvynės Sargo“ Redakcijos per 1900 m.

2000 egz. „Tėvynės Sargo“ № 1 . . . . .	240, 75
Priedas: „Balsas į Popiežių“ su vienu ir su dviem tekstais (primegsti ir atskirai)	278, 90
2000 egz. „Tėvynės Sargo“ № 2, 3 . . . . .	216,
„ „ „ № 4, 5 . . . . .	274,
„ „ „ № 6, 7 . . . . .	193, 60
„ „ „ № 8 . . . . .	185,
„ „ „ № 9 . . . . .	205, 50
„ „ „ № 10, 11 . . . . .	227, 25
Priedas: „Kandidatas į kunigus“ . . . . .	186,
„ „ „ № 12 . . . . .	240, 75
	Išviso: <u>2247, 75</u>
500 „Žinyčios“ № 1 . . . . .	407,
„ „ „ № 2 . . . . .	269, 25
	Išviso: <u>676, 25</u>
2000 „Volungė“ . . . . .	310,
Siuntinėjimas ir kiti smulk. iškaščiai . . . . .	138, 45
Gratifikacija Atsakomamjam Redaktoriui . . . . .	100,
	Išviso: <u>3472, 45</u>
Priimta nuo pirkėjų ir aukautojų: . . . . .	<u>3682, 05</u>
1901 metams lieka: . . . . .	209, 60

## Platinimos „T. Sargo“. per 1900 m.

№ 1	1525 egzemplioriai.
№ 2, 3	1605 „
№ 4, 5	1665 „
№ 6, 7	1020 „
№ 8	1900 „
№ 9	1410 „
№ 10, 11	1070 „

Išviso: 10 795 egzempl. sąsiuvų, neskaitant:

„Žinyčios“, „Obrusitelių“, „Dailydės“, „Volungės“, „Sunaudojimo Vandenu“. Tokį rezultatą Redakcija pri-



pažįsta už ypačiai linksmą ir į tolesnį darbą su neilstančia energija raginantį. Kadangi prenumeratorių iš kitų viešpatysčių „T. Sargas“ teturėjo 140, tai visas tas skaitlius perėjo Rosijos rubežių į Didžiąją Lietuvą. Kiek jų ant rubežiaus krito, sunku pasakyti; neabejotinai žymus daugumas turėjo pasiekti skaitytojų rankas ir atnešti laukiamą naudą.

Širdingą ačiu Lietuvių vardu taria dėlto tiems mielaširdingiems, kurie nepasigailėjo dovanų stačiai ant pigesnio skleidimo lietuviškų raštų tarp neturtingų tautiečių!

Ačiu ir tiems platintojams, kurie nepasigailėjo vargo, pasikakindami mažu pelnu!

Platinimos mūsų Redakcijos spaudinių reiškia kaip aprubį pareikalavimų lietuviško skaitymo, teip ir rūšį lietuviams labiausiai tinkamųjų spaudinių. —

## Atsakymai.

**P. Jurgiui Putučiu.** „Lietuvoj’ saulė maloniaus šviečia, Vėjai-vėjeliai maloniaus šlamščia; Miško paukšteliai maloniaus čilba, Pievų žolelės gražiaus žaliuoja“... Vis tai tiesa; vienok eilės į spaudą vis-gi netinka.

**P. Margaliui.** „Kas tai yra civilizacija“ — kad per pikta kritika ir „Vilkas Piemeniu“ — kad nėra gramatikos, netilps.

**P. Sulenkėjusiam Lietuvini — daktarui.** „Žmonių iš persitikrinimo prisiturinčių lietuvių mažai tėra; daugumas elgiasi, kaip jam naudingiaus, kokia mada viešpatauja. Nuo senovės buvo mada lietuvius versti į lenkus. Nuo senovės apšviestieji lietuviai niekino savo kalbą; ko-gi stebėtis, kad niekino ją ir visi jų pėdomis sekdami? Paveikslas tvirtesnis už geriausius privedžiojimus. Mažieji nieko neprasimans, kol apšviestiesnieji nepradės. Apšviestiesniųjų priedermė — pataisyti tuos nuskriaudimus, kuriuos silpnieji pagal protą, kenčia nuo amžių. Jie, turėdami didesnę mokslą, daugiau išmano apie savo brolių reikalus; jie užima augštesnes vietas, yra turtingesni, — vis tai įgija per savo brolių lietuvių

prakaitą, prakunta per jų darbą pati teisybė reikalauja, kad užsimokėtų už tai, kad užtartų, gintų, šelptų pavargusius savo brolius, o ne užgaudinėtų jų širdis, niekindami jų kalbą, išsižadėdami jų draugystės ir pažinties“. Teip rašė mums seniaus p. *J. P.*, ir mes kitokesnio paaiškinimo nežinome, dėlko apšviestieji sąnariai turi pasilikti toje draugijoje, kuri juos išdavė, o pasilikusi vis pirma eiti visuose dalykuose; ir kalbos dalykuose turi būti buklesni už kitus, geriaus mokėti; o kaip mokėsi, nekalbėdamas? Galų gale — tai daugiaus širdies, ne proto dalykai.

**P. Dr. Basanavičiui.** Išsiuntėme jums į dešimtis užrašytų pasakų, zobovų etc.

**P. Žiogui.** Drąsiai! Čę nėra ko gėdėtis: kiekvienam skaitytojui privalu išreikšti savo nuomonę ir reikalavimus nuo skaitomojo laikraščio.

**P. Žemaičių Prieteliui.** Reikia su gyvaisiais pirmyn eiti! Nabašninkai geri buvo laikuose. Progreso nesuturėsi. Kalba teipo-gi lavinas, kaip ir kiti daiktai. Ačiu už išreikštą nuomonę! Į laikraštį netilps.

**P. D. J. Basanavičiui.** Jums išsiųsta virš 30 pasakų ir 5 aprašymai zobovų Mosėdžio parakvijoje.

## Padėkavonė.

Siunčiu širdingiausią padėkavonę **Ponui Martynui Jankui**, kurs man besilankant Prūsuošose pereitą vasarą, malonėjo suteikti apie 50 dainų. Tos dainos buvo seniaus prisiųstos p-ui Jankui, kaipo išdavėjui arba užveizdėtojui lietuviškų laikraščių iš įvairių Lietuvos kraštų, į spandą netilpo, vienok buvo sulaikytos ir dabar man sunaudojimui perduotos.

Dėl žinios rinkėjų, kurių darbas per ilgą laiką nebuvo sunaudotas, pranešu, kad nuo p. Jankaus apturėjau:

4 dainas, rinktas p. Stunguro; 10 dainų nuo Stakių ir Erževilko, dainuotų M. Džiaugienės ir Mozurkienės; 13 dainų nuo Kalnujų, dainuotas Mykolo ir Kazimyro Zultovskių; 9 dainas, sudiktuotas Joanos Urnežikės, virš ir Raseinių pavieta. Ir 7 dainas iš Panevėžio pavieta.



Teip-gi siunčiu padėkavonę p. **Ansui Bruožiui**, kurs, man Prūsiose besilankant, suteikė 95 dainas iš Prūsų Lietuvos, 57 iš Verdainių parapijos, 7 iš Rukų, 7 nuo Klaipėdos ir 22 šaip iš visų kampų Prūsų Lietuvos, daugiausiai jo paties surinktas arba pridotas jam p. Kalvaičio iš Tilžės.

*Kun. Žilinskis*, dainų rinkėjas.

Adresas: Plymouth, Luz. Co. Pa. II. 1053.  
North America.

P. S. „Tėvynės Sargo“ Redakcija kunigui Žilinskiui surinko ir išsiuntė į 300 dainų. „T. S.“ Red.

### Spaudos suklydimai № 12.

Pusė	3 grebtis	<b>griebtis</b>
„	4 lavinomis progreso	lavinimos
„	4 ar nė vieno nuo ko	ar vienai, nė nuo ko
„	4 ginklus, iškėlę	ginklus iškėlę
„	4 duoti leisti laisvę	duoti laisvę
„	4 išreiškime	išreiškėme
„	5 atsirando	atsiranda
„	5 nusiminete	nusiminėte
„	6 nuteptė	nutepti
„	7 mėslavežiui	mėslavežčiui
„	10 dvaro ceremonijas	dar
„	10 po apskelbimu	apskelbimui
„	11 Paprūsėjo	Paprūsėje
„	11 persidarė	persidarę
„	13 žmonelius	žmoneles
„	13 nė tuščios	ne
„	13 atsakė eiti	atsisakė
„	15 netstoja	neatstoja
„	16 nebūtų, pėdos	nebūtų pėdos
„	17 išsilsėjo	išsilėjo
„	18 trupėje	trupėjo
„	18 iš gudrybos	. . . bės
„	20 randame laikraščiuose,	laikraščiuose
„	22 geradėjystę	geradėjistę
„	25 melinas	mėlinas
„	26 suodelio	suolelio
„	27 o ar manęs kliuva?	bet ar tai manęs kliuva?
„	28 Kaščių	Kasčių
„	28 sprenžina	sprenžina
„	29 susirietęs	susirietęs

Pusė	29	staigiau išėjau	staigiai
"	30	kratydam,	kratydama,
"	32	teip o-gi suglobtas pinigai	teipogi . . . pinigais
"	33	sutiktu kondukta	kondukto
"	35	įsudi	įspūdi
"	35	neturėdamas, vilties	neturėdamas vilties
"	35	protyrė	prityrė
"	36	stengės palikti	patikti
"	37, 38	Kartėnos	Kartenos
"	37	Kolegos sanariu	Kolegijos
"	37	Infulasu	Infulotu
"	39	ant Žemaičių perstatė	✓ Vyskupo
"	39	nekam	niekam
"	39	prirashė daugybė	daugybę
"	40	knygino	knygyno
"	40	Kapitului	kapitulai
"	41, 42	Panevežio	Panevėžio
"	42	Kad tą yra	tai
"	43	negeraus	ne geriaus
"	43	blaiivystes	blaiivybės
"	44	kuriose	kuriose
"	44	į padaugias	padangias
"	45	žaudavai	žanda ai
"	46	policijautai	policijantai
"	47	Taujenuose	Taujėnuose
"	47	sekas	sekas
"	48	prigymtaji	prigimtaji
"	48	įvairiuose	. . . se
"	49	jau pagelbėję	jam
"	49	ramiai, merdėjanti	ramiai merdėjanti
"	49	pharmacentai	pharmaceutai
"	50	viską veltui	✓ apturėdavo
"	50	apguobė šlove ir meile	šlovė ir meilė
"	51	nevalgės	nevalgės
"	51	nušalo, ir	ir,
"	51	tikį	tokį
"	51	socijališkos kuopos	socijalistiškos
"	52	parašitus	parazitus
"	52	tai bado . . . akis bado	tai . . . akis bado
"	52	kloretuose	klozetuose
"	53	iš Amerikos. . . knygas	iš Amerikos „Dirvos“ knygas
"	54	A. U. Milukas	A. M. Milukas
"	54	Statiska	Statistika
"	54	žodynėlo	. . . lo
"	55	gražia moku	gražiai
"	56	Tai jau toks esi	Jei . . .
"	56	prie kauko	prikauko
"	57	Varpas sviravo	Varpos svyravo
"	57	pakliuva	pakliuvo



Pusė	57 vartoti, tik grynus	vartoti tik
„	58 kančių suėsti	kandžių
„	59 naują bažnyčia	nauja
„	60 miestietis	miestietis
„	60 nedorybes, kurius	kurios
„	61 žiuru	žiuriu
„	62 nepamuš kojas	kojos
„	63 begėdišku drąsumo	drąsumu
„	64 gašowozierų	gošoworiežu
„	65 nurodo, juos	juog
„	66 užsigyvenusiuos	. . . sius
„	67 Vicu. Garg.	Vien. Garg.
„	67 po skolintų	paskolintu
„	67 didisis	didysis
„	67 namuose	. . . se
„	68 Traškunų parapiją	Troškunų parapija
„	68 avykštiečio	anykštiečio
„	68 Raguvos	Raguvos
„	69 savaimę	savaime
„	69 Miškių	Mieškių
„	69 Aprašymui grįžimą	grįžimo
„	70 snaudžianesių	snaudžiančių
„	70 klampines	. . . pynes
„	71 p. Viatką	Vaitką
„	71 Aukmergįn	Aukmergėn
„	71 susitvėriančios	. . . tver . . .
„	73 Biškįs	biškis
„	73 kavaimų	karajimų
„	74 cerkvę, pastatyti	cerkvę pastatyti
„	75 atrastų kraštai	kraštui
„	76 paveikslėliais	. . . lėliais
„	77 matusele	matušėle
„	77 turėjo rožės	rožes
„	77 dėlko atėmti	atėmei
„	77 juokantis	juokiantis
„	78 Ir apie teipgi mama sakė —	Ir apie mamą teipgi sakė
„	78 priešadėjo	priešadėjo
„	78 vis, mislijo	vis mislijo
„	79 ne tik jai	ne tik
„	80 mano Matusėlė!	. . . šėlė!
„	80 atidarus	. . . rius
„	81 gailu esąs pinigų	esą
„	82 Onytė!	Onyte!
„	83 jaunumenėnės	jaunumenės
„	83 mokinančiasis	. . . sios
„	90 Lenčikis	Lenčickis
„	90 gaidas	gaidos

**Atsakomasis Redaktorius: J. Lapinas.**  
**Jam reikia siųsti spauzdinius, rankraščius ir pinigus.**

---

Spauzdinta pas J. Šenkę.





## Miečislovas-Leonardas,

per Dievo ir Švento Apaštališko Sosto mylistą  
Žemaičių Vyskupas

visiems vierniems Mūsų Vyskupijos Katalikams sveikataį ir  
Piemenišką Palaiminimą!

Baigiantis šioms metams, pasibaigs devynioliktasis ir prasidės dvidešimtas amžius nuo užgimimo Išganytojo mūsų Jėzaus Kristaus. Žmonių draugystėje paprastas yra daiktas — atminimas ir pašlovinimas didesniųjų ir garsingesniųjų atsitikimų, išsipildžius nuo tų atsitikimų ar tai šimtui, ar tai penkioms dešimtims metų arba ir trumpesniam laikui. Patįs-gi, Mylimieji Vaikeliai, gerai tai išmanote, juog dėl visos pasaulės visųdidžiausis ir visų išganingiausias atsitikimas, nuo kurio ir amžiai skaitosi, yra tai atėjimas ant sviato Vienatinio Dievo Sunaus ir atpirkimas sviato. Tai-gi dabar, baigiantis devynioliktamjam amžiui, po visas katalikiškas šalis dievobaimingų žmonių vienas yra noras ir vienas troškimas, idant ypatingas pagarbinimas ir pašlovinimas Viešpaties ir Išganytojo mūsų Jėzaus Kristaus pašventintų pabaigą šio devynioliktojo ir pradžia dvidešimtojo amžiaus.

Šimet, pradžioje metų, liepėme Męs apskelbti po visas bažnyčias Mūsų Vyskupijos gromatą Tėvo Šventojo apie Jubilėjaus Metus Rymo mieste. Toje gromatoje buvo paminėta ir apie tai, kokie apsireiškimai katalikiško tikėjimo ir kokios maldos išsipildys po visas šalis

baigiantis šiam amžiui. Šitie yra žodžiai, išimti iš augščiau paminėtos švento Tėvo gromatos: „ypatingi ir didi apsiareiškimai katalikiško tikėjimo pašventins pabaigą devynioliktojo ir pradžia dvidešimtojo amžiaus. Sakome apie pagarbinimą Jėzaus Kristaus Išganytojo, išsipildysianti aname mete po visas šalis. Apie šitą daiktą dievobaimingų žmonių sumanytą pagyrėme: nes koks-gi daiktas galėtų būti šventesnis ir išganingesnis? Ko žmonių giminė nori, ką myli, ko laukia, kur eina, visa tai yra vienatiniame Dievo Sunuje: nes jisai yra **išganymas, gyvenimas ir prisikėlimas** mūsų; norint-gi nuo Jo atsitraukti, būtų norėjimas amžinai pražuti. Todėl nors niekur netyli, bet anaip tol visur pildžiasi prigulinti Viešpačiam mūsų Jėzui Kristui garbė, šlovė ir dėkavonė, vienok jokia dėkavonė, jokia garbė ir šlovė negali būti teip didžia, kad jam neprigulėtų daug gausesnė ir daug didesnė“.

Taigi matote, Mylimiejie Vaikeliai, juog garbė, šlovė ir dėkavonė viešpačiam mūsų Jėzui Kristui bus visų labiausiai priderančiu mūsų veikalu, baigiantis amžiui. Tėvas Šventasis savo gromatoje, apie kurią jau minėjome, pasakė, juog „šitame apsiareiškime katalikiškos religijos ir tikėjimo būs padaryta išniekinimas ir atsikratymas nuo visų nedorųjų žodžių ir darbų mūsų gadinės, ir aiškus atpildymas už visus aiškiuosius nusidėjimus prieš Švenčiausią Jėzaus Kristaus dievystę“. Šiteip-gi ir nori pabaigti devynioliktąjį amžių dievobaimingi žmonės po visas katalikiškas šalis. Todėl ir jūs, Mylimiejie Vaikeliai, susivienydami dvasioje su anais dievobaimingais žmonėmis, rupinkitės užvis labiausiai apie tai, idant geriaus pažintumėte Išganytoją svieto Jėzų Kristų ir neišpasakytas geradėjistes ir idant už tas geradėjistes priderančiai Jam padėkavotumėte.

Męs-gi iš savo pusės trokšdami, idant ta valanda, kurioje pasibaigs senasis ir prasidės naujasis amžius, būtų pašventinta ypatingu pagarbinimu Visagalinčio Dievo ir Vienatinio Jo Sunaus Išganytojo mūsų ir išpildydami parėdymą Tėvo Šventojo Popiežiaus, liepiame Mylimiems Mūsų Pavaduotojams ir Šelpėjams Kunigams po visas bažnyčias Mūsų Vyskupijos, vidunaktyje prieš Naujus



Metus, atlaikyti Mišias Šventas su išstatymu Švenčiausio Sakramento, ir dėlto po tas bažnyčias, prie kurių tada tebus po vieną kunigą, valdžia, Apaštališko Sosto Mums duota, daleidžiame jam atlaikyti dvejas Mišias: vienas vidunaktyje prieš Naujus Metus, o antras pačioje dienoje Naujų Metų ir tikimės, juog jūs, Mylimieji Vaikeliai, kam tiktai sveikata ir užsiėmimai neklius, susirinsite į bažnyčias ir išklausysite tų šventų Mišių, nes Tėvas Šventasis Popiežius suteikia visiškus atlaidus visiems, kurie būs pasitaisę per š. Spaviednę, priims š. Komuniją ir išklūpos nors vieną adyną prieš išstatytą Švenčiausį Sakramentą, meldamiesi už reikalus š. Bažnyčios pagal norą Tėvo Šventojo. Švenčiaus-gi Sakramentas būs išstatytas nuo pusiaunakties prieš Naujus Metus iki vidudieniui pačių Metų. Tokiu būdu, Mieliausi Vaikeliai, kaip katriems išpuls, vieni anksčiaus, kiti vėliaus, pasivaduodami, galėsite be vargo atiduoti garbę Amžių Karaliui, Jėzui Kristui, Švenčiausiame Sakramente esančiam.

Ant galo-gi turime jums dar vieną daiktą apreikšti, juog Šventas Tėvas visiems vierniems katilikams Mūsų Vyskupijos suteikė Apaštališką savo Palaiminimą. Neužilgo pasibaigs aštuoniolika metų, kaip pavesta paliko Mūsų rupesniui Žemaičių Vyskupija. Nuo to laiko, kaip palikome Vyskupu, šimet Dievui daleidžiant pirmąsyk atsitiko Mums nukeliauti Ryman, pasimelsti už visą savo Vyskupiją prie grabų Šventųjų Apaštalų Petro ir Povilo, pasimatyti ir pasikalbėti su Įpėdiniu Švento Petro Apaštalo Rymo Popiežiumi. Klausė Mumus Šventas Tėvas apie tikėjimą ir gyvenimą savo avelių, Mūsų rupesniui pavestų. Atsakėme Męs teip, kaip girdime nuo savo Pavaduotojų ir Šelpėjų Kunigų, juog Žemaičiai ir Lietuviai turi tvirtą ir nepakrutintą norą gyventi ir numirti šventame katalikiškame tikėjime, juog didumas iš jų pagal tą tikėjimą elgias ir juog nedidis tiktai skaitlius atsiranda tokių, kurie per savo griekus ir nusidėjimus atsitolino nuo Dievo. Su didžiu džiaugsmu išklausė Tėvas Šventasis Mūsų pasakojimą apie dievobaimingą ir krikščionišką pasiėlgimą gyventojų Žemaičių Vyskupijos ir iš visos savo širdies suteikė Apaštališką Palaiminimą visiems vierniems

katalikams šios Vyskupijos. Todėl, Mylimieji Vaikeliai, dėkavodami Dievui už tą didžią dvasišką dovaną pasimelskite už Tėvą Šventąjį Popiežių ir prašykite Dievą, idant pastiprintų jo sylas ir prailgintų jo dienas ant šios žemės.

Mylista Viešpaties mūsų Jėzaus Kristaus tegu būs su jumis visados. Amen.

Rašyta Kaune, Metuose 1900 Lapkričio mėnesio 4 d.

† *Miečislovas*, Žemaičių Vyskupas.

## —⇒⊙ Žinios. ⊙⇐—

### Iš Rymo.

1. Kaip-gi, rodos, neseniai rašiau apie Jubiliejaus atidarymą Ryme, o tuo tarpu praslinko jau nuogtol' ištisi metai ir štai turiu pranešti „Tėv. Sargo“ skaitytojams apie užbaigimą Jubiliejaus Metų Ryme ir — uždarymą šventų durų šv. Petro Bazilikoje.

Tą ceremoniją šv. Tėvas atliko kučiose, gruodžio 24 d. Ant tos dienos šv. Petro Bažnyčia tapo gražiai išrėdyta, ypač dabšniai išpuošė priešbažnytį, kur turėjo būti atlikta apeiga uždarymo šventų durų ir kur buvo pritaisytos sėdinės ketinantiesiems pribūti ant tos dienos: karaliams ir jų pamilijoms, Maltos ginkluotų zokoninkų Didžiamjam Mistrui, teipogi — giminėms šv. Tėvo, Italijos diduomenei, viešpačių pasiuntinams prie Apaštališkojo Sosto ir tt. Šalia viršminėtų sėdinių buvo da gana vietos, kur galima buvo dasigauti, turint tam tikrą laiškeli. Į vidurį Bažnyčios teip-gi tiktai tuos leido, ką turėjo bilietus. Svieto buvo daug, nors daug mažiau, negu pernai dienoje Jubiliejaus atidarymo.

Apie 11-tą valandą šv. Tėvas su 22 kardinolais, 2 patriarkais, daugelio arkivyskupų, vyskupų ir šep kunigų, įėjo ant nešamojo sosto per jubiliejines duris į šv. Petro Baziliką. Ant Popiežiaus nušvitusio veido buvo matyti, juog širdis jo pripildyta džiaugsmu. — Daug kartų ir seniaus man teko jį matyti, bet niekad nepatėmijau ant jo veido tokio



linksmimo, kaip šendien. Laimindamas susirinkusius, džiaugsmingai ir širdingai ji sveikinančius, prisiartino šv. Tėvas prie grabo šv. Petro, kur ant tam tikros pakilios vietos buvo išstatytos šventos Relikvijos, butent: š. *Kryžiaus*, prie kurio V. Jėzus buvo prikaltas, *Raguotinė*, kuria Jo švenč. šonas tapo pervertas ir *Veronikos Skepeta*, ant kurios mūsų Išganytojas, nusišluostydamas, paliko savo švenč. Veido paveikslą. Popiežius, po palaiminimui tomis Relikvijomis, pravedęs antiponą: „*Su džiaugsmu išeisite*“ (Cum exultatione exibitis), vėleik sėdosi ant nešamojo sosto ir grįžo atgal iš Bažnyčios, dapildytų iškilmingo užmuriavimo jubiliejinių durų. Grįždamas į priešbažnytį, užėjo į švenč. Sakramento koplyčią ir, čionais valandėlę pasimeldęs prie Išganytojo išstatyto monstrancijoje, pėkščias ir paskutinis išėjo per šv. duris iš Bazilikos, turėdamas kairiojį rankoj' degančią žvakę.

Apeigą uždarymo šv. durų pradėjo nuo pašventinimo plytų ir kalkių, kuriomis reikėjo užmuryti duris. Paskui paėmė iš rankų kardin. Serap. Vannutelli murininkišką šaukštą ir su ja tris kartus užmetė kalkių ant durų slenksčio, o paskui pats savo rankomis uždėjo pirmutines tris plytas. Priegtam šv. Tėvas ištarė šiuos žodžius: „*Su tikėjimu ir galybe Viešpaties mūsų Jėzaus Kristaus, Sunaus Dievo gyvojo, Kurisai Apaštalu Kunigaikščiui pasakė: tu esi Petras (uola), o ant tos uolos pastatysiu mano Bažnyčią; dedame šitą akmenį pirmutinį uždarymui šitų šventų durų, atidaromų kiekvienus Jubilėjaus Metus*“.

Po šv. Tėvui įmuriavo tris plytas kardin. S. Vanutelli. Didis Penitencijarius, o paskui da po kelias plytas padėjo šv. Petro Bazilikos keturi spaviedninkai. Turiu teipgi paminėti, juog, užmuriant šv. duris, tapo į murą idėti 4 paminkliniai medalijonai, iš kurių 2 su paveikslu Pop. Leono XIII: vienas iš jų su parašu pernykščių metų, o kitas — šįmetinis. Ant kitų-gi dviejų medalijonų pažymėta atidarymas ir uždarymus šv. durų.

Iškilmybę šv. Tėvas užbaigė giesme „*Te Deum laudamas*“ (Tave Dievą garbiname) ir suteikimu visatinių atlaidų Jubilėjaus verksmėje visiems tiems, kurie ant tos apeigos pribuvo. —

2. Ant užbaigimo Jubiliejaus atvyko į Rymą gana skaitlinga **meldžionija iš Anglijos**. Atvedė ją Kunigaikštis Norfolk. Pagal itališkus laikraščius toji meldžionija, skaitanti suvirš 800 ypatų, susidėjo vien tiktai iš perstatytojų angliškos katalikiškos aristokracijos, patricijato ir turtingesniųjų miesčionių. Iš dvasiškijos drauge su jais pribuvo kardinolas Vaughan, Arkivyskupas Vestminster, nuo kurio, kaip žino „Tėvynės Sargo“ skaitytojai, priguli, idant Londono lietuviai turėtų savo kunigą-lietuvį; teipos-gi atkeliavo da 7 kiti Anglijos ir Irlandijos vyskupai ir keliosdešimtys kunigu. Katalikai pasitiko anglus Ryme su dideliu džiaugsmu. Ak gana visokių meldžionių iš įvairių šalių atvažiavo pereitus metus ant jubiliejaus į „Amžinąjį miestą ir visos buvo laukiamos ir meiliai priimtos; vienok nė viena teip meilingo priėmimo nedatyrė, kaip šitoji paskutinė, susidedanti iš Anglijos draugijos pačios grietinėlės.

Sausio 8. dieną turėjo anglai audienciją pas šv. Tėvą. Kunigaikštis Norfolk prie tos progos įdavė Popiežiui nuo meldžionių ir abelnai nuo Anglijos katalikų adresą, sustatytą angliškoje kalboje ir išreiškiantį Anglijos katalikų prisirišimą prie katalikiškojo tikėjimo ir Apaštališkojo Sosto. Tarp kitko adrese skaitome šiuos žodžius: „Naujas amžius jau užšvito. Pasaulė yra pilna lekuojančių bėginėjų apie žmonijos žemiškus reikalus, apie žemišką pasisėkimą tautų. Bet kada žmonės savo mąstymus atkreipia ateinančio gyvenimo, jų protuose įvyksta sumišimas nuo ginčų ir darosi tamsu nuo abejojimų. Yra pas juos didelis noras atrasti šviesą, bet didumas nežino, prie ko kreiptis, idant juos vestų per sumišimą kalbų.

Jau nuo senų laikų, Šventasis Tėve, mes atvykstame į šitą šventą miestą nuo mūsų gimtinės Salos, apreikštų mūsų neatmainytą ir neatmainomą tikėjimą į katalikišką Bažnyčią, kaipo žiburį ir gyvastį tautų; mūsų tvirtą ir neišdildomą užsitikėjimą Vietininku Kristaus, neapsirikstančiu sudžia vieros ir doros; Dievo skirtu mokintojumi skelbti žmonėms tikėjimo teisybes.

Mēs su pasitikėjimu žiurime ant naujojo šimtmečio, kurį Tu, Šventasis Tėve, pradėjai su malda ir auka. Mēs meldžiamės ir pasitikime būti liudininkais nustojimo viso



blogo, kurs kvaršina Bažnyčią, ypač šalyse, kuriose išpažinamas katalikiškas tikėjimas. Čion pavelijame sau išreikšti mūsų papeikimą pasikėsinių draugijos (Italijos), kuri už pinigus laiko samdininkus pakasimui tikėjimo jaunikaityje ir vargdienyje šito Jūsų miesto Rymo, — ir mūsų dalyvumą susikrimitime, kurį pertai atjautė Tavo tėviška širdis. Męs meldžiamės ir pasitikime pamatyti išliuosavimą Augščiausio Piemens ir Jo pastatymą tokioje nepriegulmybėje, kokia, kaip Tu, Šventasis Tėve, nusprendeį, yra butinai reikalinga išpildymui privolių valdžios, apimančios visą pasaulę“ . . . .

Po įperskaitymui to adreso šv. Tėvas savo prakalboje į meldžionis teikėsi pažymėti jų tvirtą prisirišimą prie Bažnyčios ir jos Galvos, kaipo Vietininko Jėzaus Kristaus. Išreiškė jiems padėkavonę, juog užjaučia Bažnyčios ir Popiežiaus dabartinį suspaudimą ir persekijimą. „Vienok velijame Męs, kalbėjo Popiežius, tą viską kentėti, negu išsižadėti šventų tiesų ir neprigulmės, kuri yra Mums neatbutinai reikalinga liuosam pildymui Mūsų Apaštališko Pašaukimo“ . . . . „Bet Mūsų nuliūdime Dievas suteikia Mums ir suraminimą; ir šitas jūsų pribuvimas čion, brangus vaikeliai, yra viena iš tų linksmybių, kurios džiaugsmu pripildo šitoj valandoj Mūsų širdį“.

Paskui su džiaugsmu šv. Tėvas pažymėjęs, juog katalikiškas tikėjimas protestantiškoje Anglijoje turi pilną liuosybę, perserginėjo juos, idant būtų atsargūs su kitu priešininku, kurs daug prapulties daro ant svieto, tai-gi idant saugotūsi klaidingo mokslo, bedievystės. „Visokio menciaus klaidos, abejojimas ir bedievystė pasirodo jums viliojančiuose rūbuose ir be nuilsimo stato jums kilpas. Apsižiurėkite nuo to visko, kas galėtų sušmelkšti čystumą jūsų tikėjimo ir grynumą katalikiškų teisybių. Būdami tvirtos dvasios, kaipo Jūsų Kankintiniai, visai neabejokite pašvėsti, jei kuomet reikėtų, kokią nors žemišką naudą užlaikymui nepalytėta garbingos tėvainystės (le glorieux héritage), kurią anie karzygiai jums paliko. Po vadovyste jūsų Vyskupų ir likdamiesi paklusniais pamokinimams Apaštališkojo Sosto, jūs mokėsite išvengti visų pavojų, ir jūsų atsiskyrusieji broliai, patraukti gražiu paveizdu ir

sušelpiti jų maldomis, atvyks čionai teip-gi nusilenkti prieš teisybę, esančią Kristaus Bažnyčioje.

Kaipo užstatą ypatingo prielankumo, kurį Męs turėjome visuomet ir dabar gaiviname prie Anglijos ir visų valdomųjų Didėsės Britanijos, suteikiame visiems čion esantiems ir jūsų giminėms Apaštališką Palaiminimą“. Tie Popiežiaus prielankus ir pilni tėviškos meilės žodžiai ant klausytojų padarė smagią įspaudą; pabaigus Popiežiui kalbėti, visi su užsidegimu plojo delnais.

3. Su pamėgimu paminėjau apie angliškus meldžionis, nes su jų atvykimu į Rymą rišasi ir **Londono lietuvių klausimas**.

Jau kelis kartus apie tuos mūsų vargdienius brolius teko mums, „Tėvynės Sargo“ skaitytojams, rasti tai liūdnas, tai vėl raminančias žinias, kurias tankiausiai jie patįs apie save paduodavo. Iš kun. Žilinsko aprašymo savo atsilankymo Londone ir iš korespondencijų p. Pilėno žinome, juog tų buviai lietuviai jau nuo seniai rūpinasi gauti kunigą lietuvi, nes nė kun. Lechert'as, nė jį pavaduojantieji kunigai-lenkai, nemokėdami užtektinai lietuviškai, negali aprūpinti dvasiškų lietuvių reikalų. Bet visi rūpesčiai londoniečių nueidavo vis ant niekų, kada-gi jų teisingi reikalavimai sutikdavo nepergalimas kliutis; ypač juos trukdė kardinolas Vaughan, kuris nenorėjo įleisti į Londoną jokio kunigo-lietuvio.

Galutinai, matyti, davėsi pertikrinti, jei pats du kartu rašė į Kongregaciją de Propaganda Fide (Praplatinimo Tikėjimo), prašydamas atsiųsti jam į Londoną kunigą-lietuvi. Tai pripažino pats kardin. Ledóchowski, tos Kongregacijos Prefektas. Reikia žinoti, juog Anglija, nors turi jau atnaujintą bažnytinę jerarkiją, tečiaus yra lygšiol priskaitoma prie šalių, kur yra misijos (status missionum), ir dėlto priguli tiesiog nuo Kongregacijos de Propaganda Fide. Nežinau, ar Propagandos Kongregacija ant kardinolo Vaughan prašymo davė Londono lietuviams kokį atsakymą, ar ne; gana to, kad londoniečiai, naudodamiesi iš progos, įdavė vienam iš angliškų pralotų prašymą, idant nuvykę su meldžionimis į Rymą, įduotų Popiežiui. Apie tai štai kaip dasižinojau.



Antrą dieną Kalėdų turėjo audienciją pas šv. Tėvą tūlas Albanijos vyskupas, Malčiński, lenkas. Drauge su savim paėmė ir tris kunigus, iš kurių buvo du pakeleivingu lietuviu. Vysk. Malčyński, tarp kitko, per audienciją išreiškė Popiežiui ir savo linkėjimus, juogiai katalikiškos tautos, o tarp jų lenkai ir lietuviai, Jubiliejaus metais, nepatingėjo atvykti į Rymą, parodytų savo tvirtą prisirišimą prie Vietininko Kristaus, šv. Tėvo. Popiežius, išgirdęs paminėjimą apie lietuvius, tuojaus pradėjo kalbėti apie Londono lietuvius, apreikšdamas, juog turis nuo jų prašymą — duoti jiems savo tautos kunigą. Tuomet vyskupas Malčyński perstatė šv. Tėvui anodu kunigu lietuviu, tardamas, juog jiedu turi žinoti ką nors apie tą klausimą. Pasirodė, juog nieko nežinojo. Tuomet Popiežius įsakė vienam iš jų, idant, parvažiavęs namon, apreikštų savo vyskupui šv. Tėvo valią, juogiai liepia išsiųsti į Londoną vieną iš savo diecezijos kunigą, jei tiktai rasės kunigas lietuviškos tautos.

Su smagumu pažymiu tą Augščiausiojo Piemens paliėpimą, nesa jisai ženklina to didžio Popiežiaus nepaprastą atmintį ir rūpestingumą apie dvasiškus reikalus atskirų katalikiškų tautų; ypač, jei atmįsime, juogiai tasai Senelis neša ant savo pečių naštą 90 metų amžiaus. Tai-gi neteisybė, juog Popiežius per savo senatvę jau netikęs, juog kiti už jį Bažnyčios reikalais valdo! Ir ne tik anasai vienas su Londono lietuviais atsitikimas, bet ir daug kitų atsitikimų kur kas svarbesnių tą liudija; vienok čę apie tai neminėsiu. Apie Popiežiaus stebuklingą, gali sakyti, dvasiškų pajiegų stiprumą paminėjau tiktai išblaškymui abejojimų tų lietuvių, kurie pernai pradėjo darbuotis ant labo lietuvių: **užmanė Popiežiui įduot adresą**, perstatantį lietuvių skurdų padėjimą, ir nutilo, bene pabuge Popiežiaus senatvės.

Tai-gi užmanytojams anojo puikaus veikalo veliju, idant neatidėliotų jo įkūnijimo.

Teipos-gi ir Londono lietuviams drįstu patarti, idant, įdavę šv. Tėvui prašymą, nelaikytų savo reikalo užpabaigtą; bet priešingai, iš tikro šaltinio galiu juos užtikrinti, juog jie privalo da ytin rupintis, jei nori

laimingai viską užbaigti. — Ant nelaimės turime męs priešininkų, o tie priešininkai nemiegti! . . .

*E. Mažutis.*

4. **Vilniečių klausimas.** Gudiškame dienraštyje „Siev. Zap. Slovo“ skaitome, kas žemiaus stovi:

„Katalikai-Lietuviai Rymo katalikiškos Vilniaus diecezijos jau nuo šešių metų rupinasi pas savo vyskupystės valdžią, kad jiems būtų galima klausyti maldenybę prigimtoje lietuviškoje kalboje. 6-tą dieną lapkričio 1898 m. buvo paduotas tame dalyke prašymas su parašais 300 Lietuvių. Valdžas, paduodant prašymą, dieceziją vyskupas Zdanavičius priėmė ji neprielankiai ir nenorėjo gana padaryti meldėjams, patardams jiems, idant patįs kreiptųsi prie administratinių valdžių. Nė general-gubernatorius, kaipo šalies viršininks, nė Vilniaus gubernatorius neišrado iš savo pusės kliučių daleisti Lietuviams klausyti maldenybę ir spaviedotis prigimtoje kalboje.

„Bėgančiuose metuose, kaipo praneša „Juž. Obozr.“, Vilniaus Rymo-Katalikiško vyskupo kanceliarija, paliepiant vyskupui, davė žinią prašytojų plenipotentui ponui Malinauckui, juog prašymas įvesti vienoje Vilnaus bažnyčioje maldenybę lietuviškame liežuvyje ir paskirti tajai bažnyčiai ant visados kunigą savo laike busęs išklausytas“.

Labai verti yra pagyrimo Vilniaus Lietuviai, juog netik ką nesigėdžia prigimtosios savo kalbos, kaip tai dar šendie daugelis mūsiškių, į ponus išėjusių, daro; bet jąją teip didei brangina, juog geidžia su ja viešai pasirodyti svetui. Dieve duok, idant tasai pagerbtinų Lietuvių teisingas prašymas kuogreičiausiai taptų valdžios išklausytas! Jug Vilnius, tai Lietuvos sostamiestis; todėl ar-gi neteisinga, kad nors vienoje lietuviško miesto bažnyčioje gaustų lietuviški pamokslai??

5. **Lietuvis misijonierius Afrikoje** Šasiuve kovo m. „Katalikiškų Misijų“, išeinančių Kriokavoje, yra patalpintas laiškas Brolio Pr. Ostrovskio, Jėzaus Draugystės, misijonieriaus pietinėje Afrikoje, Lenko, kuris tarp kitko, šėip rašo:



„... Turėjome čę du broliu iš vokiškos provincijos, viens gimęs Würtembergietis, antras-gi Lietuvis, koksai Gencevičius; neišpasakytai buvau prasidžiugęs, kaip dasižinojau, juog su savo viengenčiu po tiek metų suseisiu; vienok didis buvo mano nusistebėjims, kad lenkiškai visai nesuprato, nesa lietuviškas liežuvio buvo jo prigimta kalba, Londone-gi išmoko angliškai; o tad kalba susišnekėjova, vienok nedidelę turėjau paguodą, kada-gi tapo jis perkeltas į kitą staciją, o užties gaila, nes turėjau patraukimą prie lietuviškojo liežuvio ir man rodos, greitai bučiau jį sau prisisavinęs“.

Mat, padorus Lenkas pirmąsyk išgirdęs lietuvišką kalbą, ją pamėgo ir užsinorėjo lietuviškai pramokti; tad ar-gi ne gėda tiesiems mūsų krašto ponpalaikiams, kurie Lietuvoje gyvendami, čę duoną valgydami, lietuvišką kalbą išjuokia, drįsta ją vadinti „mužikų kalba“ ir neužkenčia bažnyčiose lietuviškų giesmių, nenori klausyti lietuviškų pamokslų ir prisispyrę geidžia, kad jiems bent Evangelija būtų skaitoma „poniškoje“ kalboje? Jau seniai būtų laikas tajai „ponystei“ iš galvos išrūkti netiktai mūsų „ponams“, bet ir kunigams, kurie vis lyg atsirižę nuo lietuviškos kalbos laikos!

X.

Dulce et decorum est pro patria mori.  
*Priežodis.*

**O, Šventa Meile brangiosios Tevynės!**

Tave tiktai jaučia protai augštesni.

Nebijai plėšikui statyti krūtinės:

Tau pančiai vergo ant svieto meilesni!

Džiaugias Lietuvis, vargus atsiminęs:

Žaizdai iš meilės užvis jam saldesni . . .

*M. Dagilėlis.*

---

## Šv. Silvestro naktį.

Š. Silvestro naktį, pačiame įmigyje, po Kurtinio langu stovėjo senelis ir su rupesčiu dairės į giedrą žvaigždėtą dangų ir į nutilusią žemę, kame tik pats vienas tebuvo

nelaimingas. Mirtis jau artinos; galva buvo jau pražilus; dūšia-gi buvo apsunkinta nuodėmėmis ir paklydimais, širdis — pilna kartybes; kunas — sunykęs.

Gražios jaunystės dienos prabėgo, kaip debesis. Atminė jis aną gražų rytą, kada tėvas pastatė jį ant gyvenimo kryžkelio: vienas kelias vedė po dešinei į tolimą šalį dorybės, malonės, gyvenimo — į aniolų tėviškę; o kitas po kairei vedė į prapultį, nuodingų žalčių gyvenimą.

Senelis apsirinko kelią po kairei. Baisios gyvatės ir žalčiai apsvyniojo apie jo kaklą ir krūtinę; nuodais nuvilgė jo liežuvį... Nelaimingas, tik dabar tesusiprato negeru keliu užėjęs.

Senukas, jauzdamas didį sąžinės graužimą, graudžiai šaukė į dangų, tarydamas: „Atiduok man jaunystę! atiduok!“ „Tėve, pastatyk vėl ant ano kryžkelio: dabar jau žinosiu, katra išsirinkti!“... Bet seniai jau nebebuvo nė jo tėvo, nė jaunystės.

Žiurėjo senelis į ugnikes, žeruojančias ant Rudyno pelkių ir gestančių ant Sosnavos kapinyno ir mislijo: „tai mano paleistuvystės dienos“. Pamatė iš dangaus krentančią žvaigždę ir su didžiu skausmu sušuko: „tai aš esmi: kaip ji nuo dangaus nupuolė, taip aš nuo Dievo atsitolinau“. Užsidegusioje jo vaidintuvėje pasirodė liumatikai, ant stogų vaikščiojantys, malūnai, baisiai skriduliuojantys, ir raganos jį begriebiančios.

Teip besvajodamas ir be bekovodamas, išgirdo jis Naujų Metų muziką, buk tai bažnyčioje giedojimą. Sudrebėjo senelio širdis; pamatė žemės platumą ir ėmė mislyti apie savo jaunystės draugus, kurie daug laimingesni ir geresni už jį buvo, nes jau tapo mokytojais žemės arba tėvais palaimintų vaikų. Tai atsiminęs, tarė: „Ak, ir aš būčiau galėjęs būti laimingas, jeigu būčiau pildęs jūsų Naujų Metų linkėjimus ir jūsų pamokinimus!“

Bemislįjant apie jaunystės dienas, štai viena ragana pavirto į jauną jaunikaitį, stojo prieš jį ir čiupt jį už rankos... Mat, Naujų Metų naktį žmogus galiąs matyti raganas, dvasias ir kitas baidyklas. Nebištvėrė senelis:



užsidengė abiem rankom veidą, karštos ašaros pradėjo iš akių birti, ir jis puolo ant veido į sniegą, dusaudamas: „Sugrižk, jaunyste, sugrižk“!

Ir sugrižo jaunystė, nes . . . tai buvo tik Naujų Metų sapnas; jis dar tebebuvo jaunikaitis. Ir dėkavojo Dievui, kad tebebuvo jaunas ir galėjo išsirinkti kelią į laimės tėvynę.

Jaunas Skaitytojau! Veizdėk, kad ne per vėlai sušuktumi: „Sugrižk, jaunyste, sugrižk! Duok permaintyti kelią“! nes nebeklausys, jei dabar nesusizgriebsi! *Sakalas.*

### —•••— —(C) Daina. (C)—

(Gaida, kaip: „Pijmy zdrowie Mickiewicza“).

1. Broliai! Ant Naujųjų Metų  
(arba: Glauskimės į ratą,)  
Gerkime už tų sveikata,  
Kurie kentė,  
Pasišventę  
Už varguolius mus!
2. Valančiauskiui galvas lenkim',  
Ir pirmas stiklines trenkim,  
Kad mus gynė  
Ir pramynė  
Rašliavos takus.
3. Daugšas, Daukantas ir Poška  
Mums šviesos nuoširdžiai troško.  
Tad už svarbią  
Jų garbę  
Daužkime stiklus.
4. Daug yr' vyrų šios gadinės,  
Kurie vargsta dėl tėvynės.  
Širdį narsią,  
Garbę garsią  
Teduod' jiems Dangus!

5. Kokia šendien mums linksmybė,  
Kad išsiblaivo tamsybė!

Saulė teka:

Matom' taką, —

Kurstykim jausmus!

*Margalis.*

## Ukiškosios patarmės.

### 1. Blėdingumas bendro valdymo žemės.

Ne be reikalo dievobaimingas lietuvis, sukalbėjęs poterius, pabučiuoja žemę, nes žemė tai jo motina ir penėtoja. Jisai iš visos širdies myli ir brangina tą žemę, kurią begindami ir bedirbdami jo bočiai sulaistė savo krauju ir prakaitu. Dainose Lietuvos mergaitė sakosi nenorinti tikėti nė už ko kito, kaip tik už „jauno bernelio — žemės artojėlio“. Prarasti žemę tai didžiausia lietuviui nelaimė. Dar dabar žmonės tebesako: „ko nuliūdai, lyg žemę pardavęs“? Bežemiai lietuviai, namie nebeišsitekdami, dėl leidimo tankiai apleidžia savo kraštą ir eina į tolimes šalis uždarbio jieškotų; tečiau išeidami mislija, užsidirbę pinigų sugrišią tėvynėn ir nusipirkę žemę, paliksią savyžemiais — ūkininkas. Sykį įsikabinęs į žemę, lietuvis nebepaleis jos į svetimas rankas.

Toksai mūsų žmonių prisirišimas prie žemės labai pagirtinas. Žemė tai didžiausia žmonių tvirtybė ir geriausias jų turtas, kurs nėkuomet neužvils. Iš žemės minta visas svietas: tiktai mokėtumei ją išdirbti, visuomet ji duos gerą pelną.

Kitą kartą visa žemė prigulėjo ponams. Kada 1861 m. žmonės paliko paliuosuoti nuo baudžiavos, arba lažo, kiekvienas gavo tiek žemės, kiek tuomet valdė ir dirbo. Tokiu būdu Kauno gubernijos ūkininkai igijo 1 632 037 dešimtinus žemės. Ta žemė vienok nebuvo jų savastis: reikėjo ją išpirkti nuo ponų. Ūkininkams neturint tiek ištekies, kad galėtų iš karto už ją užmokėti, išmokėjimas buvo padalytas ant 49 metų. Ūkininkas, turintis 20—40 dešimtinų vidutinės žemės, moka už ją



70—80 rublių; per 49 metus tada išmokės 3000—4000 rs. Jei dabar priskaitysime prie to palūkanas, kurios būtų užaugusios už įmokėtus pinigus, skaitant po 4 nuošimčius, tai išpirkimas žemės mūsų ūkininkui kaštuos lyg 10000 r. Matome, jog ta žemė atseina jam suvis nepigiai, o vienok jisai netiktai išsimoka už tą žemę, kuri jam buvo duota prie išliuosavimo nuo baudžiatvos, bet dar išsigali daugiaus jos pripirkti. Nuo 1861 m. lyg 1897 m. Kauno gubernijos ūkininkai nusipirko 194445 dešimtinas žemės, kuri tokiuo būdu perėjo iš bajorų į ūkininkų rankas. Ūkininkams padėti nusipirkti žemės buvo įtaisytas Vilniuje 1862 metuose Ūkininkų Bankas, kurs už mažas palūkanas skolina ūkininkams pinigus žemei nusipirkti. Bet išties ūkininkai iš to banko menką tegauna pašalpą. Nuo 1862 m. — 1897 m. Kauno gub. ūkininkai su to banko pinigais tenusipirko 12000 dešimtinų; todėl maž ko ne visa pripirкта žemė — 82 tukstančiu dešimtinų buvo įgyta už pačių ūkininkų pinigus.

Čę reikia dar atminti, juog pirkimas žemės Lietuvos ūkininkams buvo lygšiol labai apsunkintas. Norint nusipirkti žemės sklypelį, reikia pirma gauti pavelijimą nuo gubernatoriaus, kurs nepavelydavo pirkti daugiaus, kaip 60 dešimtinų, o tankiai ir suvis neduodavo jokio pavelijimo. Tiktai šįmet Senatas davė naują paaiškinimą, juog gubernatoriai neturi tiescs užginti ūkininkams pirkti daugiaus, neg 60 dešimtinų žemės; tad dabar ūkininkai gali nusipirkti žemės, kiek nori ir išgali. Jei ūkininkai nebūtų buvę teip suvaržyti pirkime žemės, tai dar daugiaus būtų jos perėję į jų rankas. Kad Kauno gubernijos bajorai ne visi begali išvaldyti savo žemę ir 1897 m. buvo bankuose užstatyta 2128 dvarai už skolą 18 329 400 rublių, ūkininkai, nors būdami vargesniame padėjime, per savo darbštumą ne tiktai išgalėjo išsimokėti už savo žemę ir nepaleisti jos iš savo rankų į svetimas, bet dar padaugino ją.

Prie tokio mūsų ūkininkų darštumo ir prisirišimo prie žemės, jie galėtų turtingai pragyventi; o tuotarpu mažosios Lietuvos ūkės vis eina menkyn, o derlinga žemė vos tiktai

beužsimoka už darbą. Tai paeina iš mūsų žmonių nemokėjimo, neišmanymo sunaudoti žemę. Čę šiek-tiek galėtų padėti įrengimas pradinų mokyklų ir praplatinimas knygų apie ūkininkystę. Didžiausia vienok priežastis ūkininkystės nupuolimo tai bendras valdymas žemės.

Maž ne visoje Kauno gubernijoje ūkininkai gyvena dideliuose sodžiuose, kartais po 20—50. Jų laukai siaurais rėžiais tęsiasi per kelius vierstus. Jau vienas laukų tolimas dvigubai padidina darbą. Sodžiuje gyvenant, galima laikyti tris tiktai laukai. Nuolat tiepatįs javai sėjami nugyvena žemę ir menką beatneša vaisių. Jau visur pripažinta, kad, laikant daugiau laukų, reikia mainyti sėjamus ant jų javus; permainomi javai daug geriaus dera. Be to, jau ne trečia dalis, bet kokia šešta arba dešimta testovi dyka — pūdymu ir tą pačią galima geriaus nutręsti. Sodžiuose gyvenantįs ūkininkai, tris teturėdami laukus, negali sėti dobilų, o neturėdami dėl to pašaro, negali laikyti gerų gyvulių. Gailu žiurėti į jų gyvulius, — teip jie menki, maži, sugurdę. Ne vienas ūkininkas laiko dešimtį karvių, o jos visos duoda jam ant dienos pačiame gerame laike du gorčių pieno; tuotarpu kad ta pati karvė, geriaus užlaikoma, kitur duoda viena du gorčių.

Pažūrėkime, kaip ūkininkai-sodiečiai išdirba lauką. Nevartoja jie plūgų; senoviškais arklais apibadę žemę, įberia menką sėklą, todėl ir vaisiaus tesusilaukia menko. Jų pievos samanomis apžėlusios, kelmais apaugusios, gyvulių išklumpotos; todėl ant jų maža tepasirodo žolėlė. Ką piovėjas pripiauna per dieną, galėtų vakare namo parsinešti. Ir negali sodžiuje gyvenant užvesti geros ūkininkystės, nes jisai ant kiekvieno žingsnio suvaržytas, kiekviename darbe turi žiurėti, kaip kiti daro: turi sėti tokiuos-pat javus, kokiuos kiti sėja ir tuo pat laiku, o paskui juos pusžalius piauti ir nedžiūvusius skubinau namo vežti, kad bendrame lauke nesumintų jų kaimyno išleisti gyvuliai.

Pirmiaus dar, kada brangūs buvo javai, geresnis buvo ir sodžiuose pragyvenimas. Javai ant šėip-ne-teip užderėdavo, o juos brangiai pardavus, geras budavo pelnas.



Bet, rodos, nebėra ko laukti, kad besugrįžtų senovės didelės prekės už javus. Dabar tas tegali turėti pelną iš žemės, kurs gerai varo visas ūkininkystės šakas, kurs nesigaili vargo laukams išdirbti, gyvuliams išauginti, sodnui apžiurėti, daržui įtaisyti.

Bet kad ūkininkas tikrai galėtų užvesti gerą gaspadorystę, reikia turėti liuosybę. Kol jo žemė bus sklypais išmėtyta ir sukeista su žeme keliolikos kitų ūkininkų, kurie kartais jokio išmanymo neturi apie jos išdirbimą ir sunaudojimą, tol nėra ko ir mislyti apie gerą ūkės vedimą, tol ūkininkai vargs, sunkiai dirbdami, o pelną iš savo darbų turės menką. Todėl labai jau būtų laikas mūsų ūkininkams susiprasti ir pasidalijus žemes skirtis iš sodžių į viensėdžius. Pavyzdžiu čę gali būti Lietuviai Suvalkiečiai ir Žemaičiai, kurie atskirai turėdami savo žemes, daug daugiau pelnija. Teisybė, perkėlimas daug kaštuoja, bet jisai paskui gerai užsimoka. Patsai pasidalijimas žemės nęr teip sunkus. Tie ūkininkai, kurie palieka ant sėdybų arba gauna geresnę žemę, pamoka savo kaimynams, kurie išeina ant blogesnės žemės ir turi savo triobas perkelti; šitie-gi, gavę pinigų, gali sau už juos ir triobas pasistatyti ir įgyti ūkei reikalingas mašinas ir teip pataisyti savo ūkę.

Pajudiname čę dar kartą jau kelis syk „T. Sargo“ užliestą klausimą, nuo kurio išrišimo priguli gerovė viso krašto. Lietuva — tai žemdirbių kraštas, ir visas jos turtas — žemė. Paduodami tuos savo pasergėjimus ūkininkams, atsišaukiame drauge į apšviestėsius lietuvius, kuriems rūpi žmonių gerovė, idant aiškindami ūkininkams tą klausimą, padėtų jiems išsigelbėti iš nelaisvės bendro valdymo žemės, kurs teip trukdo išmintingą ūkės vedimą. Pavyzdžių netrūksta. Ilgainiui aprašysime Raseiniškių (apie Jurbarką) išsiskaidymą. J. P.

## 2. Kaip karves milžti?

Perskaitęs antrašą, gal skaitytojas pamislys, juog niekus paistau. Čę vienok neniekai. Kas nori turėti daug pieno ir gerą sviestą, tegu rupestringai užlaiko šias patarmes.

1. **Vis milžti čystomis rankomis.** Prieš milžimą reikia rankas gerai nuplauti su muilu, o ne tik vandenyje pamirkyti, kaip tankiai atsitinka regėti; vartoti reikia nesmirdžiantį, bet gerą muilą; o jei rankos bemelžiant susiteptų, tuojaus vėl jas numazgoti. Suvilgymas pirštų piene padaro juos švelnesnius ir netrina spenių. 2. **Tešmenį prieš milžimą apvalyti.** Ir geriausiai apžiuriamoje kūtėje, aplimpa tešmuo įvairiais šapais, plaukais, trupiniais šieno, šiaudų ir tt. Išpuola tat tešmenį nuvalyti, nutrinant su šlapia čysta mazgone, arba geriausiai drungusiu vandeniu nuplaunant ir sausu rankšluoščiu nušluostant. 3. **Pirmus pieno lašus numilžti ant žemės.** Į spenio vidurį įlenda dulkės, o su jomis kažkada ir kirminiukai net ant dviejų colių į vidų. Numelžant pirmus lašus ant žemės, numelši ir dulkes ir kirmininkus. Iš to iškados neturėsi, nes-gi pirmieji tie lašai paprastai labai liesūs. 4. **Milžti visados kryžkryžmais.** Datyrimas parodė, kad teip melžiama karvė duoda ant dienos kvortą daugiau pieno, ir pienas esti riebesnis. 5. **Milžti atsargiai.** Tešmuo labai dailus ir baugus; neatsargus tat su juo apsėjimas: ūmas griebimas, plėšimas, užgavimas gadina tešmenį ir mažina pieną. Nekantri milžėja gali sugadinti geriausią karvę. 6. **Melžiant saugotis vis tai, nuo ko karvė krūpčioja.** Tikrai sakant, milžimas turi karvei patikti. Melžiant ji turi lyg snausti, kaip gromuluodama; užtat reikia sergėtis to, kas jai tą snaudulį gaišintų. Nereikia tat per melžą duoti ėsti, kratyti, po kūtę bėgioti, šūkauti, balsiai šnekėti ar juoktis. Kuo ramiaus karvė stovi, tuo daugiau duoda pieno. 7. **Karvę reikia milžti greit ir be pertrūkio.** Kožnas pradėjimas erzina karvę ir padaro ją neramia ir nekantria. Reikia milžti teip greit, kad milžtuvėje būtų puta rankos storumo; per tai pienas trumpiaus esti smirdžiančiame kutės ore. 8. **Išmilžti lyg paskutinio lašo.** Paskutinieji pieno lašai riebiausi; o pasilikę tešmenyje surūgsta ir esti priežastimi tešmens ligų. Reikia labai veizėti, idant tešmenyje nieko neliktų. 9. **Pieno nelaikyti ilgai kūtėje ir išnešus perpilti į kitą indą.** Pienas labai lengviai rija smirdžiančius gazus (orą) ir kirmininkus, po orą lakio-



jančius, ypač kūtėse. Kuo ilgiaus tat esti pienas kūtėje, tuo daugiaus smarvės prisigeria ir genda.

### 3. Sodnų vaisiai už nieką.

Nė vieną metą Lietuva nepauginio tiek obuolių, kriaušių (grūšių), slyvų ir kitokių vaisių, kaip šimet. Nuo 14 d. rugsėjo lyg 8 d. spalio m. Bauskės keliu lietuviai į Riją įveždavo kasdieną po 100--400 vežimų vaisių. (Į vežimą eina 8—10 pūrų). Tada mokėjo visųpigiausiai: 50 k.—1 rs. už pūrą. Žydai, burliokai ir latviai tada nevežė: jie vežė arba pirmiaus, tuojaus po daleidimui pardavinėti sirpusius vaisius, ir gavo po 3, 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub> ir 2 rub. už pūrą; arba po 8 spalio m., kada prekė vėl pakilo. Lietuviai, nenurokuodami laiko, nieko nenupelnė; kitiems nė kelias neužsimokėjo. Vežimas 10 pūrų per 20 mylių kaštuoja 10 rub., o gaudavo tankiai vos į 6<sup>1</sup>/<sub>2</sub> rs. už vežimą.

Perkupčiai sako lietuvius nemokant apseiti su vaisiais. 1, vaisius pilą į maišus, kaip kokias bulbes, neišrinkdami sveikesnių ir gražesnių; dėlto ir geriejie eina į paskučiausį gatungą. 2, veždami sudaužo; dėlto vaisiai veikia sujuoduoja. 3, ypač-gi, visūdidžiausis nerupestis atskirti gatunkus: kur vasariniai — vasariniai, kur rudeniniai — rudeniniai, kur žieminiai — žieminiai. Be to padalijimo negalima jų sveikatoje užlaikyti. Kiauliems šerti bykoks mišinys geras; ponams parduodant, reikia rušį parodyti.

Turėkime viltį, juog lietuviai, išgalėdami ir mokėdami tiek daug pauginti, išmoks ir apseiti, nes knibinėjimas čė gerai apsimoka.

*Lieknas.*

### 4. Kas gali kudikius saugoti?

Vaikai, tebegyvenantieji be rupesčio ir reikalaujantį judėjimo, mažai teesti namie. Tik atsikėlė, suskubo prispirtas persižegnoti ir dar „Tėve mūsų“ sumesti, o kad dar truputį persikast, tai jau sudiev, — pilna po visa ulyčia. O motina ir džiaugias, kad išbėgo rėksnys iš namų, nesirupindama visišškai, ar nenusilauž jis kojos, ar nuo tilto nenukris, ar jo kas neužgaus, nesumins. U-gi vasarą, kada užaugusieji iškeliauja ant darbo į lauką, kokia tai

vaikams liuosybė! Apžiuri jie tada, kokiam sodne vaisiai labjaus priėję ir skanesni, aplanko visas kaimo triobas ir kaikada, jei sugriebia briežiukų (sierčiukų) užkuria daržinę arba kūtę. Prietam ko jie nepripaisto sau vieni! Jug mažai rasi kaimo kudikių, kurie nepriderinčiai nepasibovytų su sau lygiais kitos lyties! Ar-gi tėvai geri, rupestingi apie skaistumą širdies savo kudikių gali veizėti į tai abejingai? Gimdytojai! jums Dievas įtikėjo kudikių dušią ir kuną; jūs užimate Dievo vietą ir esatę pirmiausia vadovais nekaltos kudikystės! Sunkiai atsakysite ant sudo P. Dievo, jei per jūsų neapžiurą vaikai pasipiktins ir prasimansys negerus darbus. Pasirupinkite tad apsergėti juos nuo to. Tai-gi nesunku. Kožname kaime galima surasti augusią dorią moterišką, mokačią skaityti ir katakizmas, galinčią vaikams žingeidingas pasakas pasakoti ir juos prižiūrėti. Kaip vos begalinti krutėti už duonos ar mėsos kąsnelį, tokia ypata su noru užsiimtų prievaizda vaikų; paskaitytų jiems, pamokintų katekizmo, pripasakotų gražių dalykų ir apsergėtų vaikus nuo darymo iškadų ir nepriderančių darbų. Brolužiai! verta apie tai išties pamislyti!

### 5. Apie valgymą.

Kam žmogus valgo? Kad nevalgytų iš bado numirtų. Kiekvienas gyvenęs, turi valgyti, nesa valgymas prilaiko gyvybę. Valgymas netik užlaiko gyvybę, bet suteikia vėkas, reikalingas atlikimui darbų, augina, tukina, ir atnaujina pamažėliu mūsų kuną.

Penas, dantimis sukramtytas, sumaišytas su seilėmis ir prarytas, keliauja pilvan, kur jį pilvo syvai privirina, t. y. apverčia ant maitinančio syvo, kursai pereina į žarnas, kur dar geriaus susitrina.

Pirma, negu pereiti į žarnas, dalis ano syvo persisunkia per žarnų plėnę, įeina kraujan. Kraujas betekėdamas tuos syvus išnešioja po visą kuną, patvirtina ir atnaujina visas jo dalis: mėsą, kaulus, gįslas, odą (skurą), plaukus ir tt. Bet ne visas penas pavirsta į mūsų kuną; nesuvirintasis, nenaudingas penas per žarnas iššina laukan. —



Tas pat darosi su medžiu arba akmensangliu, deginant juos pečiuje: medžias sudega, pagamina šilimą, ugnį, kuri arba verda vandenį arba viralus virtuvėje, arba šildo katilus dirbtuvėse, virina alų pravaruose ir kitus naudingus darbus atlieka. Pakuros dalis pasilieka nesunaudota: akmensanglio — gargazės ir pelenai, medžio malkų ir-gi pelenai, ką iš pečiaus išmeta.

Kiekvienas pečių kurentojas ir gospadinė žino gerai, kad nekožnas kuras (malkos) vienodo vertumo: vienas pagamina daugiau ugnies, kitas mažiau, bet užtat pelenų gausiai. Tas pats dedasi ir su maistu, valgymais. Vienas valgymas turi daug peninčių dalių, kitas mažai; vienas tik pereina per pilvą ir žarnas, visai neįeidamas kraujan ir kunan, kitas visas pavirsta į penintį syvą.

Kokie-gi valgymai naudingi, peninti? Kas reikia valgyti, kad daugėsniai pagamintų spėkų, reikalingų darbams atlikti? Kuo valgydinti vaikus, kad geriaus jie augtų ir tuktų?

Visuinaudingiausias, sveikiausias valgymas yra **pienas**. Skaitytojai sodiečiai gerai žino, kas da vargas, karvėms užtrūkus. Vaikams tada bėda, nekoks valgymas jiems nepatinka. Nėra ko stebėtis — pieno šimte dalių randasi peninčių 13 dalių, o 87 vandens; iš tų 13 dalių žmoguje pasidirba kraujas, kaulai, gįslos, taukai, likusiosios dalys, t. y. vanduo, padeda geresniai virintis ir pasileisti anoms (13) dalims, apart to vanduo reikalingas yra kraujui, visam kunui.

Antras naudingiausias valgymas — **mėsa**. Visi gerai žinome, kad barščius su roputėmis pavalgius neteip lengvai darbas eina, kaip mėsos pavalgius. Mėsos pavalgęs žmogus juntasi daug smagesnis ir noras randasi prie visko; žinoma tada ir sveikesnis.

Bet ką padaryti, mėsa brangi, ne kiekvienas gali ant to atidėti rublinę. Pasitūręs ūkininkas keturis kartus ant metų gali pasiskersti kiauliuką, ir patiekti sau mėsos, nors ant darbymečio. Arba vietoj parduoti dviejų sanvaičių veršiuką, geriaus būtų jį pralaukus keletą mėnesių, pasipjauti.

Apart mėsos yra dar ir kiti naudingi penai, k. a.: **žirniai, duona, miltai, putra** (košė. Kaimuose žmonės vien tuo ir minta. Daugiausiai kaimo žmonės valgo ropučių. Ar tai gerai?

Roputės sunkios ir daug vietos užima, bet soties mažai teturi. Jei žmogus suvalgys pusantro gorčiaus ropučių, tai tik kvaterka jų teis jam ant naudos; kada-gi išgerus pusantro gorčiaus pieno, žmogui pribus daugiau kvortos kraujo, mėsos, taukų, vienu žodžiu sakant, tų dalių, iš kurių susideda žmogaus kunas.

Roputės blogesnis valgymas yra ne dėl vieno ano atžvilgio. Pieno nenaudingasias dalis daro vanduo, kuris mažai teapsunkina pilvą. Roputės-gi susideda ( $1\frac{1}{2}$  gorč.) iš 5 kvaterkų sunkių, kietų dalių ir  $4\frac{1}{2}$  kvortų vandens. Visam tam gulint pilve, mygasi viduriai, žmogus pasidaro nepasijudinančiu, tinginiu. Nors daug suvalgytumi ropučių, vienok naudos iš to mažai tebutų, spėkų mažai teprisidėtų, darbas sunkiai eitų.

Jei iš ropučių mažai naudos, o mėsos nėra, ką tada veikti? Turime dar kitus valgymus: miltus, putrą, žirnius, daržoves. Pažiūrėkime, iš kiek naudingų dalių tie valgymai susideda.

Grūdas, malamas ragaišiams, raguoliams, duonai, parpeliams, putrai, ant šimto dalių turi 11—12 naudingų žmogaus kunui dalių; žirniai 22 d., putra 13 d. ant 100. Kvatemai tikro naudingo peno surinkti, turime suvalgyti pusantro gorčiaus ropučių; žirnių pusantro gorčiaus suvalgę, suteiksime kunui pusantros kvortos naudingiausių, sotinančių dalių, kurios pavirs į kraują, kaulus, gislas ir mėsą.

Dėlko-gi žmonės nevalgo daugiau žirnių, putros, o mažiaus ropučių? gal dėlto, kad roputės pigesnės? Tas teisybė, ropučių kartis kaštuoja mažiau negu žirnių ar kruopų; bet žirnių ir kruopų mažiau ir suvalgysi, ir naudos turėsi daugiau. Žirniai, kuriuos suvalgome, pasilieka mummyse, pastiprina vėkas, atnaujina kūno dalis; roputės žmogų teapsunkina ir tinginiu daro. Nekartą gal ne vienam prisiėjo matyti vaikus su dideliais išpūstais pilvais, laibomis ir kreivomis



kojomis, liūdnus ir verkšlenančius. Paklausk tokio vaiko motiną, ko tas vaikas daugiau valgo? Beabejonės išgirsi — vienomis roputėmis. Pažiūrėkime dabar, kaip išrodo vaikai, kuriems motinos nesigaili pieno, verda putrą, gručią ir kasnedėl da priduria mėsos kąsnelį. Šitie vaikai augštesni už anuos, greičiaus auga, kojos lygios ir tvirtos, veideliai raudoni, bėginėja ir linksmi žaidžia. Iš tokių vaikų galės išaugti drūti vyrai, nevienas kurių patsai gal kartį kviečių užmes ant pečių. Nevien vaikai, bet ir suaugę žmonės turi gerai valgyti, privalo valgyti, kas sveika ir daug atneša naudos.

Minėkit tai visada — sveikam' kune sveika dušia. Kas sveikus valgymus valgo, tasai turi užtektinai spėkų darbams; todėl ir darbas jam meilus, nevargina jo. Kas sveikas, stipras, dirba, turi uždarbį, tai jam nėkados į galvą niekas blogo neįlįs ir gyvęs žmoniškai.

~~ne~~ Vieton mėtyti pinigūs ant degtinės, alaus, tabako, geriaus nusipirkti paršą, gerai atpenėti, ir turėti sau ir šeimynai mėsos. Vieton sodinti roputes ir per ištisą žiemą anomis maitintis, geriaus sėti žirnius, grikus, miežius. Didesnė iš to būs nauda, daugiau sveikatos, daugiau spėkų prie darbo. Žmogus, prastai pavalgęs, prastai dirba. Kas gerai, sočiai valgo, prie visoko dera — „ir prie svečio ir prie pečiaus“. Savo atbuvus, atsiranda pas žmogų ir linksmumas. Kas dirba nuosaviai, tai ir pas Dievą eina su lengva širdimi, nesa niekas jos neslėgia. Darbščius-gi ir Dievas myli ir žmonės godoja.

*K. Sėlis.*

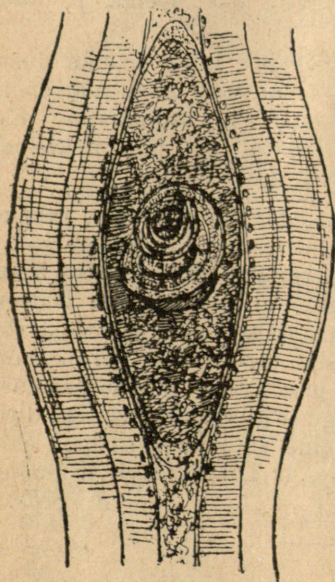
## Trichinos ir soliterai.

Apšviesti žmonės visai nevalgo nedavirtos arba neda-keptos kiaulienos. Jie žino, kad valgant tokią mėsą, gali savo viduriuose privaisyti kirmėlių, nuo kurių nevienas gauna sirgti arba net mirti.

Žmogaus sveikatai kenkenčių kirmėlių yra du skyriu. Prie pirmojo skyriaus priguli mažutės, apvalios kirmėlaitės, panašios į siulą arba plauką, vadinamos **trichinomis**;

prie antrojo — didesnės kirmėlės, panašios į ploną juostelę, vadinamos **soliterais**

Mokslo vyrai ilgai turėjo pasidarbuoti kol (ne) patyrė, iš kur atsiranda anie kirminai žmogaus viduriuose. Tasai jų darbas ant vėjo nenuėjo. Šendieną visi gerai žinome, kad anos kirmėlės randasi kiaulienoje ir kad žmogus, valgydamas kiaulieną, užsikrečia kirminais. Tą patirti nelengva buvo, nes kirminas, randamas kiaulės kune, suvis nepavedus į atrandamą žmogaus viduriuose.



pav. I.

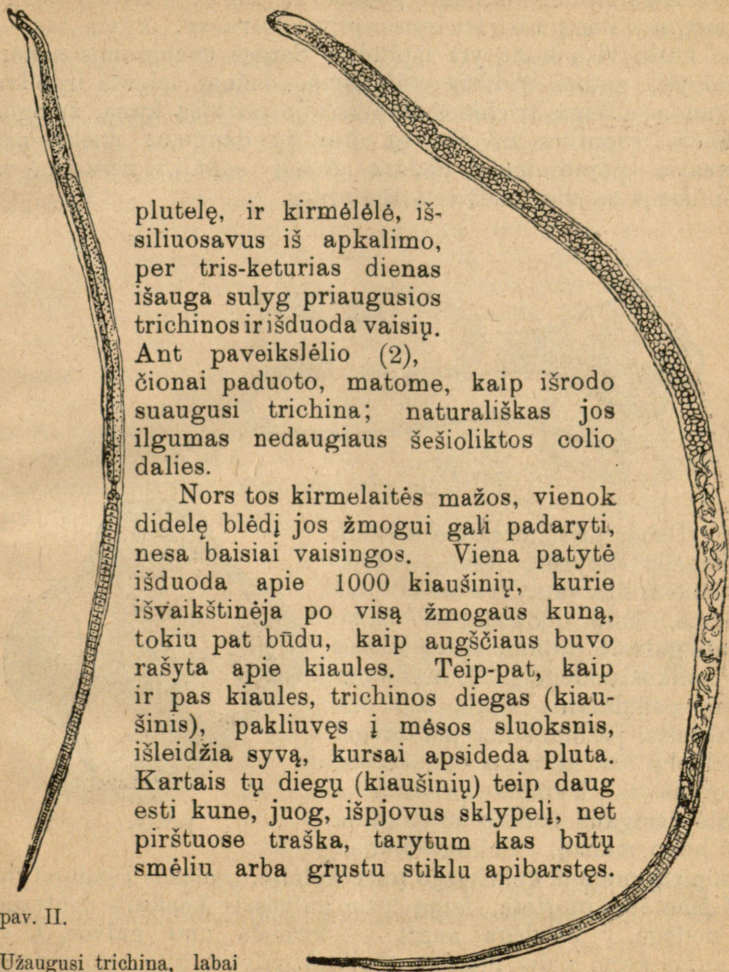
Prisižiūrėkime tam arčiau. Pirmiausia pradėkime nuo trichinų. Trichinų visų daugiausia randame paš peles. Kiaulė, suėdusi tokią pelę, užsikrečia trichinomis. Kiaulės žarnose pradeda tada vysti maži kirmėnėliai, kurių be padidinančio stiklo negalima regėti. Būs tai dar neužaugusios trichinos (diegai = vaisius). Per žarnų plėnę išlindusias trichinas kraujas išnešioja po visą kuną. Trichina patekus, į tarpą dviejų mėsos rėvių (sluoksnių), truputėlį paaugteri, paskui susiriečia kamuolin ir išleidžia aplink save syvą; tas syvas pamažėlio apsidengia plona kalkine plutele. Kalkinė pluta, kur slėpiasi trichina, išrodo,

it mažas taškelis. Per padidinantį stiklą tasai taškelis išrodo pailgokas, ką rodo žemiaus padėtasis paveikslėlis (1).

Iš paveikslėlio šalių matyti mėsos sluoksnius; viduryj kirmėlėlė, syvu apsiausta ir kalkinė pluta viršuj ir apačioj.

Daleiskime, kad žmogus suvalgė trichinomis užkrėstos ir nedavirtos mėsos. Kas-gi tada darosi žmogaus kune? O-gi drauge su mėsa pakliūva pilvan ir trichinos diegas anoje kalkinėje plutoje. Pilvo syvai ištirpina kalkinę





pav. II.

Užaugusi trichina, labai padidinta. (Patinas).

pav. III.

Užaugusi trichina, labai padidinta. (Patelė).  
Po kairiai — daug kiaušelių.

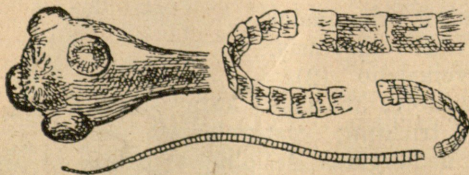
plutele, ir kirmėlėlė, išsiliuosavus iš apkalimo, per tris-keturias dienas išauga sulyg priaugusios trichinos ir išduoda vaisių.

Ant paveikslėlio (2),

čionai paduoto, matome, kaip išrodo suaugusi trichina; naturališkas jos ilgumas nedaugiau šešioliktos colio dalies.

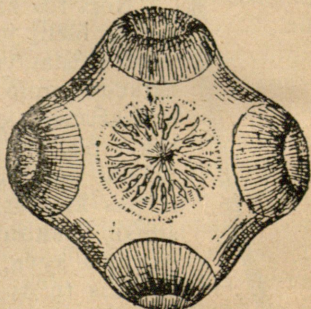
Nors tos kirmelaitės mažos, vienok didelę blėdį jos žmogui gali padaryti, nesa baisiai vaisingos. Viena patytė išduoda apie 1000 kiaušinių, kurie išvaikštinėja po visą žmogaus kūną, tokiu pat būdu, kaip augščiau buvo rašyta apie kiaules. Teip-pat, kaip ir pas kiaules, trichinos diegas (kiaušinis), pakliuvęs į mėsos sluoksnis, išleidžia syvą, kursai apsideda pluta. Kartais tų diegų (kiaušinių) teip daug esti kune, juog, išpjovus sklypelį, net pirštuose traška, tarytum kas būtų smėliu arba grūstu stiklu apibarstęs.

Liga, nuo trichinų paeinanti, sunki. Kiteip serga žmogus, kuris tari trichinas pilve, žarnose; kiteip tas — po kurio visą kūną yra išplūdę. Sergas trichinomis nenori valgyti, gauna vidurių paleidimą, dažnai leipsta ir pilvą skauda. Jeigu trichinos išvaikščiojo po visą kūną, žmogus jaučia sopulius už vis tų, kur jų daugiau; kiekvienas sąnario pajudėjimas padaro didelį sopulį, nesa mėsos sluoksnijs tų visuomet esti ištemptos.



pav. IV.

Dabar prisžiūrėkime antram kirmėlių skyriui, taip vadinamiems soliterams. Yra tai kirmėlė plona, kaip juostelė; viename gale galvelė didumo sulyg adatos ir spilkos uodegėlė. Žiurėdamas per padidinantį stiklą ant tos galvelės, patėmiji ant jos daugel kablelių ir keturius snukelius, kuriais ta kirmėlė prisisiurbia prie žmogaus žarnos ir traukia iš kuno maistą. Solitero kūnas,



pav. V.

kaip regime ant **ketvirtojo paveikslėlio**, panašus į sudurstytą iš šmotelių juostelę, laibą prie galvos ir kaskart drūtesnę į uodegą. Pradėga augti ta kirmėlė nuo galvos, t. y. naujos kūno dalis priauga tuoj' už galvos; kuo toliau dalis nuo galvos, tuo platesnės ir ilgesnės. Suaugę soliterai esti ilgumo 4—5 uolakčių; sudeda kiaušinius, kurie drauge su išmetomis dažnai išeina oran. Apart kiaušinėlių žmogaus išmetose randame ir kirmino šmotelius.



Bet nelaimė, kirmėlės galva, prisisiurbusi stipriai turisi prie žarnos ir nelengva ją išvartyti; kolai ji pasiliks žarnose, vis ataugės ant blėdies.

Minėjome, kad žmogaus, turinčio soliterą, išmetose galima rasti kiaušinėlius arba jo dalis. Kiekvienas toksai kiaušinėlis susideda iš kevalo ir apskritaus viduryj' daigo, turinčio 6 kablelius. Kiaulė, su išmetomis prarijus solitero kiaušinėlius, privaiso savo pilve tikrų soliterų. Kiaulės pilve kiaušinėlio kevalas ištirpsta, o solitero daigas, išsiliuosavęs iš kalėjimo, įsikabina kableliais pilvo žarnų, o per žarnas perlindęs, išvaikštinėja po visą kuną, praranda kablelius ir palieka panašus į pūslelę (šitas pūsleles, vandens

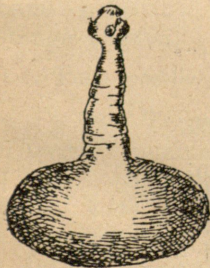


pav. VI.

pilnas, žmonės vadina vandenėmis arba kruopomis). Pūslelė (žiur. paveiksl. VI.) pilna skystimo. Ilgainiu iš pūslės vidaus pasikelia gumbelis, iš kurio paskiau pasidaro galvelė, (žiur. paveikslėly VII.) panaši į solitero galvą.



pav. VII.



pav. VIII.

Lengva suprasti, kaip galima soliterais užsikrėsti. Suvalgyk tik vandenėtos nedavirtos arba nedakeptos kiaulienos, tuojau neišnaikintas daigas, išsiveržęs iš pūslėlės, prikibs kableliais prie žarnų. Apversta tokia pūslė (vandenė) panaši į soliterą (žiur. pav. VIII); tuo tesiskiria, kad ant galo turi pūslę, kurioje pats pirmiau sedėjo. Išsiliuosavęs daigas iš pūslės, išauga ant solitero, lygaus augščiau aprašytajam.

Apart trichinų ir soliterų užėiname pas žmogų ir kitokias kirmėles, vienas pavojingas, kitas ne. Ks.



## Lapė, Vilkas ir Arklys.

## S a k m ė.

Lapiūkštė, nors jaunutė, bet pilna gudrumo,  
Pamatė pirmą kartą Arklių, gulintį prie krūmo.

Sutikusi tad Vilką — kvailį, tarė: — Broli!  
Skanius užėjau pietus čę netoli.

Ir kokį kepsnį gardų!

Tik bėkime pasidalyti! —

— Na, kas tę? — Nežinau, kuo vardu

Bet gyvuolys gražus. — Tai verta jį pažinti. —

— Tik eikiva! Jis už to karklyno. —

— Gal nors jo išvaizdą man apsakysi? —

— Kam čę dar gaišti? Pamatysi! —

Ir Lapė pas radybas kūmą nuvadino.

— Kaip vadinies? — priėjusi, užgėrė.

— Kaip tavo vardas? — Pilkis tuoj' pridūrė.

— Ant paskutinių kojų kalvis pažymėjo! —

Arklys ramiai atžėrė.

— Teskaito, jei kas moka!

— Ak, vargšė aš, prasčiokė:

Skaityt rodėtų — niekas nepramokė

Tu, kume! — Vilkas greit prišoko;

Šerius pastatęs, šaipos, žiuri.

Arklys tuotarpu atsistojo,

Suviuksėjo, pasturgalį pakėlęs, kad užmojo:

Žingėidžiui dantis net šeši iškarto išbirėjo.

— Ei, kumai! — Lapė Vilką peikia:

Su nepažįstamu šnekėti nuo tolo reikia! —

*Margalis.*

## Iš Vyskupo M. Valančiaus „Kronikos“

## § 54. Žydų kolonizacija.

1838 ir 1839 m. vyresnybė, buk tai norėdama suglobti neturtingus žydus, ėmė šaukti juos į kolonijas. Užsakė, juog pasigviešę paims ant kelio pinigų, o atvykę į paskirtą jiems vietą, veltui turės kąsni žemės,



gatavą triobą, porą jaučių ir ūkiškuosius padargus; beto, per 10 metų liوسي būsią nuo visokių mokesčių ir kontungo. Daugumas teip paviliotų žydų ir apreiškė savo sutikimą. 1840 m. vyresnybė per policiją pradėjo juos raginti į kelią. Iš Mītaujos, iš Žemaičių ir kitų Lietuvos kraštų išsirengė į kelią į 60,000 žydų. Važiavo kareivių lydžiami, nukeliaudami per dieną po tris mylias; be to, turėjo dienojimus ir subatas liuosias nuo keliavimo. Neturėdami nėjokios valdžios pašalpos, keliavo vagystės kaštu: nelaimė sodžiams, pro kuriuos kolonistai ėjo, nes nė vienas cibulis, nė viena bulbė darže, nė viena višta ant laktos ir avinas kūtėje negalėjo ramiai išbūti.

Vėlai rudenio p minavotųjų metų kolonistai atvyko į Kijevo guberniją. Vieni, traukdami į Chersono guberniją, išplaukė Dniepru ir ant „Dniepro Slenksčių“ daugiausiai nuskendo. Kiti, turintys savo arklius, traukė tēpat sausuma, bet neturtu ir ligomis daugumas nužuvo. Ant galo, tiems, kurie pasiekė paskirtą vietą, vyresnybė parodė apsigyvenimui vietas — be vandenės pievas; bet nė triobų, nė pašalpos žydai nuo valdžios negavo. Išvydę savo nelaimę, badu pražuvo; tik labai mažas skaitlius turtingesniųjų stengė pagrižti į pirmykščias savo vietas.

Teip pasibaigė garsi žydų kolonizacija.

§ 68. **Tėvas Rila.** Rymas. 8 d. rugpjūčio 1844 m. Klierikai Seminarijos de Propaganda Fide (Platinamosios Tikybos. R.) apturėjo naują Rektorių ypatoje doru Tėvo Rilos, kurs, kaip sako jo perdėtiniai, pastatys Seminariją ant augštesnio laipsnio. Tėvas Rila užgimė Žemaičiuose. Į Jezavitų Zokaną įstojo priešpat išginimą jų iš Rosijos ir su jais kartu iš Polocko išvažiavo už rubežiaus. Iš Austrijos jaunas kun. Rila su daugeliu kitų Jezavitų išvažiavo į Rymą, kame, lavindamos moksluose, dvasios najjiviškumu, ypatingu mokslumu pralenkė visus savo draugus. Garsus profesorius Manera, šendien Jezavitų provincijalas, negalėjo gana atsistebėti. Jau tuomet pusė Rymo pradėjo rinktis prie kun. Rilos. Keliais metais vėliaus su svarbiais paliepiniais iškeliavo į Saulėtekį ir laimingai juos išpildė. Širiją, Palestiną, Arabiją, Chaldėją ir daug kitų provincijų perėjo

pėsčias. Prisitaikindamas prie šventojo Tėvo valios ir Maronitų prašymo, tūlą laiką gyveno ant Libano kalnų. Kadangi buvo jis Jezavita, dėlto nekartą gavo pritirti persekiojimų. Tankiai buvo pavojuje nuo įpykusių turkų; vienas Drūzas šoko ant jo, išsitraukęs diciną, — bet Tėvas Rila stengė narsiai atsispirti visam tam ir iš sunkaus padėjimo laimingai išsisukti. Paskui, apleizdamas Saulėtekį, nukeliavo ant Maltos salos, kame irgi visus į pasistebėjimą įvarė energiškumu savo dvasios. Iš čę nuvyko į Siciliją, kame per keletą mėnesių pasakė 500 pamokslų. Ant galo, Popiežius Grigalius XVI pašaukė jį į Propagandos Rektorius.

§ 110. „Kurjer Wileński“ 1848 m. sausio 20 d. Garsus Jezavita Žemaitis, J. M. Kun. Rila perniai atvyko į Egiptą; iš tę su kitais šešiais zokaninkais iškeliaavo į Nubiją mokytų ano krašto gyventojų. Iš čę norėjo toliaus traukti į Abisiniją, bet vietiniai gyventojai, pasigobėję didoko bagažo, kurį su savimi tie dvasiškijie turėjo, užpuolė ant jų nužūdė. —

§ 76. 1845 m. pabaigoje sausio m. R.-Kat. Akademijos Adjunktas kun. Motiejus Valančiauskis Petropilėje labai sunkiai **susirgo**, o regėdamas, juog tame klimате nestengs gyvas likti, pusėje gegužės mėn. sugrižo į Žemaitiją, kur buvo gimęs ir keletą mėnesių praleido be jokio užsiėmimo. (be vietos. R.) Ant jo vietos Akademija išrinko kun. Jurgį Ivaškevičių, žemaitiškos kilmės, kursai, išsiustas iš Minsko Vyskupijos į Akademiją, ką tik buvo pabaigęs kursą 4 metų. Rugsėjyje tų pačių metų teipo-gi dėl silpnumo sveikatos Petropilę apleido kun. Bonifacas Lukaševičius, Akademijos prefektas. J. M. Cyvinskis davė jam Svyrės prabaščystę, nes Lukaševičius, nors buvo žemaitis, tečiaus prigulėjo prie Vilniaus Vyskupijos.

§ 78. 1845 m. sekantiejie tarnavo prie Žemaičių Seminarijos.

Kun. Jonas Mierzwinski, Misijonierius, S. Teologijos Daktaras, Seminarijos Rektorius ir tituliariškas mokytojas š. Rašto;



Kun. Ignacas Kocas, Misijonierius, S. Teol. Kandidatas, rinktinis (geriausias. R.) mokytojas Morališkosios Teologijos;

Svietiškasis kunigas Tadeušas Juzumavičius, S. Teol. Magistras, mokytojas Kanoniškųjų tiesų ir Seminarijos Prokuratorius;

Svietiškasis kunigas Ignacas Kulvinskis, S. T. Magistras, mokytojas Homiletikas, Introdukcijos ir Hermeneutikos;

Svietiškasis kunigas Ottonas Praniauskis, S. T. Kandidatas, mokytojas Dogmatiškosios Teologijos, rusiškos ir lotyniškos kalbos.

Klierikų Seminarijoje buvo 50.

Visi šitie mokytojai geriausiai pildė savo pašaukimo priderystes; algas sulyg senovinį paprotį ėmė mažas, nes viską gyvenimui reikalingą turėjo iš Seminarijos. Valdžiai išdavus naujus įstatymus, nors Vyskupas Symanas Gedraitis tuos pačius jai perstatė profesorius, bet visi abejojo, ar bebus išklaudyti, nes ir pats perstatytojas Vyskupas pasimirė. Valdžia, atmetusi Misijonierius, ėmė jieškoti ji jų vietas vertų žmonių iš svietišųjų kunigų. Abejojimus pabaigė 1845 m. rugsėjo 3 d. ukazas: Vidaus Dalykų Ministras, atsiremdamas ant perstatymo R.-K. Dvasiškosios Akademijos Rektoriaus, J. M. kun. Ignaco Holvinskio, neišklausydamas senųjų Vyskupo geidimų, paskyrė:

Seminarijos Rektoriumi ir Profesoriumi Bažnyčios Istorijos — Teologijos Doktorą kun. Motiejų Valančiauskį;

Inspektoriumi ir Profesoriumi Morališkosios Teologijos — Teologijos Magistrą Tadeušą Juzumavičių;

Profesoriumi š. Rašto ir Homiletikos — Teologijos Magistrą Alojžą Šukevičių

Profesoriumi Dogmatiškosios Teologijos ir lotyniškos kalbos — Teologijos Magistrą kun. Aleksandrą Beresnevičių;

Profesoriumi Korališko Giedojimo ir Apeigų ir Seminarijos Ekonomu — kun. Ferdinandą Stulginskį. Šie trys pastariejie, t. y. Šukevičius, Beresnevičius ir Stulginskis į minavotąsias vietas tapo išrinkti, tik jiems pabaigus 4 metų

kursą R. K. Dvasiškojoje Akademijoje. Iš senojo burio užsiliko tik kun. Juzumavičius ir tai per ypatingą kun. Valančiausko rupestį.

Kaip tik ukazas atsidūrė Alsėdžiuose (Vyskupų buvainė. R.), vyskupyjės valdytojas, Nominatas Vyskupas Jonas Gintila, pasišaukė naująjį rektorių prie savęs pasišnekėtų apie laiką atidarymo Seminarijos, o Konsistorijai įsakė, kad ministro ukazas tuojaus būtų išpildytas. Konsistorija, pildydama Nominato valią, savo ukazais sušaukė naujuosius profesorius į Varnius. Vos tik jie atvyko, 27 d. rugsėjo 1845 m. iš Alsėdžių atvažiavo į Varnius J. M. Vyskupiijos Valdytojas ant pagelbos, idant veikiaus atsidarytų Seminarija sulyg naująjį sutvarkymą.

Beto, buvo užsakytas atvažiavimas į Žemaičius Ministerijos Direktorius Skripičino; Nominatui dėlto ir norėjos pasirodyti jam su greitu išpildymu valdžios valios, idant, atvažiudamas atidarytų, rastų viską jau pabaigta, kaip ištikrųjų ir įvyko.

29 d. rugsėjo anksti, J. M. Nominatas įsakė Oficijolui Giniatui atlaikyti š. Mišias prie š. Dvasios; po Mišių trumpai prakalbėjo į Rektorių ir profesorius lotyniškai; kaip tik pabaigė kalbėti, rektorius su profesoriais padarė Išpažinimą Tikėjimo sulyg Tridentiškojo Susirinkimo formą. Iš Katedros bažnyčios Nominatas su keletu Konauninkų tuoj nuvyko į Konsistoriją, kame rektorius su savo pavaldiniais prisiekė ištikimai tarnauti. Iš čė visi nuėjo į Seminariją; čė Nominatas vėl trumpai prakalbėjo ir rektoriui pavedė klierikus. Ant galo įžengė į salką, kame turėjo būti Seminarijos „prawlewnije“, ir pradėjo pirmąjį susirinkimą. Vis tai padaręs, nuėjo į Vyskupų rūmus, o ant rytojaus, t. y. 30 rugsėjo, išvažiavo atgal į Alsėdžius.

Tokiu būdu įstatymai, nesutinkantįs su bažnytinėmis tiesomis, įstatymai, kurie padarė daugybę klapatų ir vos tik per didžią prievartą buvo priimti Vyskupų: Cywinskio ir Piwnickio, — pas mus Nominatas Vyskupas kuogreičiausia priėmė ir, ypatingai atiduodamas Seminariją Rektoriui, atvirai įtekmės ant jos išsižadėjo.

Nominatui išvažiavus, į Varnius atvyko J. M. Direktorius Skripicinas. Sutiko jį ir į Vyskupų rūmus užprašė



Seminarijos Rektorius. Kaip tik įėjo į kambarį, tuojaus paliepė išsiusti pasiuntinį į Alsėdžius, idant pasakytų Nominatui, juog Direktorius nori su juo pasimatyti Varniuose. Tuojaus atvyko augštoji dvasiškija su savo godone. Jiems išėjus, Direktorius pasiliko su Rektoriumi. Po pietų apžiūrėjo Seminariją, rado ją maž daug surėdytą sulyg naująjį parėdymą; tai jam labai patiko. 2 d. spalį m. Nominatas Vyskupas pribuvo į Varnius ir apsistojo namuose Oficijolo Giniato. Ilgai rokavos su Rektoriumi apie Vyskupijos reikalus; pabaigęs, valgė pietus draug su Rektoriumi, Oficijolu ir Rektoriumi. Vakare visa dvasiškija susirinko atsisveikinti su svečiu, nes buvo užsakęs, juog 3 d. anksti apvais Varnius. Prašvitus, policija nepristatė arklių; gavo tada Direktorius prašyti jų nuo Vyskupo Nominato. Išvažiuojantį svetį palydėjo Konsistorijos Sekretorius Vainavičius ir Rektorius. Direktorius tuoj pasiėmė Rektorių su savimi į karietą, visur rodė jam pirmos vietos godonę, skirdamos-gi Luokėje, maloningiausiai jį pabučiavo. Sugrįžus arkliams, ant rytojaus į Alsėdžius išvažiavo ir N. Vyskupas.

§ 79. Nominatas Vyskupas Gintila, apėmęs valdymą Telšių Vyskupijos, buk tai dapildydamas kunigaikščio Symano Gedraičio perstatymą, į Seminarijos Inspektorius tuoj perstatė kun. Kulvinskį, savo sesers sūnų. Juog perstatymas pavyks, ypač kun. Kulvinskis teip neabejojo, juog nekartą atvirai sakės neužilgo Inspektorium liksias. Tuo-tarpu kun. Valančiauskis, kuriam Petropilės Akademijos Rektorius Holovinskis pavedęs buvo sustatymą etato (profesorių), velijo už Inspektorių turėti ramų kun. Juzumavičių, neg rūgštų ir pasipūtusių kun. Kulvinskį. Naujajam profesorių sąrašui atėjus, matydamas savo užvylį, Nominatas nežinojo, ant ko ir bepykti; bet kad jam išaiškino, juog tai Valančiauskis galėjo jam tą štuką padaryti, per abi ranki pradėjo jo neapkėsti. Tai pasergėjęs, Oficijolas Juozapas Giniatas tuojaus nusitvėrė stipriosios pusės; ir ne dyvai: žmogus teip silpno proto, kaip Giniatas, visuomet, kaip vijoklis, turi kabintis stipresniųjų, jei nori ant vietos išbūti. Teipo-gi seniejie intrigantai: Mikalojus Kaminskis ir Jonas Mierzwinskis, Misijonieriai, negalėdami užmiršti, juog turėjo pasitraukti iš Seminarijos, ėmė dar labiaus

šiundyti Nominatą ypač prieš Rektorių. Vis jiems matės, juog tai jis atėmė nuo jų nuo amžių valdytą vietą. Tamsesniejie žmonės paprastai regi tik pirmąją juos slėgiančią instanciją. Kun. Kulvinskis išmislijo pasaką, buk Inspektorius Juzumavičius už pinigus sau nusipirkęs vietą. Tomis pašnibždomis įerzintas Nominatas, parodydamas savo neprilankumą, pelningą priderystę sutaisymo Rubricelių pavedė kun. Kaminskiui, o tai nuo amžių prigulėjo prie Seminarijos Rektorių. Beto, nė vieno Seminarijos sąnario nepadarė Vyskupijos egzamenatoriumi, o tas pareigas teipogi pildė nuo amžių Rektorius su profesoriais.

Tai rašau ne dėlto, kad tokias smulkmenis turėčiau už svarbų dalyką, nė tam, kad ką nors sujuodinčiau, bet parodymui, kaip mūsų laikai nelaimingi buvo. Rektorius su visa Seminarija įstatymais buvo atskirtas nuo Vyskupo ir kitų dvasiškųjų; todėl reikėjo, kiek tik išgalint, užlaikyti su jais sąryšį, o tuotarpu per nevalią dar labjaus jis atskirtas tapo. Visame tame dvasiškijos pasielgime matos interesai kuno ir kraujo, interesas — kelių dešimtų rublių; o apie nelaimingą nuskurdusią bažnyčią, apie bendrą katalikystės interesą niekas nė nepamislijo.

Omne regnum divisum desolabitur. (Išnyks dalijama viešpatystė! R.) Neduok tai, Dieve!

§ 102. 1847 m. 20 gegužės Šviesiausias Ciesorius Mikalojus I teikė papuošti Telšių Seminarijos Rektorių, kun. Motiejų Valančiauskį, teipogi Minsko Seminarijos Rektorių, kun. Adomą Vaitkevičių orderu š. Onos 3 laipsnio. Varnių Seminarijos Inspektoriumi, kun. Juzumavičiui ir Vilniaus Gimnazijos Kapelionui, kun. Jasinskiui davė aukso kryžių ant krutinės nešioti. —

§ 124. Per 1849 m. Bažnyčios istorijoje neatsitiko nieko svarbaus. Sausyje mėnesyje į Peterburgą pašaukė J. M. kun. Motiejų Valančiauskį, idant padarytų apie jį sulyg Šventojo Tėvo Pijaus IX valią skrutiniam (ištirimą), kaipo apie kandidatą į Žemaičių Vyskupus. Skrutatorium Š. Tėvas paskyrė J. M. Metropolitą Dmochowskį. Šisai išsirinko Dvasiškos Akademijos profesorį, Antaną Jakubielskį, Kamienco Katedros Konauninką už Notarijų.



arba Sekretorių toje byloje; į liūdytojus-gi išrinko Akademijos Adjunktą, J. M. kun. Ivaškevičių, profesorių J. M. kun. Bagieński ir Kolegijos Asesorių Žitomiro Konauninką, J. M. kun. Litviniavičių. Šitie visi, priėmę prisieką, davė savo nuomonę apie Valančiauskį, kaip jiems regėjos. Pasibaigus ištyrimui, kandidatas į Vyskupystę 30 d. kovo pagrižo į Varnius ir, lygiai kaip ir pirma, pildė pareigas Varnių Seminarijos Rektoriaus ir mokytojo. —

§ 126. (Apie konsekraciją V. Val. ir audijenciją pas Mikalojų I veizd. № 3 1900 m. R)

## Vilkas ir Gužas.

(La Fontaine'o sakmė).

Išjuoktas Vilkas už apsirijimą.

Per tokį kvailą papratimą

Tik-tik gyvybės kartą Pilkis neparado.

Ilgai kamuotas bado,

Kad, svetimus pavogęs pietus,

Nekramtęs, rijo kąšnius kietus,

Gerklės gale nemažas kaulas apsisistojo.

Pilkelis maitojas, putoja . . .

Ant galo, laukia giltinės, uždusęs ir be žado.

Bet, lyg ant laimės, ne pertoli Gužas atsirado.

Tuoj' Vilkas žiojas, mykia, moja.

Gužutis pr'eina, kaulą traukia,

Leizgyvį nuo smerčio išvaduoja

Ir verto užmokesnio laukia.

— Ką, raudonsnapi? Tu begėdžio vaikas! —

Niurzgėjo Vilkas jam, užpykęs.

— Nasrus mieravęs mano, džiaukis, gyvas pasilikęs

Ir šalinkis, kol kaklas sveikas! —

*J. Margalis.*

## ✦ Miške. ✦

(Iš Francužiško).

Buvo tamsi naktis ir dangus juodas, apdengtas debesų kamuoliais, žemai slenkančiais, kad kunigas Laine išsirengė į Solmières. Kelias ėjo per tankų mišką. Kunigas važiavo vežimiuke, užkinkytame su asilu. Geras tai buvo gyvulėlis. Mažutės, kietos nagos galėjo kastis be pertrukio ištisas valandas nepervargdamos. Kartais sustodavo, nebe-norėdamas eiti toliaus. Tada kunigas maloniai įkalbėdavo jam pirmą žingsnį, ir gyvulėlis, nėkados nemušamas, paklausydavo. Kunigas Laine nėkados nevirtodavo botago; jo visiškai neturėjo. Sučiulpimas, pajudinimas vadžių arba koks paraginąs žodelis užtenkančiai sukrotindavo paklusnų gyvulėlį.

Vienok šendieną, surukusią, troškią ir baugią naktį, be žvaigždžių ir mėnesies, prisiartinant audrai, kunigas norėtų pridurti asilui sparnus. Labai jam reikė skubintis. Važiavo jau visą valandą, bet tėra dar pusiaukelyje; užtat kalbino gyvuliuką, ragindamas, idant skubėtų.

Važiavo pas ligonį. Pasiuntinis iš Chauvigny pranešė, juog gelžkelio šlavėja, sena Daradaut nebepergyvęs tos nakties, o jug be spaviednės ir kitų sakramentų negalima leisti jai numirti. Kunigas Laine, nuo 10 metų tos vietos klebonas, tuojaus apsirėdė ir užkinkė pažadintą asilėlį, kurs prie naktinių kelionių buvo jau nuo seno pripratęs.

Potam nubėgo į bažnytėlę, pasiėmė Švenčiausį ir aliejus ir išvažiavo. Buvo jau apie 10 valandą vakaro. Sodžius miegojo. Lacabasse, senas bažnyčios tarnas, veržės važiuoti drauge, bet klebonas atmetė jo norą, nes Lacabasse turėjo amžiaus 71 metus. Kur tokį senį naktį kratysi! Ir jis ir sena gospadinė Tarasa atkalbinėjo kunigui kelionę, ypač per mišką. Bet ką padarysi su ginču. Kunigas išvažiavo per mišką ir pats vienui-vienas.

— Dievą vežuos — tai tikriausis kelionės sėbras — tarė, sėsdamas į ratus.

Liktarna, prie vežimiuko prikabinta, nušvietė kelią nors ant tiek, kad galima pasergėti ir aplenkti provažas ir neįkristi į griovį šalyje kelio, . . .



Kad įvažiavo į tankyną, staigiai išgirdo lyg žingsnių atbalsį. Asilas sustojo.

Kunigas Laine nežinojo baimės jausmo. Per visą gyvenimą mislijo apie smertį, tikėjo teipo-gi, juog be P. Dievo valios plaukas nuo galvos niekam nenukris, skelbdamas drauge, kad baisiausi žmogžudžiai mūsų paklydimai, o didžiausis pavojus — griekas.

Toks tai buvo nekaltos širdies žmogelis.

Ir dabar nepersigando ir prabilo ramiai ir drąsiai: — „Ar yra kas tē“? — „Yra“ — atsiliepė balsas tamsoje. — „Turi būti kas kelią paklydęs“ — pridūrė kunigas. — „Buk tai žinai“ — atžērė tas balsas. — „O kur Dievas veda“? — „Į Thiézy“. — „Tai sėsk“ — tarė klebonas — „į tą šalį važiuoju, pavešiu“.

Praslinko pora minučių ir menkas vežimėlis net subraškėjo, išokus svariame žmogui. Kunigas Laine pajuto, juog koki tē ypata atsisėdo prie jo, ir juog ji augšta ir plati iš pečių. Kiek buvo galima, tamsoje pasergejo, kad naujas kelionės draugas iš veido baisus, su akimis baugiomis ir slaptinomis. Rubai pranašavo, juog tai valsčionis arba darbininkas iš miesto. Nepažįstamas prisiveizėjo į kunigą.

— „Aa — tarė po valandelės — tai esi kunigu? Hm! Na, važiuokiva!“

Kunigas sučiulpė ant asilo, ir vežimas riedėjo toliaus. Kelias minutes tēsės tylėjimas. Pertraukė jį kunigas. — „Oras nelabai atsakas dėl pasivažinėjimo po mišką“. — „Po šimtą velnių — ne!“ — atsiliepė nepažįstamas. — „Bet kam išvažiavai, geradėjau? Ar negeriaus namie miegoti“ — „Važiuoju su šventais aliejais“. — „Teip ir mislijau. Ar toli“ — „Truputį prieš Thiézy. Miršta tē vargšė sena gelžkelio tarnaitė. Ar pažįsti“? — „Ne“. — „Tai ar ne iš tos šalies“? — „Ne“. — „Anei iš apylinkės?“ — „Anei“. — „Tai esi pakeleivis?“ — „Teip, geradėjau, pakeleivis“.

Vėl prasidėjo tylėjimas. Miškas baigės ir prasidėjo pelkės Billaudes. Pavargęs asilas retina žingsnius. Staigiai nepažįstamas su žvėrio smarkumu puolo ant kunigo, nustumė jį nuo sėdinės ant vežimo dugno ir prigniaužė su

keliais. Žmogžudis nenužudė dar savo aukos, tik keliais lamdė. Paskui ištraukė peilį, idant juo pervertų krūtinę geradėjo, kurs jį su užsitikėjimu paėmė iš miško, norėdamas pagelbėti tamsoje. Bet ūmai už poros žingsnių išsigirdo keistas, verksmingas, vaitojąs balsas lyg šaukimas pagelbos arba užprašymas visų medelių tamsios girios į liūdytojus to bjauraus, nežmoniško darbo.

Tai asilas teip vaitojo.

Pergandintas tuo balsu, kurį nakties ramumas dvigubai stiprino, žmogžudis paleido peilį ir nušoko nuo savo aukos. Asilas nurimo. Užėjo valandėlė tragiško tylumo. Ant galo pertraukė jį ramus balsas iš vidurio vežimėlio: — „Ar neturi kartais briežiuko“ (sierčikos). — „Kam“ — paklausė nustebęs žmogžudis. — „Uždegk viena ar dvi, nes reikia surasti pamestą daiktą“.

Visas drebėdamas, suminkštintas kunigo ramumu ir nekalta draša, žmogžudis ištraukė kelius briežiukus ir datrynė į padą. Nutvieskė švieselė ir štai žmogžudis pamatė kunigą keliant nuo vežimo dugnio menką daiktėlį.

— „Tai mažas kryželis — tarė kunigas nedrebančiu balsu: „nešioju jį vis prie juostelės. Jaučiau, kad buvo nukritęs, o labai man širdį skaudėjo, jį praradus! Tai didelis paminklas! Na, na, seneli!“ — užbaigė kalbą, sučiulpdamas ant asilo ir vežimas sujudėjo.

— „Kodėl tau teip brangus tas menkas medelis?“ — paklausė žmogžudis abejopu balsu.

— „Kodėl teip brangus, klausai? Prieteli mano, suprasituojaus. Tą mažą kryželį — čę priartino jį prie liktarnos — bučiavo septyniolika žmonių, stovinczių akyvaizdoje smerčio, septyniolika žmonių, kurie mirė baisiu smerčiu! . . . — „Ant karės“? — „Blogiaus“. — „Cholera“? — „Blogaus net, ne kad cholera . . . tikėk man, šimteriopai blogiaus . . . tie žmonės . . . mirė . . . ant kartuvių . . . — „Ant kartuvių? . . . po velnių“!

Vėl prasidėjo tylėjimas. Naktis ėjo šviesyn. Dangaus pakraštyje sublizgėjo keletas žvaigždžių akelių. Kunigas vėl prakalbo meilum balsu, lyg ant spaviednės. — Teip, prieteli mano, septyniolika žmonių teip mirė, kaip tau



sakiau . . . . Tokie dalykai nėkados neužsimiršta, nes-gi aš buvau kapelionu prie kalinio la Roquette. — Kaip tai? Buvai kapelionu la Roquette? — Vienuolika metų . . . Visus menu. Vargšai . . . Gamaze, Adrionette . . . Chanlot . . . — Chanlot, kurs virėją užmušė? — Tas pats. — Pažinau jį, tarnavova kariumenėje vienoje vietoje. — Išsispavie-dojo ir buvo labai sugriaudintas . . . Eidamas ant kartuvių, visų prašės . . . Buvo ir tokių, kurie verkė . . . Chanlot bet paskutinėje valandoje buvo visiškai ramus . . . Potam kiti . . . Petit Paul, Laumonin . . . Visi, visi bučiavo tą kryželį . . . nors niekas jiems neįkalbinėjo. O, tai gražus kryželis su pridžiuvusiomis gailėsio ašaromis kiekiausių žmogžudžių . . . Dėlto aš jį teip goduju . . . —

Nepažįstamas sunkiai kvėpavo. Pradrįšęs potam, šnibž-dėjo drebančiu balsu:

— Aš nežinau, kunigėli, koku tai būdu . . . gal dėlto, kad buvai kapelionu la Roquette . . . arba mislijant apie tuos . . . Nežinau . . . nežinau . . . gana juog jaučiu sąžinės išmetinėjimus, kad su tavimi apsėjau teip negražiai, žvé-riškai . . .

Kunigas nedavė jam pabaigti.

— Na, gerai jau, gerai . . . apie tai daugiau ne-šnekėkiva . . . Buvai labai piktas . . . bet tai jau praėjo . . . Kas tave gniaužia, vargše? . . . Gal turi didelius rupesčius, bėdą, vargus? . . . Tikrai rupesčius . . . Tai baisus daiktas . . . Žmogus nori duonos, o nėra; nori darbo teip-gi nėra . . . ir ot — apsisuka galva . . . užmiršta apie Dievą . . . apie įstatymus . . . ir vakare, kad aplinkui tamsu, o niekas nemato . . . paklauso pagundų šnibždėjimo ir . . . Juk mokinais katekizmo? . . .

— Teip, bet labai seniai.

— Matai ir buvai kareiviu . . . tarnavai tėvynei Fran-cijai . . . Dieve mano, gražus tai pašaukimas. Tai mokina artimą mylėti . . . visus artimus . . . tautiečius . . . vaikus vienos žemės. Ot, broli mano, užmiršk apie tą piktą darbą . . . Pakalbėsiva apie tai namie . . . Pagrižę nuo ligonio pasibusiva mano klebonijoje . . . pernakvosi . . . ant ryto pasikalbėsiva, ir keliausi sau toliaus laimingesnis, ramesnis ir geresnis. —

Vežimas sustojo prie butelio pagal gelžkelį. — Atvažiauvę, suėjo į vidų. Ant prastos lovos gulėjo mirštanti senelė, smertelnų sopulių kankinta. Užkando jau žadą, užtat spaviedotis nebegalėjo. Kunigas prisiartino prie patalo ir ėmė maldas kalbėti. Ko toliaus jis meldės, regis mirštančios kančios silpnėjo, veidą apdengė giedra, merkės akis lyg ant saldaus miego.

Kunigas išėmė Švenčiausį iš sidabrinės puškos, bet pirm, negu jį įdėjo į burną ligonio, atsigrėžė į nepažįstamą ir, veizėdamas į jį, padarė kryžiaus ženklą.

Klupias sudėjo rankas. Jam rodės tada, juog iš hostijos trykšta skaištus spinduliai ir mirštančios veidą nušviečia spindančia aureolia. Tie spinduliai nušvietė ir jį, pervėrė jo krūtinę, širdį, nublašė tamsą nuo proto, uždegė, regis, kožną kraujo lašą . . . ir lyg gniaužė prie žemės . . . Po įtekme to viso, galva žmogžudžiui nužemintai nusviro, o akis ašaromis nutvino.

— Dieve! susimylėk ant manęs griešninko! — šnibždėjo nepažįstamas, mušdamas į krūtinę.

Kunigas įdėjo Komuniją į vos pravertas mirštančios lūpas . . . Paskutiniai žodžiai išrišimo, paskutinis palaiminimas iškeliaujančiai dušiai — ir moteriškės akis užsi-merkė ant amžių.

*M.*

## — (C) Blusa ir Rabinas. (C) —

Mickevičės sakmė.

Tūlas Rabinas, Talmudą skaitydams, pajuto, Juog Blusa išiskverbęs ant sprando jam kiūto. Ėmė medžioti — pagavo. Smarkuoliaus prispausta, Putos galva, kojukėm's ir šaukia teip, bausta: — Atleisk, Rabin'! Protingam neprider' rūstybė! O, šventas sunau Levi! kur tavo gerybė? — Už kraują-kraujus! — Rabins suriko. — Pagone, Filistine! svetimoj' blėdyj' tavo skonė! Skruzdėlės tur' aruodus, o darbščios bitelės Neša medų ir korį, gerasus — širšelės;



Tu viena su livaru tarp žmonių sukiesi, —  
 Siurbele! sau, svetimą išgėrus, džiaugiesi... —  
 Užbaigdamas, Blusą spaudė. Jos myris akyvas:  
 Baigdamosi, sucypė: — O kuo Rabin's gyvas?

*Mažeika.*

## ❧ Juokai. ❧

*Du vaiku.* — Kaip tau rodas, Joniuk: kokios danguje knygos?

— Žinoma, lietuviškos.

— Na, tai mokykimės: po smerčiu nebereiks.

— Ar tu moki skaityti?

— Moku.

— Ar lietuviškai?

— Ne!

— Tai žemaitiškai?

— Ne!

— Tai kaip-gi?

— Šiaulytiškai.

*Akuliorai.* Priėjo prasčiokas prie kromo ir stebias, kaip daugybė svieto dėstos ant nosies akuliorus ir žiuri į knygą, o perkmainis kiekvieną vis klausia: „ar jau gali per juos skaityti“? Pirkėjai atsako: „jau galiu“, moka pinigus ir keliauja iš krautuvės su stiklinėmis akimis.

— Na, sako: pirksiu ir aš! — ir ėmė ant nosies dėstyti ir į knygą žiurėti, bet ant užklauso: ar gali per tos skaityti, vis gavo atsakyti: negaliu.

— Bet ar tu moki? — kažkas paklausė.

— Kad mokėčiau, tai kam pirkčiau?! — tasai ramiai atsakė.

Klausia žmogus cigoną: — Ar buvai Linkavoje?

— Buvau, kad ji sudegtų!

— Ar daug žydų matel?

Mačiau, kad jie pasiustų.

— Tai ko tu taip keiki?

— Ką nekeiksi! Nutvėrė judošiai kišenę bežiupinėjant:  
vos gyvą paleido.

— Kodėl pelėda dieną nemato, o naktį mato?

— Mat, ji per naktį maisto jieško, privargsta, tad  
dieną miegodama turi lakioti.

— Kaip ta saulė, tiek metų iškabėjusi, nenukrenta?

— Kris, mat! Dar tavo gričioje lempa kelioliką metų  
iškabėtų ant vietos; o-gi pas Dievą ar tokios lubos ir  
prietaisai!

— Ką tu padarytumei, jeigu tave karaliumi padėtų?

— Gi pavogčiau šimtą rublių ir išsmukčiau į Ameriką.

## Turinys „T. S.“ № 1. B.

1. Žemaičių Vyskupo Raštas . . . . .	1
2. Žinios . . . . .	4
Iš Rymo: 1. Uždarymas jubiliejinių durų; 2. Meldžionija iš Anglijos;	
3. Londono Lietuvių klausimas. <i>E. Mažutis</i> . 4. Vilniečių Lietuvių	
klausimas. 5. Lietuvis Misijonierius Afrikoje.	
3. O, Šventa Meile Tėvynės! Eilės. <i>Dagilėlis</i> . . . . .	11
4. Šv. Silvestro naktį. <i>Sakalas</i> . . . . .	11
5. Daina ant Naujų Metų. <i>Margalis</i> . . . . .	13
6. Ūkiškosios patarmės . . . . .	14
1. Blėdingumas bendro valdymo žemės. <i>J. P.</i> 2. Kaip karves milžti.	
3. Sodnų vaisiai už nieką. <i>Lieknas</i> . 4. Kas gali kūdikius saugoti?	
5. Apie valgymą. <i>K. Sėlis</i>	
7. Trichinos ir sliterai. <i>Ks.</i> . . . . .	26
8. Lapė, Vilkas ir Arklys. Sakmė. <i>Margalis</i> . . . . .	28
9. Iš Vyskupo M. Valančiaus „Kronikos“.	
Žydų kolonizacija. Tėvas Rila. Sugrįžimas Kg. Mot į Žemaičius.	
Įvedimas reformų į Žemaičių Seminariją. Guntilos neapykanta. Orderio	
apdovanojimas. Skrutinium.	
10. Vilkas ir Gužas. Sakmė <i>Margalis</i> . . . . .	35
11. Miške. Apysaka. <i>M.</i> . . . . .	36
12. Blusa ir Rabinas. Sakmė. <i>Mažeika</i> . . . . .	46
13. Juokai . . . . .	41